

ВЕЧНИТЕ ДЕТСКИ РОМАНИ

Тим Талер или продаденият смях

◆
ДЖЕЙМС КРЮС

ПАН

**ДЖЕЙМС КРЮС
ТИМ ТАЛЕР ИЛИ
ПРОДАДЕНИЯТ СМЯХ**

Превод: Любен Дилов

chitanka.info

Четвъртокласникът Тим Галер се запознава с тайнствения барон Лефует. Двамата сключват странен договор — баронът купува смеха на момчето, а в замяна му дава вълшебната способност да печели на всички лотарии, залагания и облози. Тим Галер става богат, но скоро разбира, че животът без смях е истинско мъчение. Затова поема на дълъг път в търсене на продадения си смях.

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

Джеймс Крюс е роден през 1926 г. на малкия остров Хелголанд в Северно море.

Крюс е стара моряшка фамилия. Прадядото на писателя е ловец на раци и сладкодумец, който обича да си измисля стихчета и игрословици. „На малък остров човек няма какво да прави, освен да развива въображението си“ — казва за детските си години Джеймс Крюс.

На шестнадесетгодишна възраст той напуска острова. Учи в педагогически институт, но не го завършва. В Мюнхен се запознава с Ерих Кестнер, който прочита първите му литературни опити и го насърчава да пише за деца. Джеймс Крюс започва да публикува свои произведения през 50-те години. Първият му голям литературен успех е романът „Моят пралядо и аз“ (1959), отличен с Немската награда за детска и юношеска литература.

През 1966 г. Джеймс Крюс се преселва на най-големия от Канарските острови, където остава до смъртта си. В следващите тридесет години той публикува десетки книги, между които най-известни са романите „Моят пралядо и аз“ (1967) и „Тим Талер или продаденият смях“ (1962).

Джеймс Крюс е най-известният немски писател за деца от втората половина на ХХ век. През 1968 г. за цялостното си творчество той получава най-високата награда за детска литература — медала „Ханс Кристиан Андерсен“.

Любен Дилов

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

Тази история ми разказа един около петдесетгодишен човек, който също като мен трябваше да следи печатането на една книга в Лайпциг. (Ако не се лъжа, книгата разказваше историята на марионетните кукли.) Най-интересното у този човек беше, че въпреки своята напреднала възраст той все още можеше да се смее така мило и сърдечно, сякаш беше десетгодишно момче.

Кой беше този — мога само да предполагам. Разказвачът и времето си остават загадка, както много неща в тази история. (Все пак някои подробности позволяват да се направи заключението, че главната част от историята се разиграва някъде около 1930 год.)

Иска ми се да спомена още, че записах историята върху гърбовете на големи, бракувани печатни коли. Поради това книгата е разделена на коли, които обаче не са нищо друго, освен съответните нейни глави.

Бих споменал още, че при четенето на тази част, която разказва за смеха, на читателя няма да му бъде много до смях. Но същевременно трябва да се каже, че това пътуване из мрака чертае кръгове около светлината.

ПЪРВА КНИГА

ЗАГУБЕНИЯТ СМЯХ

Облога аз приемам, но знайте, господарю, човек се различава чрез своя смях от звяра. Човека ще познаеш, когато съумее дори в беди големи навреме да се смее.

(Из пролога към
куклената пиеса
„Лепнещият лебед“)

ПЪРВА КОЛА

ЕДНО БЕДНО МАЛКО МОМЧЕ

В големите градове с широки булеварди има и до днес толкова тесни улички, че двама души свободно биха могли да си подадат ръка от два срещуположни прозореца. Когато по тях минат чужди посетители или туристи, които имат много пари и много чувства, те възкликват: „Колко е живописно!“. А дамите въздишат: „Колко е идилично и романтично!“.

Но идилията и романтиката са вятър работа, защото в тия улички живеят хора, които имат твърде малко пари. А всеки, който има в големия град малко пари, става угрижен, завистлив и нередко свадлив. Не само хората са виновни за това, но и уличките.

Тригодишен, малкият Тим попадна в една такава тясна уличка. Неговата весела, закръгленичка майка бе починала, баща му трябваше да тръгне по строежите, защото по онова време трудно се намираше работа. Така баща и син напуснаха светлото еркерно жилище край градския парк и се преместиха в тясната улица, където винаги миришеше на чер пипер, ким и анасон, понеже тук се намираше единствената в града мелница за подправки. Скоро след това Тим се сдоба с една мършава, остроноса мащеха, а в придатък — и с един доведен брат, който беше нахален, разглезен и бял като сирене.

Въпреки своите три години Тим представляваше вече едно ячко малко юначе, което се смееше особено хубаво и можеше съвсем самостоятелно да управлява презокеански параход, направен от кухненските столове, или пък автомобил от възглавници. Неговата майка, преди да почине, се смееше до сълзи, когато Тим предприемаше своите пътешествия по суша и вода с възглавниците и столовете, като непрекъснато викаше: „Пуф, пуф, пуф, Амееерика!“.

Но мащехата го пердашеше за тези игри. И това Тим не можеше да проумее.

Също и своя доведен брат Ервин не можеше да разбере, тъй като онзи доказваше своята братска обич към него като го замерваше с дървата за печката или като го цапаше със сажди, мастило и мармалад

от сливи. А най-трудно за проумяване бе, че накрая не Ервин, а винаги Тим биваше наказван за това. Покрай всичките тия неразбираеми неща Тим почти се отучи да се смее. Само когато баща му си беше вкъщи, прозвучаваше пак неговият къдрав, весел смях с веселото хълцукане накрая.

За съжаление бащата беше повечето време на път, защото бе намерил работа на някакъв много далечен строеж. (Най-вече и за това — да не бъде Тим самичък, той се бе оженил втори път.) И само в неделя можеше да бъде при синчето си. Тогава той хващаше малкия Тим за ръчичка и казваше на мащехата: „Ние ще идем да се поразходим“. В действителност обаче той отиваше на хиподрума, където залагаше на конните състезания малкото пари, които тайно бе успял да спести. Надяваше се по този начин един ден да спечели толкова пари, че да може да напусне заедно със семейството си тясната уличка и да заживее в някое по-светло жилище. Разбира се, надеждите му си оставаха напразни. Както при повечето хора. Той губеше почти закономерно и ако някой път все пак спечелеше нещичко, то едва ли стигаше за пликче бонбони, за една неделна бира и трамвайния билет за връщане.

Малкият Тим не намираще особено удоволствие в състезателната борба на конете и ездачите. Цялата история се разиграваше толкова далече, а конете прекалено бързо префучаваха покрай него. Отгоре на всичко отпреде им стърчаха винаги толкова много хора, че му беше трудно да вижда целия хиподрум дори и от рамото на баща си.

Но макар и да не го беше много еня за конете и ездачите, Тим твърде скоро разбра как стоят работите със залаганията. Ако се връщаха в града с трамвая и той получаваше пликче бонбони, тогава таткото беше спечелил. Ако бащата обаче го качеше на раменете си и те потегляха без бонбони и пеша към къщи, тогава бяха загубили. Но дали бяха загубили, или спечелили, на момчето му беше все едно. На татковото рамо беше точно толкова, дори по-весело, отколкото в трамвая. Защото те бяха сами, беше неделя, а Ервин и мащехата се намираха далече-далече, сякаш изобщо ги нямаше.

Но през шестте дни от седмицата те за беда все пак съществуваха. Тогава Тим живееше точно така, както в приказките децата с лошите мащехи. Само че на Тим му беше все пак малко по-тежичко, понеже приказката си е приказка — тя започва на страница първа и свършва най-много на страница дванайсета. А да устоиш на едно такова всекидневно мъчение и отгоре на това години наред никак не е лесно. Ако ги нямаше тия недели, тогава Тим сигурно просто от инат би се превърнал в някое истинско хулиганче. Но за щастие тези неделни дни съществуваха и той си оставаше едно момче, което умееше да се радва и не загубваше своя смях, оня смях, който идваше сякаш чак от коремчето му и завършваше с едно весело хълцукване.

За съжаление този смях го навестяваше все по-рядко. Тим ставаше затворен в себе си и горд, невероятно горд. По този начин той се опълчваше против своята мащеха, която постоянно го хокаше, макар понякога и да не го правеше с лошо чувство.

Когато тръгна на училище, Тим се зарадва. Тук той от рано сутрин до обяд се намираше далеч от тясната уличка, много по-далече, отколкото всъщност представляваха стотината метра разстояние между нея и училището. Тук, в първи клас, той отново започна да се смее със своя очарователен смях и този смях караше учителите да прощават някои малки грешки на момчето. Сега Тим се стараяше да се хареса дори и на своята мащеха. Ако някой път, по изключение, тя го похвалеше, че е домъкнал например съвсем самичък пет кила картофи до къщи, той ставаше още по-услужлив, старателен и мек като масло. Но още при следващия несправедлив укор той отново се затваряше в себе си и заиграваше ролята на горделивец. Тогава, както се казва, и с клеци не можеше да се измъкне думичка от устата му.

Тези чести и резки промени в настроението му даваха лоши последици в училището. Тим, който имаше по-пъргав ум от много други деца, получаваше при все това по-лоши бележки от тях. Това се дължеше на неговата разсеяност в час, дължеше се и на домашните му работи.

Беше му трудно да си прави домашните упражнения. Тъкмо седне със своята дъска край кухненската маса, ще дойде мащехата и ще го отпрати в детската стая. Там обаче беше царството на доведения му брат Ервин, който не даваше на по-малкия минутка спокойствие. Или настояваше да играят заедно и се сърдеше люто, ако Тим откажеше, или пък разполагаше цялата си кутия кубчета върху масата, така че за Тим не оставаше никакво място за писане. Веднъж, изпаднал в справедлив гняв, Тим захапа доведения си брат за ръката, но и това мина за негова сметка. Мащехата изсипа гръм и мълнии над кървящата ръка и го нарече коварен подлец. И дори бащата не му продума нито дума по време на вечерята. Оттогава Тим изостави борбата с разглезения си доведен брат и тайно си правеше домашните в спалнята на родителите. Но Ервин разкри това и го издаде — а една от повелите в малката уличка гласеше, че в спалнята на родителите децата нямат работа.

И Тим отново трябваше да си приготвя домашните в неприятното общество на Ервин. Ако доведеният брат му оспореше единствената малка масичка в стаята, той сядаше на леглото и работеше на нощното шкафче. Но нито на масичката, нито на шкафчето имаше възможност да пише внимателно и съсредоточено. Само в срядата, когато Ервин отиваше на училище следобед, момчето можеше да изготви домашните си така грижливо, както му се щеше, та да се харесат на учителя, защото малкото момче, което умееше така хубаво да се смее, искаше да живее в добри отношения с целия заобикалящ го свят.

За съжаление от година на година неговите домашни все по-малко се харесваха на учителя. „Умна глава, но мързелив и несъсредоточен“ — казваше за него учителят. Той, разбира се, не допускаше, че момчето бе принудено всеки ден да воюва за някакво местенце, където да си пише домашните. А Тим не му го казваше, защото бе убеден, че учителят сигурно го знае. Така Тим и в училище

стигна до извода, че светът е непонятен и че всички възрастни — с изключение на неговия баща — са несправедливи.

Но и този единствен справедливец го изостави. Четири години след тръгването му на училище, четири години след като момчето с усилие се бе придвижвало от клас в клас, на строежа падна една дъска и уби баща му.

Това беше най-непонятното в живота на Тим. Той не разбираше как е позволено на една падаща дъска да извърши такова страшно нещо. Отначало направо отказваше да повярва. Чак в деня на погребението, когато разплаканата мащеха му удари една плесница, задето бе забравил да лъсне обувките ѝ, чак в този ден той усети колко е сам сега. Понеже денят на погребението се случи неделя.

Едва в този ден Тим започна да плаче. Той плачеше за себе си и за баща си, и за целия тоя свят, а през плача си за пръв път чу мащехата да казва: „Извинявай, Тим, аз така, без да искам, сбърках“.

Часът, прекаран на гробищата, беше като лош сън, който ти се иска бързо да забравиш и от който ти остава само един объркан неприятен спомен. Тим мразеше всичките тия хора, дето стърчаха наоколо и приказваха, и пееха, и мърмореха молитви. Ядосваше го и го дразнеше и хълцащият брътвеж на мащехата, когато някой ѝ изразяваше своите „искрени съболезнования“. Той искаше да има само за себе си тъгата по своя баща. Щом погребалната церемония завърши, той използва възможността направо да избяга.

Полута се безцелно из улиците, а когато стигна до края на градския парк и мина покрай онова жилище, където като съвсем малко момченце се бе смял и бе викал „пуйф, пуйф, Амееерика“, го налегна такава мъка, че почти му стана зле. На прозореца на неговата някогашна детска стая той видя непознато момиче, което държеше в ръцете си скъпа и скъпо облечена кукла. Като срещна погледа на Тим, момичето му се изплези и Тим бързо отмина.

„Ако имах много пари — мислеше си той, лутайки се из града, — щях да наема едно голямо жилище, където ще си имам отделна стая, и ще давам на Ервин всеки ден джобни пари, а майка ми ще може да купува, каквото си поиска.“ Но това беше само една мечта и Тим го знаеше. Без да съзнава това, той се бе отправил към хиподрума, който толкова пъти бе посещавал в щастливите за него недели заедно с баща си, когато баща му беше още жив.

ВТОРА КОЛА

КАРИРАНИЯТ ГОСПОДИН

Първото надбягване беше в разгара си, когато Тим пристигна на хиподрума. Зрителите крещяха с всички сили и свиреха с уста, и все по-често, и все по-високо се чуваше името „Вихър“.

Тим стоеше и дишаше тежко. По две причини. Първо, беше тичал, и второ, изведнъж му се стори, че баща му сигурно стои някъде между тези шумни викащи хора. Изведнъж бе го обзело чувството, че се намира отново у дома, защото това бе мястото, където оставаше сам с баща си. Без мащехата. И без Ервин. Всички неделни дни с бащата бяха събрани в тази хорска навалица, в тия крясъци и врява. Нямаше вече гробища, нямаше повече сълзи. Тим се почувства странно спокоен, почти весел. А когато ликуващата тълпа зрители изригна като от една уста името „Вихър“, Тим даже пусна на свобода своя смях с веселото хълцукване в края. Беше си спомнил думите на баща си, който веднъж му бе казал: „Вихър е още млад, Тим, може би прекалено млад, но един ден ще се говори за него“.

И ето сега се говореше за Вихър. Но таткото не бе го доживял. Тим сам не знаеше защо се засмя на това. Но не се и замисли над него. Той още не беше стигнал тая възраст, когато човек почва да мисли много за себе си.

Един господин, който беше чул очарователния му смях, рязко извърна глава и внимателно огледа момчето. После замислено поглади дългнестата си челюст и решително се насочи към Тим, но така, че мина на косъм от него, при което го настъпи по крака.

— Прощавай, малкият, без да искам! — каза му той.

— Нищо, нищо — засмя се Тим, — обуцата ми и без това са прашни.

Тим погледна неволно към обуцата си и изведнъж съзря в тревата пред тях една лъскава петмаркова монета. Господинът бе отминал и наоколо нямаше никакви други хора. Тогава момчето сложи бързо крака си върху нея, престори се, че си връзва връзката на обувката, светкавично грабна монетата и я пусна в джоба си.

Подчертано бавно Тим продължи да се разхожда, когато един дълъг, мършав господин в кариран костюм се приближи към него и го запита:

— Как е, Тим, ще залагаш ли?

Момчето смутено вдигна поглед към непознатия. Но не забеляза, че това беше същият господин, който бе го настъпил преди малко. Непознатият имаше уста, тънка като чертичка, и тънък клюновиден нос, под който лъщяха съвсем тънки черни мустачки. Над острите си, воднистосини очи бе нахлупил ниско един каскет. А каскетът беше също така кариран, както и костюмът на непознатия.

Тим усети някаква буца в гърлото си, когато мъжът го заговори така непосредствено.

— Аз... аз нямам пари, за да играя на тото — успя да изрече със заекване той.

— Имаш, имаш пет марки — каза непознатият и добави ей тъй, сякаш между другото: — Случайно видях как намери монетата. Ако искаш да залагаш, вземи тоя фиш. Вече съм го попълнил. Абсолютно сигурен е.

Тим, който ставаше ту червен, ту блед, постепенно възвърна естествения цвят на лицето си — бледомургав като цвета на лешниците (наследство от майка му).

Той отвърна:

— Мисля, че на деца не е разрешено да играят на тото. — И пак се запъна.

Но непознатият не го остави на мира:

— Този хиподрум е един от малкото в света — каза той, — където на децата не е изрично забранено да залагат при надбягванията. Вярно, че не е изрично и разрешено, но все пак позволяват. Та кажи, Тим, какво мислиш за предложението ми?

— Но аз изобщо не ви познавам! — отвърна тихо Тим. (Чак сега бе забелязал, че господинът се обръщаше към него по име.)

— Пък аз знам много за теб — рече непознатият. — Познавах баща ти.

Това се оказа решаващо. Наистина момчето трудно можеше да си представи, че баща му е другарувал с един такъв странен и фин господин, но понеже непознатият знаеше името на Тим, то сигурно все пак трябва да е бил познат на баща му.

След кратко колебание Тим пое попълнения фиш, извади от джоба си монетата от пет марки и тръгна към гишето. Тъкмо обявяваха второто надбягване по високоговорителя, та непознатият му подвикна:

— По-бързо, че ще затворят гишето! Аз ще ти донеса късмет, ще видиш.

Момчето подаде на госпожицата от гишето фиша с парите и получи обратно един подпечатан отрязък от фиша. Когато отново се обърна към непознатия мъж, той беше изчезнал.

Второто надбягване започна и конят, върху който бе заложил Тим, спечели с пет дължини преднина. Момчето получи на гишето толкова много банкноти, колкото никога не бе виждало закуп. Отново започна да сменява ту червената, ту бялата боя на лицето си. Но този път от радост и гордост. Сияещ, той показваше на всички своята печалба.

Странно е обаче колко близко една до друга лежат тъгата и радостта. Внезапно Тим си спомни за своя баща, когото днес бяха погребали и който никога не бе спечелвал толкова пари. Очите на момчето се навлажниха и то започна да плаче против волята си пред всичките тия хора.

— Е, малкият, когато човек има такъв късмет като твоя, няма да седне да плаче я! — каза внезапно някакъв глас до него; беше един гърлен и скърцащ мъжки глас.

През булото от сълзи Тим видя един мъж със смачкано лице, облечен в също такъв смачкан костюм. Отляво до мъжа стоеше един дългнест червеносок и гледаше на Тим отвисоко. Вдясно пък стоеше нисичък, елегантно облечен господин с лисина, който съчувствено наблюдаваше момчето.

Мъжете изглежда бяха заедно, понеже и тримата запитаха почти едновременно дали той не би желал да изпие с тях по една лимонада, за да отпразнуват късмета му.

Тим, комуто тези любезности и щастливите обстоятелства така неочаквано се струпяха точно в този неделен ден, кимна, преглътна още веднъж и отвърна:

— Искам да седна отзад в градината.

Там именно той бе пил често лимонада със своя баща.

Тримата мъже казаха:

— Добре, момко, да отидем в градината — и седнаха с Тим под сянката на един дебел стар кестен.

Непознатият, комуто момчето дължеше печалбата си, не се показва повече. И Тим скоро го забрави, понеже тримата мъже около масата, които поръчаха на себе си бира, а за момчето от най-скъпата лимонада, веселяха печеливения с най-изумителни шеги. Дългият червенос момък балансираше с една чаша бира на носа си, без да разлее нито капка от нея; мъжът със смачканото лице и смачкания костюм изтегляше от едно тестве карти винаги точно оная карта, която Тим предварително назоваваше ей тъй напосоки. А малкият господин с лисината направи фокус с банкнотите на Тим. Той ги уви в една носна кърпа, смачка здраво кърпата, разгърна я отново и... парите бяха изчезнали. Олиселият се изкикоти и каза:

— Я бръкни в левия джоб на дрехата си, момче!

Тим бръкна в джоба и за своя изненада намери там отново всичките си пари.

Това беше наистина една забележителна неделя. Само преди два часа Тим беше се лутал безкрайно нещастен из града, а сега в пет часа следобед той се смееше така често и така от сърце, както отдавна не беше се смял. Няколко пъти даже се задави от смях. Тримата нови приятели страшно му се харесваха. Той беше горд, че се е запознал с трима възрастни, които при това имаха все много редки професии. Смачканият мъж беше печатар на пари, червеносият беше майстор на чанти, а оня с олисялата глава каза, че се занимава с правене на книги или подправяне на книжа — това Тим не разбра съвсем точно.

Когато той поиска да плати щедро на келнера, тримата усмихнато, но решително не му позволиха. Малкият мъж с лисината оправи сметката. Той плати освен това и лимонадата на Тим, така че когато момчето се сбогува със своите нови приятели, печалбата си остана непокътната в джоба му.

Малко преди Тим да се качи в трамвая, кариерният господин изведнъж изникна отново пред него. Той каза без заобикалки:

— Тим, Тим, ама че си глупаво момче! Сега нямаш нито стотинка.

— Грешите, господине — засмя се Тим. — Ето я цялата ми печалба. — Той измъкна от джоба си пачката банкноти, показа я на непознатия и след кратко колебание рече: — Те са ваши.

— Тия пари в ръката ти не струват и пукнат грош — каза непознатият презрително.

— Но аз ги получих на гишето — извика Тим. — Истина ви казвам.

— На гишето, момчето ми, ти си получил истински пари. Но тримата мъже в градината положително са ти ги сменили с фалшиви. Аз ги познавам. За съжаление много късно те видях в тяхната компания, Тим. Докато дойда, те вече си бяха плюли на петите. Те са мошеници.

— Изключено, господине! Единият е специалист по чанти...

— Точно така, Тим. Джебчия, крадец на чанти!

— Джебчия? — запита момчето объркано. — А какво прави оня, печатарят, който печата пари?

— Той печата фалшиви пари.

— А третият?

— Той подправя ценни книжа.

Тим все не искаше да повярва, докато кариерният господин не измъкна от портфейла си банкнота и не я сравни с една от банкнотите на Тим. Действително в банкнотата на Тим липсваха водните знаци, които се появяват, когато държиш истински банкноти срещу светлината.

— Видя ли сега, че съм прав, Тим?

Момчето кимна сломено. После внезапно хвърли всичките банкноти на земята и яростно почна да ги тъпче с крака. Един стар човек, който тъкмо минаваше покрай тях, ококори очи, загледа ту момчето, ту парите, ту кариерния господин и изведнъж побягна, сякаш подгонен от самия дявол. Известно време непознатият не каза нищо. След това извади от джоба си пет марки, даде ги на слисания Тим и му нареди следващата неделя да дойде с тях отново на хиподрума. После бързо се отдалечи.

„А защо всъщност той самичък не играе на тотото?“ — помисли си Тим. Но после забрави въпроса си, прибра парите и се отправи пеша към къщи. Фалшивите банкноти остави да лежат на улицата.

Странно, но мащехата не го напердаши, макар че той се върна много късно и макар в тоя ден да беше погребението на баща му, от което той бе избягал. Само дете не получи вечеря и безмълвно бе отпратен в леглото. А на Ервин тя разреши да поседи при гостите,

които бяха дошли след погребението и мълчаливо и някак особено се взираха в Тим.

След тази изключителна неделя следваше пак една дълга, тъжна седмица, през която Тим както обикновено ядеше пердах, а учителят трябваше по-често от друг път да му прави забележки. Момчето мислеше непрекъснато дали да отиде следващата неделя на хиподрума, или да не отиде. Петте марки то бе скрило от Ервин в една цепнатина на дувара на съседната къща и всеки път като минеше оттам, неволно се засмиваше. Мисълта, че е възможно още веднъж да спечели на конните надбягвания, го развеселяваше.

ТРЕТА КОЛА

ПЕЧАЛБА И ЗАГУБА

Когато дългоочакваната неделя настъпи, Тим още отрано знаеше, че следобед отново ще отиде на надбягванията. Щом стенният часовник в хола удари три пъти, той се прокрадна навън, изчовърка с пръст петмарковата монета от цепнатината на дувара и хукна като луд към хиподрума.

Пред входа се сблъска с един господин, който не беше никой друг, освен самия кариран непознат.

— Хоопала! — извика господинът. — Ти май си доста нетърпелив!

— Моля за извинение! — рече задъхано Тим.

— Нищо, нищо, моето момче. Аз те очаквах. Ето ти фиша. Пазиш ли петте марки?

Тим кимна и извади от джоба си монетата.

— Добре, моето момче. Върви тогава на гишето и ги залож. Ако спечелиш, чакай ме после тука на входа. Искам да си поговорим по една работа.

— Добре, господине.

И така Тим отново заложил пет марки на един от конете, а когато надбягването свърши, също както миналата неделя бе спечелил цял куп пари. Но този път той напусна бързо гишето, без да покаже някому своята печалба. Напъха банкнотите във вътрешния джоб на якето си, опита се да направи една възможно най-равнодушна физиономия и напусна хиподрума през една дупка в оградата. Не искаше повече да се среща с карирания господин. Тоя човек му се стори сега малко мистериозен. При това непознатият му беше подарил парите и фиша. Значи Тим не му дължеше нищо.

Зад хиподрума се простираше ливада, сред която стърчаха няколко дъба. Тим легна в тревата зад дънера на най-дебелия дъб и започна да си мисли по какъв начин да употреби своето богатство. Искаше с него да направи всички хора свои приятели — мащехата, доведения си брат, учителя, съучениците си. И една мраморна плоча

му се щеше да постави на гроба на баща си, на която със златни букви да стои написано: „От твоя син Тим, който никога не ще те забрави!“.

Ако след всичко това все още му останеха пари, Тим искаше да си купи една тротинетка, каквато имаше синът на фурнаджията — с клаксон и балонни гуми. Момчето продължи да си сънува така с отворени очи, докато се умори от своите мечти и наистина заспа. За кариания господин не се сети повече. И ако сега го видеше, щеше сигурно да се учуди, защото странният непознат тъкмо разговаряше с тримата мъже, които миналата неделя бяха поканили Тим на лимонада, за да го ограбят. За негово щастие или по-точно: за свое нещастие Тим не го видя. Той спеше.

Един остър глас го събуди. Беше гласът тъкмо на тоя кариран господин, който стоеше до краката на момчето, гледаше в него и го питаше не съвсем приятелски:

— Е, какво, наспа ли се?

Тим кимна, още замаян от съня, изправи се и предпазливо опипа якето си отвън на онова място, където се намираше джобът. Пръстите му усетиха подозрителна празнота. Момчето бързо бръкна отвътре и

окончателно се разсъни. Джобът беше празен. Парите бяха изчезнали. Кариерният господин се хилеше:

— Ви... ви... е ли ги взехте? — заекна Тим.

— Не, ти, глупав сънливце. Откраднал ти ги е единият от ония мошеници, с които ти миналата неделя поля печалбата си. Той те е проследил. Изглежда такава ми е съдбата, да идвам все със закъснение. Като ме видя, той офейка. По тоя начин открих къде си.

— Накъде избяга? Трябва да повикаме полицията!

— А, не — каза непознатият. — Не обичам сините униформи, не ги намирам достатъчно благородни. А мошеникът и без това се е скрил вече. Хайде, ставай най-после. И марш в къщи! А другата неделя ела пак.

— Май че няма да дойда — отвърна Тим. — Толкова често човек не може да има късмет. Това от татко го знам.

— Има една поговорка, Тим, ти я знаеш, че всички хубави неща са три. И друга една: че щастието и нещастията идват три пъти едно след друго. Пък и ти сигурно искаше да си купиш някои неща, нали?

Тим кимна.

— Е, виждаш ли? Всичко това можеш да го имаш, ако другата неделя дойдеш пак и склучиш с мене една сделка. — Непознатият погледна часовника си и изведнъж се разбърза. — Довиждане, до следващата неделя! — каза той и бързо се отдалечи.

С объркани мисли в главата си Тим се отправи към къщи, където го очакваха порция бой и злорадството на неговия доведен брат.

И отново се проточи дългата седмица в тясната уличка. Но през тая седмица Тим беше учудващо оживен. Макар кариерният господин да му изглеждаше доста подозрителен, той твърдо бе решил да склучи с него сделката. Защото една сделка, мислеше си момчето, това е нещо редно и законно. Там не се печелят богатства срещу някаква намерена монета от пет марки, ами всеки дава нещо и получава нещо срещу това, което дава, и така всеки си взема своя дял. Сигурно е странно, че едно момче в пети клас може така да разсъждава, но в тесните бедни улички, където трябва много да се пести, за да може да се живее, хората още от съвсем малки деца се научават да придават важност на парите и сделките.

Мисълта за следващата неделя помагаше на Тим да се справя по-леко с всички неприятности през седмицата. Понякога се питаше дали

пък баща му не е помолил кариерния господин да се грижи за него, в случай че нещо му се случи. Но пък му се струваше, че баща му сигурно би избрал за тая цел някой по-симпатичен и приветлив човек.

Въпреки всичко Тим беше готов за сделката с непознатия, а мисълта за нея му доставяше удоволствие. Той изведнъж бе започнал отново да се смее със своя предишен детски смях. И на всички хора се харесваше тоя негов смях. И сега Тим имаше много повече приятели откогато и да било преди.

Беше наистина странно: това момче, което с една постоянна готовност за услуги и със страстни и сериозни опити за сближение не бе успяло да се сдобие с приятели, това същото момче само чрез своя смях спечелваше вече всекиго на своя страна. Сега дори му прощаваха пакости, заради които преди му се караха. Така веднъж наред часа по смятане Тим се сети как се бе блъснал в кариерния господин пред входа на хиподрума. При тоя спомен той неволно се изсмя със своя звънлив смях с хълцукването накрая. Веднага след това обаче, щом осъзна неприличията на внезапния си смях, той изплашено запуши устата си с ръка. Но учителят нямаше никакво намерение да му се кара. Смехът на момчето бе избухнал така неочаквано и бе прозвучал така весело, че целият клас се разсмя заедно с учителя. Учителят само вдигна пръст и рече:

— Бомбите от смях са единствените бомби, които уважавам, Тим. Но ти все пак не избухвай точно в час.

И децата веднага прикачиха на Тим прякора „Смехобомбата“, а някои от съучениците му искаха през междучасията да играят вече само с него. Дори мащехата и Ервин започнаха понякога да се заразяват от неговия смях.

Беше направо непонятно какво беше извършил кариерният господин с момчето, но то не съзнаваше тая нова непонятност.

Въпреки тежкия живот в тясната уличка Тим си оставаше едно доверчиво и простодушно дете. Той не забелязваше, че смехът му се харесва на хората и че бе крил тоя свой смях след смъртта на баща си, както скъперникът укрива богатството си. В своите детски мисли той стигаше до извода, че преживелиците на хиподрума са го направили по-умен и затова се спогажда сега така добре със света. Но не беше никак добре, че той разсъждаваше по този начин, ако знаеше още тогава колко скъпоценен е неговият смях, би си спестил много

трудности в живота. Но какво да се прави, когато той си беше още дете.

Веднъж на връщане от училище Тим срещна кариерния господин. Момчето тъкмо наблюдаваше как един търтей се опитваше да кацне върху ухото на една заспала котка. Това изглеждаше много комично и момчето пак избухна в смях. Но щом съзря непознатия от хиподрума, веселостта му в миг се изпари. Тим учтиво се поклони и поздрави с „добър ден“.

Непознатият се престори, че не вижда момчето. Само тихо изръмжа край него:

— В града не се познаваме — и отмина без нито веднъж да извърне главата си.

„Сигурно така трябва, когато се сключват сделки“ — помисли си Тим. И отново се засмя, защото котката, стресната в съня си, скочи уплашено и клепна с ухото си, върху което бе кацнал търтейт. Дебелото насекомо отлетя със сърдито бръмчене, а Тим навлезе, подсвирквайки си, в своята уличка.

ЧЕТВЪРТА КОЛА ПРОДАДЕНИЯТ СМЯХ

В дългоочакваната неделя Тим искаше да се измъкне по-рано от къщи, за да иде на хиподрума, но за беда към два и половина часа погледът на мащехата случайно се спря на календара и тя си спомни, че днес е сватбеният ѝ ден. Денят, в който бе се омъжила за бащата на Тим, тя късо изхлипа (защото обичаше да прави това) и тогава изведнъж се наложи да се свършат хиляди неща: трябваше да бъдат занесени цветя на гроба, трябваше да се иде за сладкиши, кафе да се смели и да бъде поканена някоя от съседките. Роклята също трябваше да бъде сменена, а новата рокля — изгладена. Тим трябваше да лъсне всички обуца, а Ервин бе изпратен да купи цветя.

Тим предпочиташе да иде за цветята и да ги занесе на гроба, понеже ако побързаше, все още щеше да стигне навреме за конните надбягвания. Но когато мащехата се нервираше (а тя обичаше да се нервира), трудно можеше да се противопоставиш на нарежданията ѝ, защото тя ставаше още по-нервна и накрая се тръшваше разредана в някое кресло така, че вече съвсем се налагаше да я слушаш. Затова Тим се отказа от всяко възражение и послушно тръгна към сладкарницата. („Мини отзад, чукай три пъти, кажи, че е важно!“)

Той не обърна внимание и на сърдитото лице на жената на сладкаря. (Хич да не ти пука от грухтенето ѝ! Не се оставяй да те отпрати без сладкиши! Стой там при дъртата цоцолана, докато ти даде нещо!)

И той изпълни точно заръката на своята мащеха. („Шест медени пасти! Но никакво второ качество! Само от най-доброто! Кажи ѝ го!“)

За беда той получи и от жената на сладкаря такъв отговор, за каквото мащехата не го бе подготвила. Госпожа Бебер — така се казваше жената на сладкаря — му отвърна:

— Най-напред трябва да се плати старата сметка, па тогава пак ще пишем на вересия. Така кажи вкъщи. Който не може да си я плати, няма да яде пасти и толкоз! За двайсет и шест марки пасти! Ще ми се да знам, кой ги плюска толкова у вас? Толкова много сладки не купува

даже жената на директора на водноцентралата. А пък у тях обичат пасти, това мога да ти го пошушна, моето момче!

Тим си беше глътнал езика от изненада. Вярно че от време на време той получаваше по някое захарно кравайче или половин парче медена паста от мащехата, но за двайсет и шест марки — та това е цяла планина сладкиши! Дали мащехата не ги ядеше тайно, когато съседката ѝ идеше на кафе? Той знаеше, че жените често се събират, когато той и Ервин са на училище. Или да не би пък Ервин да е тоя добър клиент на сладкарницата?

— Брат ми вземал ли е на вересия? — запита Тим.

— И той е в сметката — изпръхтя госпожа Бебер. — Но главното са сладкишите за закуска на майка ти. Или мащеха ли ти беше? Май че нищо не знаеш за тая работа, а?

— А, знам, знам — увери я бързо Тим. — Разбира се, че знам.

Но в действителност той нищо не знаеше. Не се възмути, не се и ядоса, само му стана тъжно, че това плюскане на сладки се извършва скришом зад гърба му, и то като се правеха дългове.

— Така — рече в заключение госпожа Бебер. — А сега че си одиш без сладкиши вкъщи и че кажеш квото съм ти поръчала.

Тим остана непоклатим на мястото си. („Хич да не ти пука от грухтенето ѝ! Не се оставяй да те отпрати без сладкиши!“)

Той каза:

— Днеска е денят, когато моят баща се е оженил за майка ми, за мащехата ми. И освен това... — Той изведнъж си спомни за сделката с карирания господин и за хиподрума, и за залаганията, и бързо добави: — Освен това, госпожо Бебер, аз довечера ще ви донеса парите. И парите за медените пасти, дето сега ще ми ги дадете, също ще получите довечера, обещавам ви.

— Ти ли ще платиш? — рече колебливо госпожа Бебер, но нещо в гласа на момчето изглежда ѝ предсказваше, че тя би могла да разчита на парите си, или поне на част от тях. За по-сигурно тя все пак запита: — Че отгде ще ги вземеш?

Тим смръщи лице като разбойник от някоя театрална пиеса и отвърна с колкото се може по-дебел глас:

— Ще ги открадна, госпожо Бебер. От директора на водноцентралата.

Момчето изигра ролята на разбойник така убедително, че госпожа Бебер се засмя, омекна и в края на краищата Тим получи шестте медени пасти и една седма към тях, която не влизаше в сметката.

Мащехата стоеше на вратата, когато той пристигна със сладкишите. Тя изглеждаше все така нервирана (или може би отново нервирана) и дрънкаше без точка и запетайка:

— Майчеподобре беше сама дида, речелити нещо за вересията итаканататък? Меденитепастинаредлиса, щонесиотваряш устата?

Тим би предпочел да си отхапе езика, вместо да предаде своя разговор с госпожа Бебер. Освен това трябваше да върви на хиподрума, а нови разпавии и обяснения с мащехата искаха време. Затова той отвърна кратко:

— Тя ми даде и една медена паста без пари. Може ли да ида да си поиграя, мам? (Думичката „мамо“ той все не успяваше да произнесе докрай пред своята мащеха.)

Необичайно бързо тя му разреши да излезе. Дори му даде и една медена паста за из пътя. („Жени като седнат на приказки... ще ти бъде скучно. Иди спокойно да си поиграеш, но се върни навреме. До шест ти стига.“)

Тим хукна с всички сили към хиподрума и тичешком изяде дори медената паста, при което най-много три цвънки от пълнежа ѝ да изхвъркнаха; едната обаче се лепна на тъмносините му празнични панталонки.

Карираният господин стоеше пред входа на хиподрума. Но макар първото надбягване да бе започнало, той не беше ни най-малко ядосан или нетърпелив. Тоя ден той беше олицетворение на самата любезност. Тим трябваше да седне с него в ресторантската градина, да пие лимонада и да яде отново медена паста. Цялата неделя като че ли бе пълна с медени пасти. Впрочем непознатият правеше с най-сериозно лице такива смешки, че Тим се превиваше от смях.

Той все пак е мил човек, реши момчето. Сега мога да разбера, че баща ми е бил приятел с него.

А през това време чужденецът го гледаше с топли кафяви очи, които сияеха извънредно приятелски. Ако Тим беше по-внимателен наблюдател, щеше да знае, че предишните недели този господин бе

имал студени, воднистосини очи, като очите на риба. Но Тим не беше внимателен наблюдател. Животът щеше тепърва да го научи на това.

Най-после кариерният господин отвори дума за сделката.

— Мили мой Тим — започна той, — аз ти предлагам толкова пари, колкото ти се поиска. Не мога да ти ги наброя на масата в монети или банкноти. Но мога да те надаря със способността да печелиш при всяко залагане, от всяка лотария и на всеки бас. На всичко, разбираш ли?

Тим кимна със свито сърце, но слушаше внимателно.

— Разбира се, няма да ти отстъпя тая способност ей тъй без нищо. Тя не се дава току-така, това ти е ясно, нали? Защото тя има голяма стойност.

Отново кимане с глава и после — възбуденият въпрос на Тим:

— Какво искате?

Един миг непознатият се поколеба и замислено изгледа момчето.

— Как... во... искам... сре... шу то... ва — проточи той думите си, сякаш ги разтягаше като гумена дъвка. Но след това те се изсипаха така една връз друга, че едва можеха да се разберат. — ... скамтвоясмяхзатва!

Непознатият усети, че бе говорил прекалено бързо и неразбираемо, та повтори изречението:

— Искам твоя смях срещу това.

— Нищо повече ли? — засмя се Тим.

Но когато кафявите очи го изгледаха някак особено и почти тъжно, смехът му секна без обикновеното хълцукване накрая.

— Е? — запита кариерният господин. — Съгласен?

Погледът на Тим падна случайно върху медената паста в чинията пред него. Той се сети за госпожа Бебер и за дълговете, и за всичките ония неща, които би могъл да си купи с многото пари. И отвърна:

— Ако тая сделка е честна, съгласен съм.

— Добре, моето момче. Тогава остава още да се подпише договорът. — Кариерният господин извади лист хартия от вътрешния си джоб, разгъна го, постави го на масата пред Тим и каза: — Прочети го внимателно!

И Тим зачете:

1. Този договор биде сключен между господин Л. Лефует, от една страна, и господин Тим Талер, от друга страна, на... в... и подписан в два екземпляра за всяка от двете страни.

— За какви страни? — запита Тим.

— Така се наричат двамата участници в договорите.

— Аха!

Тим прочете по-нататък:

2. С това господин Тим Талер преотстъпва своя смях на господин Л. Лефует, за да го ползва, както намери за добре.

Когато Тим за втори път прочете думите „господин Тим Талер“, той се почувства почти възрастен. Само заради тия три думички вече бе готов да подпише договора. И не подозираше как тая малка втора точка щеше да промени целия му живот.

Той зачете по-нататък:

3. Като обезщетение за смеха господин Л. Лефует се задължава да осигури на господин Тим Талер възможността да печели при всички лотарии, залагания или басове. Това важи без ограничения.

Сърцето на Тим затупа още по-усилено. По-нататък:

4. Двете страни се задължават да пазят в пълна тайна това споразумение.

Тим кимна замислено.

5. В случай че една от двете договаряли се страни спомене пред трето лице това споразумение и наруши задължението от точка 4, другата страна си запазва владението на способността: а) да се смее, или б) да печели при залаганията на лотариите, докато провинилата се страна губи напълно правата си над способността: а) да се смее, или б) да печели в лотариите.

— Това не го разбрах — рече Тим, като сбърчи чело.

Господин Л. Лефует — сега най-последно узнахме неговото име — обясни:

— Гледай, Тим, ако ти нарушиш задължението да пазиш договора в тайна и разкажеш някому за нашето споразумение, ти ще загубиш способността да печелиш на залаганията, но смеха си няма да получиш обратно. Ако стане така, че аз кажа някъде за споразумението ни, тогава ще си получиш смеха обратно, но ще си запазиш и способността да печелиш в залаганията.

— А, разбрах — рече Тим. — Да мълчиш означава да бъдеш богат, но без смях. Да говориш ще рече да бъдеш беден, но пак без смях.

— Точно така, Тим. Но чети по-нататък!

И Тим прочете:

6. Ако се случи така, че господин Тим Талер загуби при някое залагане, то господин Л. Лефует се задължава да му върне смеха. Но заедно с това господин Тим Талер ще загуби способността си да печели в по-нататъшните залагания.

— Това означава... — поиска да му обясни господин Лефует, но Тим беше разбрал вече, та го прекъсна:

— Знаем: ако по-късно се случи да загубя в едно залагане, тогава ще си получа обратно смеха, но вече няма да печеля никакво друго залагане. — И той бегло прочете последната точка:

7. Това споразумение влиза в сила в мига, когато двете страни сложат подписа си под двата екземпляра на настоящия договор.

Гр... Дата...

Отляво вече лежеше подписът на господин Лефует. Тим реши, че този договор е съвсем редовен. Той извади една огризка от молив и се наклони да го подпише, но господин Лефует му попречи.

— Трябва да се подпише с мастило — каза той и му подаде автоматична писалка, която изглеждаше да е от чисто злато, а на пипане беше странно топла, сякаш бе напълнена с топла вода.

Но момчето не забеляза нито златото, нито топлината на писалката. Той мислеше само за своето бъдещо богатство и смело сложи името си под двата документа. Подписа с червено мастило.

Едва се бе случило това, и господин Лефует започна да се смее по най-очарователния начин и му каза „благодаря“. Тим отвърна „моля, моля“ и също се опита да се засмее, но не успя да постигне дори и една съвсем мъничка усмивка. Устните му се стиснаха една върху друга въпреки волята му и устата му се превърна в тънка черта.

Господин Лефует взе сега единия екземпляр от договора, сгъна го на четири и го сложи във вътрешния джоб, а другия подаде на Тим с думите:

— Пази го добре. Ако някой поради небрежност от твоя страна види договора, ще се смята, че си нарушил задължението за пазене на тайна. И навярно ще си имаш доста неприятности.

Тим кимна, сгъна договора и го напъха под хастара на шапката си, който от едната страна се беше отпрал.

Карираният господин сложи на масата две монети по пет марки и рече:

— Това ще бъде основният камък на твоето богатство.

И отново се засмя със смеха на Тим. А после изведнъж се разбърза. Повика сервитьорката, плати, стана и като избъбри бегло „Желая ти щастие, момче“, се отдалечи.

Тим трябваше сега да побърза, защото последното надбягване бе вече обявено. Той изтича към гишето, поиска си един фиш и без много-много да размисля, заложи на коня с името Мавриция II. Ако

договорът, който лежеше в шапката му, беше верен, конят трябваше да спечели.

Мавриция II спечели.

Тим, който този път беше заложил десет марки, получи неколкостотин марки печалба, които сложи скришом в левия джоб на якето си. После бързо напусна хиподрума.

ПЕТА КОЛА ВЕЧЕРЕН РАЗПИТ

Чак вън, пред портите на хиподрума, Тим опипа внимателно джоба си. Когато хартията прошумоля, сърцето му затупа сякаш чак в гърлото му. Той, Тим Талер, беше богат човек! Можеше да поръча надгробен паметник за баща си. Можеше да изплати дълга на госпожа Бебер. Можеше да купи нещо на мащехата и Ервин, а ако поискаше, можеше да се снабди и с една тротинетка. С клаксон и балонни гуми!

За да се порадва на щастието си, Тим се отправи пеша за към къщи. Щеше му се да купи пътем нещо за мащехата, но в неделя магазините бяха затворени.

Печалбата той стискаше здраво в джоба с лявата си ръка.

Из пътя срещна трима свои съученици. Докато се разговаряха, единият от тях го запита:

— Тим, какво държиш в джоба си? Жаба ли?

— Не, локомотив — отвърна Тим и поиска да се засмее. Но отново устните му се стиснаха така, че се превърнаха в тънка черта.

Съучениците му не забелязаха това. Те се засмяха на неговия отговор и единият извика:

— Я покажи тоя локомотив!

— Хайде да отпътуваме с него за Хонолулу — рече другият.

Но Тим напъха още по-дълбоко ръката си в джоба и каза:

— Трябва да се прибирам. Довиждане.

Съучениците му обаче не се оставиха да ги отпрати с тоя отговор. Те го изчакаха да се отдалечи мъничко, на пръсти го настигнаха и изненадващо, с един замах, измъкнаха ръката му от джоба.

Какво бе смайването им, когато из въздуха се понесоха пари. Пари, на които можеше да се прочетат цифрите двадесет, петдесет и дори сто марки!

Това беше повече от необикновено, защото Тим живееше в така наречения бедняшки квартал и момчетата го знаеха.

— Откъде имаш толкова много пари? — запита го един.

— Откраднах ги от директора на водноцентралата — отвърна Тим и въпреки яда си искаше да се засмее. Но вместо смях се получи такова грозно хилене, че трите момчета се уплашиха.

Те повярваха, че Тим им казва истината, и внезапно побягнаха презглава. А отдалече можеха да се чуят виковете им: „Тим Талер е откраднал пари! Тим Талер е крадец!“.

Тим също ги чу. Той събра натъжено банкнотите и отново ги сложи в джоба си. След това отиде при малката рекичка, която пресичаше града, седна на пейката и се загледа в едно патешко семейство, тръгнало да се разхожда по брега.

Малките патета се клатушкаха непохватно в тревата и вчера още Тим сигурно би се засмял. Но днес те не му се виждаха никак смешни. Това го натъжи. Той ги гледаше както се гледа някоя празна стена, съвсем безучастно. И усети, че в тоя неделен ден бе станал съвсем друго момче.

Чак когато започна да се стъмва, Тим се отправи към уличката, на която живееше.

Още отдалече той забеляза своята мащеха да стои заедно с някои от съседите пред вратата на дома им. Те приказваха нещо разгорещено, но щом съзряха момчето, се пръснаха като ято кокошки и се изпокриха в жилищата си. А навсякъде вратите останаха притворени и зад всички прозорци, покрай които той мина, пердетата се поклацаха.

Мащехата бе се изправила пред полуотворената врата с такъв израз на лицето, сякаш предстоеше крайт на света. От тебеширенобледото ѝ лице заканително стърчеше към Тим нейният зачервен и остър нос. А щом момчето пристъпи към нея, тя, без да каже нито дума, му зашлеви от двете страни по една плесница и го завлече вкъщи.

— Къде са парите? — изкряска тя в коридора.

— Парите? — запита слисаното момче.

Отново изплюяха две плесници, така че главата му забуча и очите му се напълниха със сълзи.

— Давай парите, нехранимайко неден, престъпнико!

Тя почти го влачеше до кухнята. Момчето все още не знаеше какво се е случило, но все пак извади парите от джоба си и ги сложи на кухненската маса.

— О, небеса, та това са стотици! — извика мащехата и се вторачи в Тим, сякаш той бе теле с две глави.

За щастие тъкмо в тоя миг вратата на кухнята се отвори и запъхтяна се вмъкна госпожа Бебер. След нея се появи и Ервин, който с разширени очи поглъщаше парите на масата.

— У директора няма никаква кражба — изрече госпожа Бебер на един дъх. — Не им липсва нито стотинка.

Чак сега Тим разбра това грозно посрещане. Той бе казал на шега пред госпожа Бебер, че ще ограби директора на водноцентралата. И на съучениците си разказа същото. А те бяха видели многото пари в джоба му. И бяха го наклеветили. Значи така стоеше работата.

Той поиска сега да обясни всичко, но мащехата отново се разфуча без точка и запетая:

— Значинее придиректора! Тогавее надругомясто. Гдеоткрадна парите? Кжиистината! Дукътнее дошла полицията. Всичкивулицата вече знаят. Казвай истината!

Тим каза истината:

— Не съм ги откраднал отникъде.

Тоя път се изсипа цяла градушка от плесници и юмруци, докато госпожа Бебер се хвърли в ръцете на мащехата и тихо попита момчето:

— Ти нали ми каза, Тим, че тая вечер ще платиш сметката за сладкишите?

— Сметката за сладкишите? Квообщо иматва със сметката за сладкишите? — изкрещя с прегракнал глас мащехата.

— Моля ви, госпожо Галер, оставете ме да поговоря с момчето спокойно — отвърна ѝ жената на сладкаря.

Мащехата се тръшна разревана на кухненския стол и посегна към ръката на Ервин, която момчето без желание ѝ подаде.

Госпожа Бебер продължи своя разпит:

— Тим, кажи ми истината, откъде знаеше, че тази вечер ще имаш толкова много пари?

Този път Тим се запъна известно време. Мислите се разхвърчаха в главата му като подплашени врабци: „Само да не кажа нещо за господин Лефует. И нито думичка за договора! Иначе ще стане невалиден?“ Най-после Тим отговори, заеквайки:

— Аз... преди няколко дена... намерих пет... десет марки. И с тях реших да ида на конните надбягвания и да ги заложа. — Сега той

започна вече да разказва по-уверено и свързано. — Мислех си, може пък да спечеля нещо и когато зложих на коня Мавриция II, спечелих ей това.

Той показа към кухненската маса, после извади отрязъка от фиша и го положи до парите.

Госпожа Бебер поиска да види документа, но мащехата беше го грабнала вече и го проучва цели пет минути.

Никой в малката кухня не продумваше нито дума. Тим стоеше мълчалив и изправен. Ервин го гледаше плахо отстрани. Госпожа Бебер беше кръстосала ръце на гърдите си; тя се усмихваше. Най-после мащехата хвърли отрязъка от фиша отново на масата и се изправи.

— Такива пари не са честно спечелени — каза тя и напусна кухнята.

Сега и госпожа Бебер разгледа късчето хартия, кимна и рече:

— Имал си късмет, Тим.

Отвън гласът на мащехата крещеше за Ервин. Синът ѝ послушно се измъкна навън, без да каже нито дума на Тим.

Момчето, което беше продало своя смях, се почувства като прокажено. То вече се бореше със сълзите, когато запита госпожа Бебер:

— Наистина ли да залагаш е нечестно?

Жената на сладкаря не му отговори пряко. Тя каза:

— Нойбауерови, ония от кланицата, също спечелиха. На лотарията. И с тия пари си купиха къща. Аз обичам Нойбауерови.

После тя отброи от парите трийсет марки, извади четири марки от джоба на престилката си, постави ги на масата и каза:

— Сладкишите са платени, Тим. Гореве главата! — После тя си отиде, а Тим чу как се захлопна външната врата.

Той остана сам в кухнята. Изпълваха го упорство, отчаяние и голяма мъка. След кратко размишление той напъха парите в джоба си, реши да напусне тоя дом, да отиде някъде надалече и завинаги.

Но в коридора го спря гласът на мащехата:

— Върви веднага в леглото! — после тя колебливо добави: — Остави парите в бюфета.

Тим усети, че настроението се променяше. Той се подчини, занесе отново парите в кухнята и си легна гладен, разстроен и

изтощен. Съседното легло беше празно. Ервин бе отишъл да спи при мащехата.

По-скоро, отколкото можеше да предположи, Тим потъна в тежък и мъчителен сън.

ШЕСТА КОЛА

МАЛКИЯТ МИЛИОНЕР

Госпожа Бебер, жената на сладкаря, въртеше добра търговия през следващите дни. Магазинът ѝ почти непрекъснато беше пълен с любопитни хора, които искаха да им разкаже историята с печалбата на Тим Талер. А своя разказ тя много умело подправяше с реклама на своите сладкарски изделия:

„... и тогава момчето ми каза, че иска да открадне парите от директора на водноцентралата. Впрочем у директора, всички там страшно харесват нашите тюрингски пасти. Да... и после значи рекох си, ще получа удар като чувам, че момчето се е върнало с хиляди в джоба си. Аз — презглава в новата си рокля и хайде при директоршата. То и без това си беше неделя и директоршата беше поръчала една торта, такава със захарен надпис: «Всичко хубаво за рождения ден!». Тия моят мъж ги прави великолепно! Да, и после там аз чувам, че изобщо у тях нищо не е крадено! Мила госпожо Бебер, каза ми директорът, аз знам, че вие сте разумна жена и вашите кифлички са много добри, но тук трябва да има някакво недоразумение. У нас, каза той, нищо не е откраднато, каза той...“ И така нататък, и така нататък.

Тим стана героят на деня — при съседите, в училище и отчасти дори вкъщи. Мащехата, която внезапно бе се сдобила с кожена яка за палтото си, бе станала по-предпазлива в отношението си към него, а доведеният му брат постоянно го обсипваше с въпроси за конните надбягвания: съседите го наричаха полушеговито, полузавистливо „малкият милионер“, а в училищния двор буквално се биеха за него.

Момчето се радваше на всеобщото внимание. То беше простило отдавна издайничеството на тримата си съученици и плесниците на мащехата. С удоволствие то би се шегувало сега с всички, но това вече не му се удаваше. Когато се опитваше да се засмее, то само отблъскващо се хилеше.

Скоро Тим изобщо изостави опитите си да се смее или да проявява остроумие. Той свикна лицето му да бъде винаги сериозно. А това може би е най-лошото, което може да се случи на едно дете.

Съседите започнаха да казват: „Станал е високомерен!“. Съучениците му го заотбягваха, след като бяха заситили любопитството си, и дори мащехата, която бе станала малко по-спокойна отпреди, го наричаше „Лимончо“, заради вечно киселата му физиономийка.

Впрочем мащехата вече никога не повтори, че спечелените по този начин пари не били честно спечелени. Изведнъж тя обяви конните състезания за почтени и законни. Дори запита Тим дали не иска да му даде двайсет марки от парите, та да може в неделя пак да отиде да залага.

Тим, който не бе получил от печалбата нито стотинка и погребва временно мечтите си за мраморна надгробна плоча и тротинетка, отказа от инат и тези двайсет марки. След историята със сметката при сладкаря той гледаше на мащехата си вече с други очи.

Вече не ѝ вярваше. А и това е много лошо за едно дете.

През тази седмица Тим за пръв път в своя живот си пожела да няма повече недели. Боеше се, че мащехата ще го придума за ново посещение на хиподрума. И опасенията му се оказаха основателни. Още в събота вечер започнаха първите подмятания: „Не искаш ли още една филия, Тим? Всъщност човек трябва до три пъти да залага, когато му върви. Но както и да е, до утре има време. Можеш още да си помислиш дали ще идеш, или не, нали така?“.

И, разбира се, Тим все пак отиде! Не само защото Ервин и мащехата още на закуска започнаха пак да правят подмятания за конните надбягвания, но и защото Тим искаше да изпробва още веднъж договора. Този странен договор под хастара на шапката му, за който той вече не знаеше дали е една добра сделка, или пък — подла измама.

И тъй, тримата се отправиха с трамвая към хиподрума. От вълнение Ервин за пръв път имаше червени петна по бледите си бузи, а мащехата отново бърбеше за участие в залаганията. Тя даде на Тим двайсет марки със стотици излишни предупреждения и добави:

— Не залагай парите на Фортуна, Тим! В трамвая чух, че Фортуна нямала никакви шансове да спечели. Имала някаква конска болест ли, какво ли? Значи в никакъв случай за Фортуна!

Естествено, при това положение Тим нарочно заложи парите на Фортуна. С договора в шапката не можеше нищо да му се случи.

Отгоре на това много държеше да докаже на мащехата, че повече от нея разбира тия неща.

Но когато излязоха на хиподрума, мащехата и Ервин не му обърнаха повече никакво внимание. Те прекалено много бяха опиянени от гледката и суетнята около тях: от фините дами и елегантните господа, от състезателните коне, които биваха развеждани за юздите пред зрителите, от нисичките жокеи с червени шапчици и от цялата шумяща и дърдореща навалица пред гишетата и оградата.

— Ти няма ли да гледаш? — запита го мащехата, когато Тим бе предал своя фиш.

Момчето поклати глава.

— На кой кон заложил? — запита го Ервин.

— На Фортуна! — отвърна Тим ненужно високо.

Мащехата избухна:

— Нафортуна? Абеналитиказах, че тоякон, тваго чух в трамвая...

Сигналният изстрел за старта на надбягването прекъсна глъчката. Зачу се конски тропот; зрителите почнаха да викат и да шумят, а мащехата и Ервин се втурнаха да си намерят място за един поглед към конете иззад всичките тия цилиндри, шапки и воали. Те застанаха недалеч от Тим, който седна на тревата, и Ервин от време на време му подвикваше нещо възбудено.

— Фортуна е трета! — крещеше той. И после: — Фортуна ги застига! — А накрая ликуващо и пискливо: — Фортуна води!

Но после Фортуна изглежда бе изчерпала силите си. Кобилата изостана назад, а Ервин закрещя: „Отидоха ни парите! Фортуна не може повече!“. Сега и мащехата обърна глава към Тим, а погледът ѝ казваше: „Знаехсиаз! Акобешемапослушал!“.

Малко преди финиша Фортуна невероятно се засили. Ервин викаше като луд:

— Добре, Фортуна! Отлично, Фортуна! Давай, давай, давай!

Също и множеството крещеше все по-високо: „Фортуна, Фортуна!“.

После през публиката мина един-единствен заключителен вик и Тим разбра — Фортуна бе победила! А господин Лефует също бе победил.

Впрочем Тим затова бе и седнал настрана, с надеждата да срещне господин Лефует. Но изпод малкото карирани каскети, които видя, го гледаха непознати лица.

Лефует никакъв не се виждаше. (Въпреки това обаче — макар и вече не кариран — той се намираше на хиподрума. Няколко пъти той огледа отдалече с присвити очи лицето на Тим.)

Ервин дотича запъхтян:

— Спечелихме! Дай фиша, Тим!

Но Тим задържа фиша в ръката си и почака, докато хората пред гишето се разотидоха. Чак тогава отиде да си вземе печалбата — чисти две хиляди марки!

— Спечелихме доста пари — каза той и подаде парите на мащехата. — Трябва да са две хиляди марки.

— Преброи ли ги, Тим? Мислиш ли, че не са те излъгали?

— Сигурно са толкова — възрази момчето.

— Дрън-дрън! Ягидайтука, дагипреброя!

Тя почти изтръгна парите от ръката на момчето, преброи банкнотите, сбърка, пак ги преброи и каза накрая:

— Точно са! Две хиляди марки!

И тогава изведнъж всички се смълчаха. Мащехата бе се втренчила в пачката банкноти в ръката си, Ервин стърчеше до нея с отворена уста, а Тим си беше със своята обикновена сериозна физиономия.

Най-после мащехата наруши мълчанието:

— Квошаправим сега с всичкитетия пари?

— Не знам — каза Тим. — Те са твои.

Тогава мащехата изведнъж се разплака. Не се знаеше — от радост ли, от изненада ли, от затрогване, или от всичко това заедно. Тя разцелува момчетата поред, обърса си очите с носна кърпичка и каза после:

— Елате, деца! Това трябва да се отпразнува!

И ето че Тим отново седеше под кестена в градината на ресторанта, където бе седял с баща си, с мошениците, а накрая и с карирания господин.

Мащехата бе станала весела и бърлива:

— Тъзсизнаех, че Тим сиима съвсемспециални причини да заложи нафортуна! Голямгявол симити!

И тя го ощипа по ушенцето. После поръча сладкиши и лимонада. Но не медени пасти.

Ервин приказваше за електрически детски железници и кафяви обуца с гумени подметки. Само Тим седеше мълчалив като риба край тях — едно момче, което не можеше повече да се смее.

СЕДМА КОЛА БЕДНИЯТ БОГАТАШ

Отсега нататък Тим трябваше да ходи всяка неделя с мащехата си и Ервин на конните състезания. Това не му беше никак приятно. Понякога той се преструваше на болен. Друг път се измъкваше в неделя сутринта от къщи и се появяваше отново чак вечерта. Тогава мащехата и Ервин отиваха сами на състезанията. Но двамата нямаха късмет. В най-добрия случай печелеха по някоя и друга марка.

Затова те го принуждаваха да ходи все по-често с тях и да залага все по-големи суми. Скоро той бе вече познат на всички в хиподрума, като някое шарено куче, а късметът му стана пословичен. За щастливите печеливши казваха: „Той има късмет като Тим“.

Впрочем момчето нареждаше нещата така хитро, че веднъж да печели повече, друг път по-малко. Ако заложеше например на някой кон, на който бяха заложили вече много хора, тогава и печалбата не излизаше голяма. Заложеше ли обаче на неизвестен кон, на който почти никой не залагаше, тогава той спечелваше цели купища пари.

Мащехата, която отначало заяви, че всичките пари принадлежали на Тим и че тя само му ги съхранявала, скоро започна да говори за „нашите печалби“ и за „нашите пари“, и за „нашата банкова сметка“. Тим никога не получаваше от нея повече от мъничко джобни пари. И все пак момчето успя да спести от тях за един мраморен надгробен паметник. Тая сума той си сложи настрана. Бе я разменил срещу книжни пари и скри банкнотите в стенния часовник, в който случайно бе открил двойно дъно. То се отваряше, като се вдигнеше горната част на часовника.

Мащехата се главозамая от многото неочаквани пари. Скоро в малката уличка нейните врагове бяха толкова, колкото и хората, които живееха там. На своята стара приятелка, с която си пиеше кафето, тя каза направо в лицето, че била много лошо облечена и че не можела повече да се показва с нея на улицата. (Но явно никак не й идваше наум, че би могла да купи една рокля на своята много по-бедна приятелка.) Критикуваше пред всички сладкишите на госпожа Бебер и

започна да купува много по-скъпи сладкиши от една сладкарница в центъра на града. (А че госпожа Бебер цели седмици наред ѝ бе давала камари от сладкиши на вересия, това изглежда бе забравила.)

Ервин, комуто госпожа Талер даваше тайно допълнително джобни пари, играеше сега ролята на богаташко дете. Той носеше обуца със смешно дебели гъонови подметки, костюми с дълги панталони и много пъстри вратовръзки. Бе започнал тайно да пуши и се представяше за голям познавач на коне.

Тим, от когото произтичаше богатството, беше единственият, който тайно проклинаше това богатство. Той скиташе често с часове из покрайнините на големия град с надеждата да срещне господин Лефует. Надяваше се, че кариерният господин ще му върне смеха, ако той се откажеше за в бъдеще от цялото богатство. Но господин Лефует никакъв не се виждаше.

Кариерният господин обаче съвсем не бе изпуснал момчето от погледа си. Понякога например през квартала на Тим минаваше един автомобил с четири врати, на чиято задна седалка седеше някакъв мъж с кариран каскет. Щом откриеше някъде Тим, той заповядваше на шофьора си да спре и наблюдаваше момчето със загрижено, ако не дори с боязливо изражение на лицето си. Тоя господин се беше погрижил и за това — в жилището на малката уличка да се появи един рекламен календар, в който между разните рекламни стихчета за кафе, какао или масло бяха поместени мисли на прочути хора. На първата страница неслучайно можеше да се прочете:

Към всеки договор трябва да се отнасяме както към
склучването на брак: обстойно да го премислим, преди да
го склучим, но да го съблюдаваме вярно, след като веднъж
сме го склучили.

Л. Лефует

За щастие на Тим мащехата изряза тоя лист, защото на гърба му бе отпечатано тълкуване на зодиите. (Тя беше родена в зодията на Скорпиона.)

Най-непоносимото за Тим с течение на времето стана враждебността на хората от уличката към него. Те тълкуваха винаги

сериозното му лице като признак на високомерие и притворство и го поставяха в един кюп с Ервин и мащехата. А на тоя кюп беше написано с големи, тлъсти букви: „новобогаташки фукльовци!“.

Затова никой не бе по-радостен от Тим (доколкото той изобщо можеше още да се радва), когато мащехата напусна жилището и нае под наем цял етаж в една по-скъпа улица.

Мебелите, които не бяха купени след забогатяването им, мащехата подари на малкото хора в уличката, с които още разговаряше. Тя щеше да подари и стария стенен часовник, в който лежах спестяванията на Тим, но за щастие момчето чу навреме за това и я помоли да му остави часовника за неговата стая в новото им жилище. Така настоятелно я молеше, че мащехата отстъпи, повече учудена, отколкото ядосана. Така биещата всеки час „каса“ се пренесе в първата собствена стая на Тим, в която момчето най-после можеше да остава само и да си готви домашните упражнения.

В новото жилище мащехата си нае прислужничка. Но никое момиче не издържаше дълго при нея. След Мария дойде Берта, след Берта — Клара, след Клара следваше Йохана и накрая дойде една стара жена, която се казваше Грит. Тя се задържа, защото не оставаше длъжна на мащехата и дръзко ѝ отвърщаше, когато онази почнеше да ѝ се кара.

Сред вечните кавги и сдобрявания на двете жени се изнизаха годините, докато накрая Тим навърши четиринайсет и трябваше да се залови за някакъв занаят.

Мащехата настояваше Тим да постъпи в някое бюро за залагания. Това си имаше специална причина. Точно на своя тринадесети рожден ден Тим заложи много пари на един кон, който само поради снизхождението на хиподрумното управление бе пуснат за едно последно надбягване, преди да бъде „пенсиониран“. Никой друг не заложи на този кон. И понеже Тим бе заложил на него, конят за голяма изненада на всички специалисти спечели надбягването. Момчето получи чисти трийсет хиляди марки печалба. И заяви на своята мащеха, че сега са вече достатъчно богати и той няма повече да залага. Нито сълзи, нито плесници можаха да разколебят решението му. Той не отиде повече на хиподрума.

Ервин и мащехата опитаха още няколко пъти сами късмета си. Но когато накрая се оказа, че са заложили общо три хиляди марки, а са

спечелили едва треста, и те се отказаха.

Сега мащехата се надяваше, че Тим отново ще се запали за конните надбягвания, ако постъпи като ученик в някое бюро за залагания. Тя бе водила дори преговори с най-богатия собственик на такива бюра. Но Тим упорстваше, заявявайки, че искал да стане моряк и не искал да има повече нищо общо с конското тото.

Един ден — от няколко дена Тим бе напуснал вече училище — мащехата отново заговори по своя досаден начин за бъдещата професия на момчето:

— Сега веченесидете, Тим. И снецовсепак трябвадасе захванеш. Вбюрото за залагания можедастанеш ствоитедарби оцееведнъжбогат човек, Тим. Таазсамо добрототиискам, момчетоми! Азнемисля засебеси, аз затебе мисля.

— Но аз няма да постъпя в никакво бюро за залагания. Искам моряк да стана! — отвърна Тим.

Мащехата най-напред се ядоса, после се разгневи, а накрая започна да плаче, като викаше, че той искал да я изостави, та на старини да нямала пари и да бъдела принудена да проси, че искал да направи нея и Ервин нещастни, а сам да станел богат човек и че изобщо той никога не бил държал за семейството си. Та той даже не можел повече да се смее!

Последните й думи засегнаха Тим по-тежко, отколкото мащехата предполагаше. Кръвта нахлу в главата му. Би предпочел веднага да избяга нанякъде. Но откакто загуби смеха си, бе придобил такава способност да се владее, че това беше направо тревожно за едно момче на неговата възраст. И сега той съумя да запази хладнокръвието си така, че мащехата не забеляза нищо друго, освен червенината на лицето му.

— Дай ми другата неделя пак толкова, както тогава, когато залагах последния път — каза той. — Може би ще спечеля много пари.

И преди още мащехата да бе дала съгласието си, Тим излезе от къщи, изтича към реката, седна на една отдалечена крайбрежна пейка и се опита да потисне вълнението си. Но сега това не му се удаде. Той се заплака. А понеже се мъчеше да не плаче, хълцането още по-дълбоко го разтърсваше, та накрая той се отдаде на отчаянието си. Така постепенно плачът и хлипането утигнаха и

четирнадесетгодишното момче започна хладно и спокойно да разсъждава за бъдещето си.

Тим реши да заложи следващата неделя пак на някой кон, който е слаб и няма никакви изгледи да победи, та по този начин да спечели голяма сума. Парите щеше да получи мащехата и тогава той щеше просто да ги зарече — нея и Ервин — и да побегне накъдето му видят очите. Може би ще постъпи като юнга на някой кораб или пък някъде другаде. За пари нямаше да бере грижи. Навсякъде имаше лотарии и тото, и други начини за залагания. А богатства не му трябваха — той знаеше сега това, — те не му доставяха никаква радост. Беше продал своя смях срещу нещо, от което съвсем нямаше нужда.

Но на тая крайбрежна пейка момчето реши и нещо много по-важно: да си възвърне своя смях. Щеше да тръгне подир своя смях. Щеше да тръгне да търси господин Лефует и да го намери, където и да се е скрил по широкия свят.

Щеше да бъде хубаво, ако си имаше някого — дори някой случаен пиян каруцар или полулуд скитник — комуто да разкаже за своето решение. И най-тежките неща стават по-прости, по-малко болезнени, когато ги споделяме с друг човек. Но на Тим не бе позволено да говори с никого за своята беда. Той трябваше като мида да се затваря в себе си. Едно парче хартия, което лежеше сега в двойното дъно на стенния часовник, го превръщаше в най-самотното и най-тъжното момче под слънцето.

В това настроение той си спомни за баща си и спестените пари за мраморния надгробен камък. И реши още нещо: преди неговото бягство баща му трябваше да се сдобие с плоча на гроба си. Тим знаеше, че ще има трудности и разправии, но щеше да се наложи.

И успокоен, той стана от пейката. Имаше ясни планове, които трябваше да осъществи. А плановете му вдъхваха сили.

ОСМА КОЛА

ПОСЛЕДНИЯТ НЕДЕЛЕН ДЕН

Когато настъпи неделята — последната, която Тим прекарваше в родния си град — още на закуската можеше да се види колко се вълнуваше мащехата. Тя бе сварила особено силно кафе, което лакомо поглъщаше, а не ядеше почти нищо. Беше дала на Тим повече пари, отколкото той бе й поискал. Бе облякла най-скъпата си официална рокля и приготвила наметката си от лисичи кожи.

— Много съм любопитна дали ще спечелим — крякаше тя като гъска. — Знаеш ли вечерена кой концеваложищ, Тим?

— Не — отвърна, вярно на истината, момчето.

— Ама как, че немислиш ли вечерезата?

— Тим си знае работата — намеси се Ервин. Успехите в залаганията на неговия заварен брат го изпълваха колкото със завист, толкова и с респект.

След закуската тримата се отправиха с такси за хиподрума. Като стигнаха, мащехата веднага се запъти към гишетата за подаване на фишовете, но Тим каза, че му било нужно малко да се поогледа, да послуша какво се говори за различните коне. Мащехата и Ервин одобриха това и му позволиха самичък да се пошляе в навалищата, за да подслушва разговорите. На хиподрума го бяха почти забравили, защото не бе идвал вече цяла година. Но някои хора все пак го познаха и шепнешком го сочеха на другите. А някакъв мъж с къдрава кафява коса и остри воднистосини очи проявяваше особен интерес към момчето. Той го обикаляше, както куче обикаля около господаря си, наблюдаваше го колкото постоянно, толкова и незабележимо, а накрая застана до него, когато Тим изучаваше табелката с имената на конете.

— На Мусон изглежда никой не залага — подхвърли той подчертано небрежно и без да поглежда към момчето. — Ти ще залагаш ли?

— Да — отвърна Тим. — И тъкмо на Мусон.

Сега непознатият обърна глава:

— Това е много рисковано, момчето ми. Мусон няма никакви изгледи да победи.

— Ще видим! — рече Тим.

Надуваше го смях, но той не можеше да се смее. Само изгледа сериозно и малко тъжно непознатия, който започна сега да си прави шеги с намерението му да заложи на такъв безнадежден кон.

По пътя към гишето непознатият продължи да остроумничи. Правеше си шеги с дребните жокеи, а едновременно с това внимателно следеше лицето на момчето. Нито мускулче не трепваше по него.

Наблизо пред гишето той изведнъж се спря. Неволно се спря и Тим.

— Казвам се Крешимир — представи се непознатият. — Аз ти желая доброто, мойто момче. Знам, че на тоя хиподром ти никога не си губил нито едно залагане. Това е много рядък случай и едновременно с това е много странно. Може ли да те запитам нещо?

Тим срещна воднистосините очи, които му напомняха за някого, но той не знаеше за кого. Каза:

— Заповядайте!

Тихо и без да изпуска момчето из очи, господин Крешимир го запита:

— Защо ти никога не се смееш? Не обичаш ли? Или пък... не можеш?

Кръвта нахлу в главата на Тим. Кой беше тоя мъж? Какво знаеше? Изведнъж му се стори, че тоя човек има очите на Лефует. Дали не беше преобразеният Лефует, който искаше да го изпита?

Момчето изглежда бе забавило отговора си прекалено дълго, защото господин Крешимир каза изведнъж:

— Твоето мълчание е достатъчно красноречиво. Може би ще мога да ти помогна някой път. Казвам се Крешимир. Не забравяй това. Довиждане.

И изчезна в навалищата. Обезпокоен, Тим отиде на гишето и заложи всичките си пари на Мусон. След срещата с господин Крешимир решението му да напусне най-късно утре града бе станало още по-твърдо.

Мащехата и Ервин го откриха при гишето. Очевидно бяха го чакали тук. Този път Тим не издаде на кой кон бе зложил. Но за пръв път отиде да гледа заедно с тях надбягването.

Мусон се оказа един необикновено буен млад жребец, който щеше да се надбягва сега за трети път. Общото мнение бе, че конят е допуснат прекалено рано до надбягванията. Досега бе постигал само средните места в класирането. Вярно че единия път в началото на състезанието той бе полетял като стрела най-отпред, но скоро бе изостанал и както обикновено бе пристигнал до целта заедно с групата коне със средни възможности.

Всичко това Тим научи от разговора на двамата мъже, които стояха до него. За пръв път той бе в напрежение, очаквайки резултата. Боеше се, че след срещата с Крешимир договорът му с кариания господин Лефует можеше да е станал невалиден. Резултатът от това надбягване щеше да покаже дали опасенията му имаха основание.

Сигналният пистолет изгърмя. Когато конете се бяха вече развихрили Мусон достигна до четвъртото място, което държеше, общо взето, постоянно. Двата мъже до Тим разговаряха за коня, който беше най-отпред. Но после разговорът им премина към Мусон. В надигация се шум на публиката Тим можа да улови от разговора им само: „много е научил... пести си резервите... ще се развие...“.

Изгледи за победа Мусон като че ли нямаше. Той държеше четвъртото място, но конете пред него увеличаваха разстоянието и го оставяха все по-далеч зад себе си. Ервин и мащехата настояваха Тим да им каже на кой кон е заложил, но момчето бе станало несигурно. Очите му следяха уплашено надбягването. Мусон сега едва забележимо се придвижваше напред. Но до финиша оставаше още съвсем малко.

И тогава изведнъж челният кон стъпи накриво, олюля се. Двата коня, които бягаха близко зад него, се подплашиха и се отклониха леко настрана. В този миг Мусон префуча по права линия край тях и с един блестящ заключителен спринт премина като безспорен победител през финиша.

Виковете на публиката изразяваха повече разочарование, отколкото възторг. Тим чу край себе си:

— Това беше най-идиотското надбягване, което съм гледал!

На голямата табела за резултатите името „Мусон“ се появи най-отгоре. Тим въздъхна облекчено. Как му се искаше сега да се засмее. Но вместо това той извади мълчаливо отрязъка от фиша, подаде го на мащехата и рече:

— Спечелихме. Ако обичаш, иди ти да вземеш парите.

Госпожа Талер, съпроводена от Ервин, се втурна към гишетата. Без да ги дочака, Тим се качи на трамвая, отиде вкъщи, извади от часовника договора и спестените пари, скри едното под хастара на шапката си, а другото във вътрешния джоб на палтото и тъкмо щеше да напусне къщата, когато чу да пристигат мащехата и Ервин. Скри се бързо зад завесата на малкия килер с метлите. Мащехата викаше името му, но той не се издаде.

— Къдемождасеезапиляло туймомче? Напоследък такаъв странен.

Гласовете се загубиха във вътрешността на апартамента. Тим чу още Ервин да пита: „Сега много ли сме богати“. А острият глас на мащехата каза нещо като: „... и четиридесетхиляди!“.

„Е — помисли си Тим хладно и спокойно. — Тогава двамата нямат повече нужда от мене.“

Той напусна килерчето, отвори и затвори външната врата толкова тихо, колкото бе възможно, промъкна се долу под прозорците, покрай стената до отсрещния парк и хукна колкото му държаха краката към гробището, в източния край на града.

Чак когато дебелият мустакач пазач на гробището го спря на входа и го запита за номера на гроба, на Тим му стана ясно, че сигурно е попаднал на погрешен адрес с искането си за мраморен надгробен камък. Все пак той реши да направи опит. Запита:

— Мога ли да поръчам при вас един мраморен надгробен паметник?

— Мраморът не е разрешен при нас. Разрешено е само от пясъчник — измърмориха големите мустаци. — Освен това каменарят не работи в неделя.

Изведнъж на Тим му хрумна нещо много дръзко:

— Искате ли да се хванем на бас, че моят баща има паметник от мрамор? На него пише със златни букви: „От твоя син Тим, който никога не ще те забрави“.

— Ще загубиш баса още преди да си го сключил, момко.

— Въпреки това се обзалагам. По на един шоколад. — Тим бе зърнал един шоколад върху прозоречната дъска на портиерската будка.

— Че имаш ли пари за цял шоколад?

Тим измъкна своите банкноти от палтото си, показа ги:

— Ще се обзаложим ли сега?

— Най-идиотският бас, който съм сключвал някога — измърмори пазачът на гробището. — Е хайде, от мен да мине!

Те подкрепиха баса с един удар на палците си и тръгнаха през огромното, приличащо на парк гробище към гроба на господин Талер.

И още отдалече видяха трима мъже в работни дрехи край гроба. Дебелият пазач ускори крачките си.

— Ама това е... — пръхтеше той като морж и вече почти тичаше.

На гроба тъкмо бе поставен един нов-новеничък паметник. От мрамор. Върху него със златни букви стояха името на бащата и двете дати — рождената и тази на смъртта му. А под тях пишеше: „От твоя син Тим, който никога не ще те забрави“.

Работниците ни най-малко не обърнаха внимание на крясъците на пазача. Те му показаха няколко документа, които доказваха, че този паметник е поставен напълно законно. Имаше дори специално разрешително паметникът да бъде от мрамор. Пазачът тъкмо бил малко задрямал, когато дошли мъжете, та те решили да не го будят.

— Впрочем — добави единият от тримата — разноските щели да бъдат платени от някой си Тим Талер.

— Точно така — каза Тим. — Ето ви парите!

Той ги извади за втори път и ги наброи в ръката на единия от работниците. Останаха му само петдесет пфенига^[1].

Гробищният пазач се повлече ръмжейки към будката си. Работниците прибраха инструментите, чукнаха козирките на шапките си за сбогом и също си отидоха.

Тим остана със своите петдесет пфенига и с един странен договор самичък пред гроба на баща си. И разказа на един мъртъв всичко, което много му се искаше да разкаже на някой жив човек.

Накрая той замълча, огледа още веднъж надгробния паметник, който много му се хареса, и каза:

— Ще дойда пак, когато ще мога да се смея. До скоро... — Но се стъписа и добави: — Дано да е до скоро!

При портиерската будка той получи шоколада от ядосания пазач и с последните пари си купи билет за трамвая. Накъде щеше да пътува, още не знаеше. Знаеше само, че сега ще тръгне да търси кариания господин, за да си възвърне продадения смях. (А не знаеше, че зад единия ъгъл на гробищния дувар някакъв кариан господин плащаше

за втори път на тримата работници, понеже те бяха набожни хора и държаха да им се плати двойно тая греховна неделна работа.)

---

[1] Пфениг — германска стотинка, една марка има сто пфенига.
— Бел.пр. ↑

ДЕВЕТА КОЛА ГОСПОДИН РИКЕРТ

Трамваят беше почти празен. Освен Тим вътре седеше един възрастен, пълничък господин с ведро топчесто лице. Той запита момчето за къде пътува.

— За гарата — отвърна Тим.

— Тогава трябваше да си вземеш билет с прекачване. Тоя трамвай не пътува за гарата. Сигурен съм, защото и аз отивам на гарата.

Тим, който държеше шапката на коленете си, усети по пръстите си шумоленето на договора. Изведнъж му хрумна да почне да сключва най-всевъзможни и безсмислени облози. Ако загубеше някой от тях, може би си възвърнал по този начин смеха. И той каза:

— Аз се обзалагам с вас, драги господине, че тоя трамвай пътува тъкмо за гарата.

Господинът се изсмя и отвърна също като дебелия пазач на гробището:

— Тоя бас ще го загубиш, преди да се обзаложим! Защото ние седим в деветката, а тя никога не е пътувала за гарата.

— Въпреки това аз се обзалагам с вас — рече Тим с такъв уверен глас, че господинът се смути:

— Ти изглежда си много сигурен в тая работа, момче. На какво искаш да се басираш?

— На един билет до Хамбург — отвърна Тим бързо. И сам се изненада на собственото си хрумване. (А все пак то не беше случайно — та нали отдавна му се искаше да пътува по море!)

— В Хамбург ли искаш да идеш? — Приветливото топчесто лице се набръчка от веселите бръчици на една усмивка: — Няма нужда да се хващаш на басове, момчето ми. Аз също пътувам за Хамбург и съм наел цяло купе, а господинът, който щеше да ме придружи, е възпрепятстван. Така че ти би могъл да ми правиш компания.

— Въпреки това ви предлагам да се обзаложим — рече сериозно Тим.

— Добре. Но пак те предупреждавам: ще загубиш. Как се казваш?

— Тим Талер.

— Хубаво име. Звучи като много пари^[1]. Пък аз се казвам Рикерт.

Двамата си подадоха ръка. По този начин се представиха един на друг и едновременно с това се обзаложиха.

Когато кондукторът мина през вагона, господин Рикерт го запита:

— Пътувате ли за гарата?

Тъкмо кондукторът отвори уста да отговори и трамваят спря така внезапно, че Тим бе тласнат от инерцията към господин Рикерт. Кондукторът изтича напред към ватманската платформа. Там бе се качил някакъв трамваен служител с дебел сребърен акселбант. Двамата размениха няколко разпалени приказки. После кондукторът се върна и каза на Рикерт:

— Господине, сега по изключение ще минем през гарата, защото по нашата линия има повреда в жиците. Но иначе деветката не пътува в тази посока.

Той чукна с пръст по козирката на фуражката си за поздрав и отново отиде напред.

— Дявол да го вземе, това се казва бързо спечелен бас, Тим Талер! — засмя се господин Рикерт. — Но ти знаеше, че се е скъсала жицата, нали?

Тим тъжно поклати глава. Предпочиташе да бе загубил баса. Все пак сега поне му стана ясно, че господин Лефует разполагаше с възможности, които биха могли да бъдат наречени най-малкото необикновени.

На гарата господин Рикерт го запита къде е багажът му.

— Всичко, каквото ми трябва, си е у мен — отвърна неопределено и малко по детински Тим. — А паспортът ми е в джоба.

Наистина си имаше паспорт. Когато навърши четиринадесет години, Тим се наложи пред мащехата да му извади отделен паспорт. Бе се позовал на това, че може би ще е необходимо да го показва на гишетата на хиподрума. И този довод се оказа достатъчен.

Господин Рикерт бе наел едно купе първа класа. На вратата имаше картонче с неговото име: Кристиан Рикерт — директор на

параходно предприятие. Но отдолу стоеше още едно име. И когато Тим го прочете, пребледня. Бе прочел: Барон Луи Лефует.

Като седнаха в купето, господин Рикерт го запита:

— Лошо ли ти е, Тим? Защо пребледня?

— Случва ми се понякога — отвърна Тим и това отговаряше мъничко на истината. Защото кой на този свят не пребледнява понякога?

Влакът пътуваше известно време край брега на голямата река Елба. Господин Рикерт съзерцаваше реката и бреговете ѝ с явно удоволствие. А Тим нищо не видя от нея.

Приветливите очи на Рикерт изучаваха от време на време крадешком момчето, но отново се връщаха към речния пейзаж.

Господин Рикерт беше загрижен за момчето и по едно време се опита да го ободри, като му заразказва смешни истории от разни морски пътешествия. Но скоро забеляза, че момчето беше разсеяно и не го слушаше.

Чак когато господин Рикерт отвори дума за барон Лефует, чието място заемаше сега Тим, момчето се заслуша внимателно, стана и по-разговорчиво.

— Баронът сигурно е много богат? — запита Тим.

— Невъобразимо богат! Той има предприятия във всички краища на света. Хамбургското параходно дружество, което аз ръководя, също е негово.

— В Хамбург ли живее баронът?

Господин Рикерт направи с ръцете си едно неопределено движение, което означаваше нещо като: кой го знае!

— Баронът живее навсякъде и никъде — обясни после той. — Днес е в Хамбург, утре в Рио де Жанейро, а вдругиден може би в Хонконг. Главното му седалище, доколкото знам, е някакъв замък в Месопотамия.

— Вие сигурно добре го познавате?

— Никой не го познава добре, Тим. Той се променя като хамелеон. Дълги години имаше, за да ти дам само един пример, такива стиснати устни и пронизващи очи, за които можех да се закълна, че са воднистосини. А вчера като го видях, той имаше топли, кафяви очи. И не носеше както други път на улицата очила за слънце. Но най-странното е, че тоя човек, когото по-рано никога не бях чувал да се

смее, вчера се смееше като малко момченце. И нито веднъж не си стисна устните, както правеше обикновено.

Тим бързо се извърна към прозореца. Неволно бе стиснал устните си една върху друга.

Господин Рикерт усети, че нещо в неговия разказ хем караше момчето да слуша внимателно, хем го и разстройваше. Та смени темата на разговора:

— Ти всъщност какво ще правиш в Хамбург?

— Искам да стана помощник-сервитьор на някой параход.

Отново Тим се учуди на внезапното си решение. Но то също не беше необяснимо, защото нали трябваше да се започне все пак с нещо, когато искаш да пътуваш по море.

Топчестото лице насреща му засия от благодетелска гордост.

— Тим, ти си направо късметлия — рече господин Рикерт почти тържествено. — Поискаш да идеш на гарата, един трамвай тръгва специално заради тебе нататък. А щом си пожелаеш някаква служба, като от небето пада при тебе точно този човек, който може да ти я намери!

— Можете ли да ме настаните като помощник-сервитьор?

— Сервитьорите на корабите се казват стюарди — поправи го директорът на параходното дружество. — А ти ще трябва навярно да започнеш като прислужник в каюткомпанията. Важното в момента е само едно: дали са съгласни родителите ти.

Тим размисли и каза:

— Аз нямам повече родители.

За мащехата премълча, защото знаеше, че тя никога нямаше да му разреши да пътува по море. А иначе той вече изобщо не мислеше за всичко онова, което остана зад него.

Много по-усилено мислеше той за нещо друго: беше ли срещата с господин Рикерт наистина една щастлива случайност или и тук се бе намесила ръката на карирания господин, както при надгробния паметник и случката с трамвая?

Заедно със своя смях Тим бе загубил и нещо друго: безгрижието и доверчивостта си към света и към хората. А това беше лошо.

Господин Рикерт бе му задал някакъв въпрос и момчето трябваше да се съсредоточи, за да може изобщо да разбере смисъла на думите — така буйно кръжаха мислите в главата му.

— Запитах те дали да се грижа мъничко за теб — повтори господин Рикерт. — Или може би не ти се харесва муцуната ми?

Тим издума бързо:

— О, напротив! Много дори! — и го каза сериозно.

Изведнъж бе почувствал със сигурност, че този човек, макар и служител на кариерния господин, съвсем не беше негов съдружник — съдружник на оня, който в представите на Тим тепърва трябваше да се превърне в богатия барон Лефует. Тим отново бе станал едно доверчиво дете, едно съвсем обикновено момче на четиринайсет години.

— Какво става всъщност с тебе? — запита го сега господин Рикерт направо. — Та ти днеска нито веднъж не се засмя, макар да имаше достатъчно причини за това. Да не ти се е случило нещо лошо?

Тим гореше от желание да се хвърли на врата на господин Рикерт, както правеха това хората по театралните сцени. Само че при него това не беше театър, а страшното, диво желание да има някакъв човек, комуто да може да разкаже всичко.

Беше му толкова трудно да потисне това си желание, че сълзите се изтърколиха от очите му като кръгли лъскави топченца. Господин Рикерт седна до него и каза съвсем сухо и съвсем така между другото:

— Ела, недей плака! Разкажи ми какво се е случило!

— Не мога! — изкрещя Тим. После се облегна съвсем простодушно на господин Рикерт и пусна на воля струйките от очите си. Цялото му тяло се тресеше от плача.

Дребничкият, пълничък директор на параходно дружество взе ръката на момчето в своята и я държа дотогава, докато момчето заспа от изтощение.

---

[1] Талер — название на стари златни и сребърни монети, които някога са били с висока стойност. — Бел.пр. ↑

ДЕСЕТА КОЛА

КУКЛЕНИЯТ ТЕАТЪР

Корабът, на който Тим постъпи като помощник стюард, се казваше „Делфин“; беше пътническо товарен параход, движещ се по линията Хамбург-Генуа.

До отпътуването на парахода Тим имаше още три дена на разположение. Той живееше в къщата на господин Рикерт, а тази къща приличаше по-скоро на вила.

Тя се издигаше в богатия квартал край Елбското шосе, беше бяла като облаче по лятното небе, имаше на предната си фасада кръгъл балкон, поддържан от три колони, а под балкона — малко парадно стълбище, което охраняваха отляво и дясно два добродушни каменни лъва.

Тим гледаше угнетено тая весела, светла къща. По-рано, когато още беше смеещото се момче от крайния квартал, тя сигурно би му се сторила като красив сън, като къщата на някой щастлив принц от приказките. Но онзи, който е продал своя смях, не може да бъде щастлив. Сериозен и тъжен влизаше Тим между двата кротки лъва във вилата.

Господин Рикерт живееше заедно с майка си, една пълничка стара дама, с бели къдрици, с момичешко гласче, която се смееше на всичко като дете.

— Що си все така тъжен, момче — каза тя на Тим. — Това никак не е хубаво на твоите години. Животът за тебе и без това ще стане по-късно достатъчно сериозен, нали, Крюшан?

Нейният син, директорът на параходното дружество, кимна, после отведе майка си настрана. Той ѝ обясни, че на момчето сигурно му се е случило нещо много страшно, и я помоли да се държи с него внимателно и деликатно.

За старата дама беше много трудно да разбере какво имаше предвид нейният син. Отрасла във веселата, богатска къща на родителите си, по-късно тя бе се омъжила също така богато и весело и сега старееше пак така безгрижно и с много пари. Тя познаваше

малките улички на големия град само от трогателните разкази, при които обичаше да си поплаква, а кавгите, завистта и подлостите тя просто не виждаше, защото не искаше да вижда такова нещо. През целия си живот тя си беше останала дете и приличаше на един небесносин минзухар, който не преставаше да цъфти.

— Знаеш ли какво, Крюшан — каза тя след разговора със сина си. — Аз ще изляза малко на разходка с момчето. Ще видиш, ще го накарам да се засмее.

— Бъди внимателна, майко — предупреди я господин Рикерт и старата дама му обеща.

За Тим разходките с нея станаха особено мъчителни, защото той страшно бе обикнал това мило дете на осемдесет години. Когато нейната малка мека ръка хващаше неговата, много му се искаше да ѝ намигне и да се засмее. Сигурно би почнал дори да я дразни като някоя своя по-голяма сестра, защото и това би ѝ отивало. Но неговият смях беше далеч-далеч от него. Някъде по земното кълбо се разхождаше с неговия смях един богат странен барон. Тим знаеше, че е продал най-доброто, което някога изобщо бе притежавал.

Във вторник на старата госпожа Рикерт ѝ хрумна нещо много интересно. Тя прочете във вестника, че някакъв куклен театър представя приказката „Лепнещият лебед“. Беше приказката за принцесата, която не можела да се смее. Госпожа Рикерт я помнеше много добре. И реши да посети това представление заедно с момчето, което не можеше да се смее.

Тя намираше идеята си чудесна, но никому не разказа за нея. Само през цялата сутрин се смееше в себе си и чак следобед покани двамата мъже за представлението — господин Рикерт и Тим. А и двамата не можеха да откажат нищо на старата жена.

Кукленият театър не беше далеч. Намираше се в Йовелгъоне, откъснато малко предградие на Хамбург, което се простираше край реката Елба в подножието на крайбрежните възвишения и представляваше всъщност само една дълга редица от малки, чисти къщички и градини. Тук, в задната стая на една гостилница, бе направен кукленият театър.

Малката зала беше пълна с деца. Само неколцина майки или бащи седяха сред тях.

Госпожа Рикерт откри веднага три свободни места на втория ред и като се смееше и жестикулираше, си запробива път нататък. Синът ѝ и Тим я последваха. Едва бяха седнали, когато в залата стана тъмно, и малката червена завеса на театърчето се разтвори.

Пиесата започна с римувания диалог между един цар и някакъв скитник. Двамата се срещат през нощта, в полето, под пълната луна. Лицето на царя беше бледо и сериозно. Лицето на скитника дори на лунната светлина имаше свежи, червени бузи и уста, която сякаш непрекъснато се усмихваше. Ето техния диалог, с който започваше историята:

Царят:

*Кажми ми ти, добри приятелю, къде е
принцесата, която не може да се смее.
Като сериозен мъж, и аз смеха презирам
и за жена достойна принцесата избирам.
Ала не знам все още къде живее тя.
Кажми ми, ако знаеш, богато ще платя.*

Скитникът:

*Царю премъдри, бих ви начаса завел,
че към принцесата на път съм днес поел.
Но вий надежда не хранете, ще ви кажа аз,
че срещне ли се с мен, ще се засмей тя с глас.*

Царят:

*Напразно, страннико, отиваш там тогава,
не иска да се смее принцесата и с право:
помисли ли човек, че всички ще умрем,
горчивия си край прозира той съвсем:
макар да грей светът във радости безброй,
като мехур сапунен ще гръмне нявга той.
И истината трябва човек да проумее,
сериозен, твърд да бъде, наместо да се смее.*

Скитникът:

*Изглеждате, царю честити, умен мъж,
а как не ви е хрумнало поне веднъж,
че който чрез смъртта живеи, е оглупял,
животът е пред нас, той днес е засиял.
Не е бокалът сътворен да се лопне,
а вино да искри във него, да шуми.
Известно е, че ще се пръсне той накрая,
но днес бокал е пълен, днес трябва да сияе.*

ЦАРЯТ:

*Как може нещо днеска безгрижно да сияе,
когато своя край злочест отдавна знае?*

СКИТНИКЪТ:

*То няма да сияе за вечни времена
и затова сияе днес с двойна светлина.*

ЦАРЯТ:

*Не ме разбирате, вий друже, както трябва,
но към принцесата да тръгваме тогава.
Накарате ли я да се засмее с вас,
на мое място цар ще ви направя аз.*

СКИТНИКЪТ:

*Приемам баса ви, но знайте, господарю,
човек се различава чрез своя смях от звяра.
Човека ще познаеш, когато съумее
дори в беди големи навреме да се смее.*

Завесата се затвори и в залата стана почти тъмно. През черните пердета на прозорците проникваше твърде малко светлина. Децата, повечето от които не бяха разбрали краткия пролог, се побутваха и си шепнеха и чакаха с нетърпение да започне най-послед истинската пиеса.

Отпред във втората редица седяха безмълвни трима души и си мислеха за съвсем различни неща. Старата госпожа Рикерт се

ядосваше, че е на едно и също мнение с тоя скитник, защото нямаше добро мнение за скитниците. (Макар да раздаваше доста пари на просяците.) Предпочиташе правият да е в случая царят, понеже беше така сериозен и хубав.

Господин Рикерт, който седеше от дясната ѝ страна, се опитваше да разгледа лицето на Тим. Но само един тънък лъч светлина падаше върху челото на момчето, което беше бледо като лицето на царя. Господин Рикерт се боеше, че хрумването на майка му да посетят кукления театър, не е твърде сполучливо. Предишния ден той бе видял Тим да плаче.

Тим си мислеше за едно: дано никой не го заговори сега. Нещо го душеше за гърлото и той едва си поемаше дъх. И непрекъснато като рефрен се въртеше в паметта му последният куплет на пролога: „Човек се различава чрез своя смях от звяра. Човека ще познаем, когато съумее дори в беди големи навреме да се смее... да се смее... да се смее...“.

После завесата отново се разтвори и една много бледа, много сериозна принцеса, която гледаше от прозореца на своя дворец, привлече погледа, а постепенно и мислите на Тим.

В дворцовата градина под прозореца се появи височайшият баща на принцесата. Щом дъщеря му го забеляза, тя се отдръпна бързо и безшумно от прозореца.

Негово Величество кралят се отпусна на перваза на един фонтан и заизплаква пред водата и цветята своята мъка: че какви ли не средства бе употребил и какви ли не шегаджии и комедианти бе наемал, за да накарат дъщеря му да се разсмее, но за съжаление без успех.

С тежка въздишка кралят се вдигна от мястото си, а децата в залата бяха притихнали като подплашени мишлета.

Негово Величество се заразхожда напред-назад из дворцовата градина, заокайва себе си и дъщеря си, после изведнъж се спря и драматично извика:

— Ах, ако някой можеше да я накара да се засмее! Веднага ще му дам принцесата за жена заедно с половината от кралството си.

В този миг в дворцовата градина пристигна скитникът заедно със сериозния цар. Той беше чул отчаяния вик на височайшия баща и рече без заобикалки:

— Ваше Величество, държа на думата ви! Ако накарам принцесата да се засмее, ще ми я дадете за жена. Половината царство може да си запазите, защото този владетел, който ме придружава, ще ми даде цялото свое царство.

Кралят погледна учудено двамата странници, които случайно бяха чули думите му. Бледият непознат цар му се хареса повече, отколкото червенобузестия здравеняк скитник. (Кралете си имат в тия работи собствен вкус.) Но въпреки това той не можеше да се отрече от кралската си дума и рече:

— Ако успееш, чужденецо, да накараш принцесата да се смее, ще бъдеш принц и неин съпруг.

Това беше достатъчно за скитника. Той припна нанякъде и остави двамата владетели сами.

След това завесата се затвори. Настъпи кратка пауза. Напрежението сред малките зрители нарасна: щеше ли да се засмее принцесата?

Тим Талер тайно се надяваше, че тя ще си остане сериозна. В кратката си поява досега тя му бе станала сякаш истинска сестра, с която ръка за ръка би могъл да се противопостави на тоя смеещ се свят. Но Тим прекалено добре знаеше как завършват повечето приказки. И потиснат очакваше оня миг, когато принцесата щеше да се засмее.

За съжаление не му се наложи дълго да чака. Когато завесата се вдигна, принцесата стоеше отново облежната на прозореца, а двамата крале седяха на перваза на фонтана. Зад сцената се чуваха песни и смехове и изведнъж в дворцовата градина влезе скитникът. Той водеше подире си на златна верижка един лебед. Някакъв дебел мъж държеше дясната си ръка на едно от опашните пера на лебеда, сякаш тя бе залепена за него. С лявата си ръка теглеше подире си тънко мъжленце, което пък теглеше стара баба, а бабата — едно момче, момчето — едно момиче, а момичето пък — едно куче. И всички изглеждаха като приковани в тая верига от някаква магьосническа сила. При това те подскачаха и рипаха, сякаш подхвърляни от невидими пружини, нагоре-надолу, насам и натам. И се смееха така, че цялата дворцова градина кълтеше.

Принцесата се наведе сега още повече от прозореца, за да може по-добре да гледа. Очите ѝ станаха големи-големи, но тя си остана сериозна.

„Не се засмивай, мъничка сестрице! — молеше я тайно Тим. — Нека двамата с теб си останем сериозни, дори когато целият свят се смее.“

Но молбата на Тим бе напразна. Тъжният чужд цар прояви непредпазливостта да погали кучето в края на шествието и ръката му изведнъж се залепи неоткъсваемо за опашката на животното. Той се уплаши, потърси опора, сграбчи със свободната си ръка десницата на краля — бащата на принцесата. Сега и двамата царе се оказаха залепени здраво към веригата, като завършек на странното шествие. Те се задърпаха ужасени, но не им се удаде да се изтръгнат от тая непонятна магия. Трябваше да се примирят със своето необичайно положение, а постепенно сякаш почна да им става дори весело от него.

Краката им се размърдаха несръчно в такт с общия танц, устните им се разкривиха, после двамата започнаха да подскачат като идиоти и неудържимо да се смеят.

В този миг от прозореца се изсипа със звън веселият смях на принцесата. Разнесе се музика. Всичко танцуваше, подскачаше и се смееше. Децата в залата също се смееха и тропаха с крака от удоволствие.

Бедният Тим стърчеше като камък в това море от смях. До него старата госпожа Рикерт се смееше така силно, че трябваше да захлупи лицето си в шепи и да се наведе напред, за да скрие сълзите, които се затъркаляха по бузите ѝ.

В този миг Тим откри колко сходни са външните прояви на смеха и плача. И той направи нещо ужасяващо: също закри лицето си в шепи, наведе се също напред и се престори, че се тресе от смях.

А всъщност Тим плачеше. И шепнеше през сълзите си: „Сестрице принцесо, защо се засмя? Защо, защо се засмя?“

Когато завесата падна и светлината огря залата, старата госпожа Рикерт извади от чантата си една дантелена кърпичка, попи с нея сълзите от очите си и я подаде после на момчето с думите:

— Вземи, Тим, да си избършеш и ти очите! Знаех си аз, че при такова едно представление ще се засмееш! — и тя победоносно изгледа своя син.

— Да, майко — рече учтиво господин Рикерт. — Твоята идея наистина се оказа добра! — Но лицето му беше тъжно, когато каза това. Той знаеше, че момчето от добросърдечие и отчаяние бе

заблудило старата жена. А Тим видя, че господин Рикерт бе прозрял неговото отчаяно хитруване.

За пръв път след оня съдбоносен ден на хиподрума у момчето се надигна един безсилен гняв срещу барон Лефует. То, както се казва, със зъби и с нокти се вкопчи в тая своя ярост, а решението му да си възвърне смеха стана по-твърдо откогато и да било — каквото и да му струваше това, той щеше да си го възвърне!

ВТОРА КНИГА ОБЪРКВАНЕ

Teach me laughter, save my soul!
(*Научи ме да се смея, спаси душата ми!*)

Английска
поговорка

ЕДИНАДЕСЕТА КОЛА ЗЛОВЕЩИЯТ БАРОН

Параходът щеше да отплува на другия ден за Генуа. Старата госпожа Рикерт махаше от стъпалата на бялата вила подире му и Тим също ѝ махаше с ръка, докато можеше да я вижда.

Директорът на параходното дружество отведе лично момчето на кораба. Беше му купил дрехи и обуца, ръчен часовник и блестящо нова моряшка торба.

Когато му подаваше ръка за сбогом на пристанището, той му каза:

— Горе главата, Тим! Като се върнеш след три седмици, светът ще изглежда другояче. И тогава сигурно отново ще се смееш. Съгласен ли си? Разбрахме ли се?

Тим се поколеба. После отвърна бързо:

— Когато се върна при вас, господин Рикерт, отново ще се смея. Разбрахме се!

Той измърмори още едно „благодаря“, защото гърлото му беше като зашито, и изтича по дъсчения трап на палубата.

Капитанът на кораба беше един навъсен мъж, който обичаше да си попейва, а всичко останало не го интересуваше много-много. Той едва погледна момчето, когато Тим му се представи:

— Обърни се към стюарда! Той също е нов човек на парахода и двама с него ще живеете в една каюта.

Тим, който за пръв път в живота си стъпваше на кораб, се лута дълго и безпомощно по железни стълби, из тесни коридори, по предната и задната палуба, за да търси стюарда. Персоналът на кораба не носеше моряшки униформи. Отличаваше се от пътниците само по своето работно облекло. Така момчето не знаеше точно към кого да се обърне. Той продължи да се лута, докато попадна най-последно на средната палуба, а от нея през една отворена врата се озова в някакво приемно помещение, в средата на което една покрита с килим стълба, с вити лакирани перила водеше надолу в търбуха на кораба. Оттам се

носеше миризмата на пържена риба и Тим предположи, че там ще е неговото бъдещо работно място.

В долния край на стълбата, веднага вдясно, се намираще кухнята, от която излитаха миризмите на разни ястия. Направо през ширококрила врата се влизаше в просторната трапезария с маси и столове, чиито крака бяха завинтени на пода. Някакъв мъж в бяла дреха тъкмо подреждаше салфетки и чаши по масите. Неговата фигура и кръглата му глава с къдрава кафява коса се сториха познати на Тим.

Когато момчето пристъпи в салона, мъжът се обърна и каза без всякаква изненада:

— А, ето те и тебе!

Тим остана смаян. Познаваше този човек. Дори името му помнеше — Крешимир. Беше оня човек, който на хиподрума му задаваше неудобни въпроси, а накрая бе рекъл: „Може би бих могъл някой път да ти помогна!“. Беше мъжът, чиито остри, воднистосини очи напомняха за Лефует, за барона, когото Тим търсеше.

Господин Крешимир не остави Тим дълго да размишлява. Той отведе момчето в тяхната обща каюта, където хвърли моряшката торба на Тим върху леглото и му даде едни карирани панталони и бяла дреха, каквито той самият носеше.

Новата униформа не стоеше никак лошо на момчето. „Ти изглеждаш роден само за стюард!“ — засмя се Крешимир. Но като видя сериозното лице на Тим, смехът му секна. Той огледа замислено момчето и измърмори повече на себе си, отколкото на Тим: „Ще ми се да знам каква работа сте завъртели вие двамата“. После, като че ли искаше да пропъди от себе си някаква неприятна мисъл, той се изпъна, пооправи бялата си дреха и рече сопнато:

— На работа! Върви в кухнята при Енрико да обелите картофите. Ще те повикам, когато ми потрябваш.

До вечерта Тим трябваше да бели картофи в кухнята. Енрико, готвачът, беше един стар хитрец от Генуа, който също като капитана не си даваше много зор. В тесния свят на един кораб капитанът не е само господар и заповедник, но и мярка, и пример за всички и за всичко. Ако капитанът е строг и усърден, такъв ще бъде и персоналът на кораба. Ако той е мързелив и небрежен, както тук на парахода „Делфин“, то всеки ще бъде небрежен чак до Енрико, готвача.

Тоя Енрико непрекъснато, без да си поеме дъх, разказваше смешни истории на една още по-смешна смесица от немски и италиански. А понеже не видя Тим да се засмее нито веднъж, той си мислеше, че момчето не го разбира. Но продължи да разказва историите си за свое собствено удоволствие. И даже не забеляза, че Тим белеше картофите прекалено дебело.

Когато параходът късно следобед напусна най-последно Хамбургското пристанище, Тим трябваше да отиде да помага на господин Крешимир в салона. При това беше доста смутен, защото воднистосините очи на стюарда отново и отново се спираха изпитателно върху него. От много притеснение Тим обърка някои поръчки. На една американка занесе уиски вместо цитронада, а на един шотландски лорд сервира две парчета орехова торта вместо шунка с яйца.

Господин Крешимир оправи работата, без да му каже нито една сърдита дума. И съвсем неусетно въвеждаше Тим в неговата нова професия: „Сервира се отляво! Лявата ръка държиш на гърба си, когато сервираш с дясната. Вилицата отляво, ножът отдясно, с острието към чинията!“.

След вечерята Тим отново бе изпратен в кухнята да помага на готвача при миенето. Той беше разстроен и разсеян, защото в главата му изплуваха стотици „защо“: Защо баронът не бе заел мястото си в купето, в което Тим и господин Рикерт пътуваха за Хамбург? Защо господин Крешимир се оказа стюард точно на този кораб, на който Тим бе станал помощник? Защо господин Рикерт го настани тъкмо на този кораб? Защо? Защо? Защо?

Насред мислите на Тим прозвуча и едно изговорено „защо“. Някакъв мъжки глас питаше: „Защо сте на този кораб?“. Някакъв друг мъж отвърна: „Защо пък да не бъда тука?“. Беше гласът на Крешимир.

— Елате на палубата с мен — заповяда първият глас.

Тим чу трополенето на стъпките по малката желязна стълба, която водеше към задната палуба. После стъпките и гласовете се изгубиха. Но продължиха да кълтят в паметта на Тим. Струваше му се, че познава гласа, който бе разговарял с Крешимир. И изведнъж — той тъкмо бършеше един порцеланов супник — си спомни чий беше този глас.

Беше гласът на мъжа, комуто продаде своя смях, беше гласът на барона.

Супникът се изплъзна от ръцете му и се пръсна на парчета върху пода на кухнята. Енрико, готвачът, отскочи встрани с едно изплашено „мама миа“, а Тим хукна към задната палуба подир гласовете.

Горе не се виждаше никой. Две корабни лампи осветяваха слабо палубните приспособления и покритата с платнище спасителна лодка. Но изведнъж Тим дочу тихи гласове и когато се обърна наляво, защото оттам идеха гласовете — видя, че нещо шаваше под лодката. Момчето се приближи на пръсти и различи под лодката четири крака в мъжки панталони. Нищо повече не можа да види, но беше сигурно, че гласовете идеха от двамата мъже зад лодката. И стъпка по стъпка, със затаен дъх то се приближи съвсем до нея. Изскърца една от палубните дъски, но двамата зад лодката изглежда не усетиха нищо.

Сега Тим се оказа достатъчно близо, за да може да подслушва приглушения разговор.

— ... смешно е! — изсъска гласът на барона. — Не може да ме убедите, че вече сте изхарчили парите, които ви донесоха акциите!

— Малко след като ми връчихте акциите, курсът им катастрофално падна — отвърна спокойно Крешимир.

— Признавам! — Баронът пусна на воля своя купен смях. — Акциите паднаха, защото имам някакво влияние на борсата, но все пак четвърт милион марки би трябвало да са ви останали.

— А този четвърт милион аз го вложих в една банка, която скоро след това фалира, бароне.

— Лош късмет! — засмя се отново Лефует, а подслушвачът Тим се разтрепери при тоя смях. Едва не изскочи от прикритието си. Но беше достатъчно умен да прецени, че сега е по-разумно да слуша и изчаква.

— Дори и да се налага отново да работите — рече баронът, — пак няма никакво основание да работите тъкмо на тоя параход и с това момче.

Този път Крешимир се засмя:

— Никой не може да ми забрани това!

— По-тихо! — изсъска Лефует.

Крешимир продължи полугласно:

— Аз ви дадох очите си и ги замених с вашите рибешки зъркели. А вие ми ги платихте с акции на стойност един милион, от който пукната марка не влезе в моя джоб. Вие излязохте по-хитър от мене. Но този път аз ще бъда по-хитрият, бароне. Два пъти ви наблюдавах с момчето на хиподрума. Видях после, че момчето печелеше при всяко

залагане, и забелязах още, че момчето е угрижено и тъжно като някой самотен, болен пенсионер.

Сърцето на Тим напираше да изскочи навън, докато слушаше думите на Крешимир. Но той успя да издържи напрежението, без да издаде нито звук.

Крешимир продължи:

— Аз ще разкрия какъв вид сделка сте сключили с момчето, бароне! От четири години го наблюдавам, доста усилия положих, докато стана стюард на тоя параход, но сега...

Гласът на барона прекъсна Крешимир:

— Сега аз ви предлагам отново един милион. В брой, на ръка.

— Тоя път, бароне, предимството е у мене. — Крешимир говореше бавно и обмислено. — Мога да поискам да ми бъде заплатено моето знание по три начина: или като ми върнете обратно очите, или като приема милиона, или, което сигурно не би било най-лошото, като ви принудя да развалите договора си с момчето, какъвто и да е той.

Тим затъкна в тъмното устата си с юмрук, за да не го издадат стенанията му.

Известно време бе тихо. После се чу гласът на барона:

— Сделката с момчето не ви засяга ни най-малко. Но ако толкова държите за вашите стари очи, при известни условия аз съм готов...

Крешимир го прекъсна, почти останал без дъх:

— Да, бароне, аз държа на моите стари очи, аз държа на моите безобидни, глупави, добродушни кравешки очи повече, отколкото на всички богатства на света, макар че вие никога не ще разберете това!

— Никога няма да го разбере — потвърди гласът на барона. — Въпреки това при известни условия съм готов да разваля сделката. Ако обичате, погледнете се в това джобно огледалце.

Последва една сърцебиеща тишина. Тим беше целия в пот от вълнението, което будеше у него разговорът на двамата, и от напрежението да се държи така, че да не бъде открит. Най-после той чу Крешимир да казва тихо:

— Да, имам си ги отново.

— А сега идва моето условие — рече баронът.

Но Тим не го чу. Крешимир бе получил отново своите очи, а неговият смях се намираще осезаемо близо, сякаш трябваше само да

посегне към изгубения си детски смях, за който жадуваше повече от всичко друго на света.

Той не намери сили да се удържи в прикритието си. Изскочи напред и изкрещя:

— Върнете ми...

Но се спъна в някакво въже, падна с главата напред към острия нос на спасителната лодка и рухна с трясък на палубата, където остана да лежи в безсъзнание.

ДВАНАДЕСЕТА КОЛА КРЕШИМИР

Една звезда — сърдитото пламтящо око на Марс — танцуваше нагоре-надолу пред илюминатора, когато Тим се събуди. Той лежеше в горното легло на каютата, която заемаше заедно със стюарда. Над Атлантическия океан, все още сив, изгряваше денят.

Някой шеташе из каютата.

Тим извърна глава. Беше Крешимир. Стюардът също обърна в тоя миг лице към него. На слабата светлина, която идеше от нощната лампичка на Крешимир, погледите им се срещнаха. Стюардът имаше топли кафяви очи.

— Е, момчето ми, как се чувстваш? — запита той приятелски.

Тим още не беше се събудил съвсем. Не можеше още и да си спомни как се е озовал тука. А и този Крешимир, който го питаше нещо, беше по-друг, различен от оня Крешимир в трапезарията, комуто Тим помагаше; беше някакъв много по-спокоен, по-приятелски Крешимир.

Стюардът дойде при леглото му:

— По-добре ли се чувстваш?

Сега събитията от предната вечер изплуваха едно по едно в паметта на Тим: гласовете пред вратата на кухнята, разговорът зад спасителната лодка и неговият собствен вик, падането му.

— Къде е баронът? — запита той.

— Не знам, Тим. На кораба вече не е. Но я ми кажи: ти подслушва ли ни вчера?

Момчето кимна в леглото:

— Радвам се, че отново си върнахте очите, господин Крешимир.

— А ти, Тим? Какво искаше да ти върне баронът?

— Моят... — Момчето се сепна, спомнило си договора, и стисна устни.

Тогава Крешимир се плесна по челото:

— Как не съм го забелязал по-рано! Та тоя високопоставен мошеник се смееше като малко момченце! Усещах, че има нещо в него,

което някак не му прилича. Сега вече знам със сигурност: беше неговият смях! Или по-точно... — Крешимир погледна Тим право в очите. — Беше твоят смях.

— Това не съм ви го казал! — викна Тим. — Или... да не би да съм го извикал снощи?

— Не, Тим, не успя. И може би това ти беше късметът. Познавам параграфите за мълчание в договорите на барона. Бъди спокоен, ти мълча.

Но Тим съвсем не беше спокоен. Той искаше веднага, на място, да провери дали договорът е още валиден. Трябваше да се обзаложи за нещо с Крешимир — за нещо, колкото се може по-невероятно.

Момчето понечи да слезе от леглото, но щом се надигна му се зави свят, нещо в главата му започна болезнено да тупка. И той отново я положи на възглавницата. Крешимир му донесе чаша вода и някаква таблетка.

— Вземи това хапче. Днес трябва да останеш да лежиш. До утре всичко ще се оправи. Освен една цицина, нищо друго ти няма, каза щурманът, а той по-рано е бил фелдшер.

Тим послушно глътна хапчето, като обмисляше през това време някакъв облог. Когато най-последно му хрумна нещо, той върна разговора към барона, защото с него бе свързан облогът:

— Какво условие ви постави баронът, господин Крешимир? Искам да кажа, след като ви върна очите?

— Никакво! — засмя се Крешимир. — Когато ти извика и се изтърси така на палубата, надойдоха моряци и баронът се скри зад лодката. Тогава аз му пошепнах: „Или ми връщаш очите без всякакви условия, или ще разкажа нещичко на хората!“.

— И?

Крешимир отново се засмя:

— Баронът почна чак да заеква от яд. Но каза: „Безусловно!“.

Тим бързо обърна глава към стената. Безсмисленият напън да се засмее обезобрази лицето му.

— Ще ми се да знам къде се крие сега баронът! — промърмори Крешимир.

Това беше мигът, който Тим очакваше. Възвърнал самообладанието си, той рече:

— Обзалагам се с вас...

— Може да ми говориш на „ти“ — прекъсна го Крешимир.

— Значи, хващам се с тебе на бас, че в следващите пет минути ние ще узнаем къде се намира баронът!

— На какво да се басираме, Тим?

— На парче орехова торта.

— Това мога да платя. Ако не се лъжа, ти трябва да спечелиш баса, както всички обзалагания. Значи съгласен!

Стюардът му протегна ръка и те се обзаложиха.

В същия миг в съседната кабина някой включи радиото. Говорителят съобщаваше бюлетина за времето. После следваха новини от висшето общество.

Тим и Крешимир, сепнати отначало неприятно от обезпокоилия ги глас на говорителя, се заслушаха в него. Той съобщаваше:

— Известният търговец и индустриалец барон Лефует, чието богатство се преценява на не по-малко от няколко милиарда долара, даде тази нощ в Рио де Жанейро голям прием за деловите среди на бразилската столица. Още в началото на приема обаче той се оттегли и се върна чак след два часа, видимо разстроен. Направи впечатление, че сега той носеше тъмни очила. Навярно някоя стара болест на очите му, която от дълго време изглеждаше излекувана, отново се е активизирала. Научихме по телефона, че приемът още продължава и че баронът очевидно отново...

Радиото бе изключено и в съседната кабина зашумя чешмата.

Лицето на Тим бе станало сиво като утринния здрач. Беше спечелил баса и сега знаеше, че договорът е още валиден, но тая изключителна новина го уплаши.

— Как може така бързо да се стигне до Рио де Жанейро? — промълви сломено той.

— Много пари, много възможности! — отвърна Крешимир.

— Но така бързо не лети дори и самолетът! — извика момчето в леглото си.

Стюардът известно време не отвърна нищо. После измърмори:

— Мислех си, че знаеш с кого си имаш работа. — И изведнъж се разбърза — щял да закъснее за работа, а на вратата още веднъж се обърна и рече: — Опитай се да спиш, Тим! Няма смисъл да си блъскаш главата, това до нищо няма да те доведе.

За щастие здравата природа на момчето наистина го потопи в дълбок сън. Когато то се събуди по обяд и Крешимир му донесе паница супа и спечеленото парче торта, Тим се чувстваше по-леко и дори в добро настроение. За пръв път той споделяше своята страшна тайна с някакъв човек, а този човек отгоре на всичко бе спечелил играта с барона. Това вдъхваше толкова надежди и ведри упования на Тим, че той на първо време просто забрави странната новина от Рио де Жанейро.

Следобед го посети за кратко щурманът, някакъв великан от Хамбург, който се казваше Джони. Той се осведоми за състоянието му, опипа с изненадващо внимателни пръсти цицината на главата му, донесе още едно хапче и каза:

— Утре ще бъдеш отново тип-топ, малкият! А занапред, вярвам, ще се пазиш от въжетата.

После си отиде.

Тим си помисли: „Ако знае в какво опасно въже се заплетох!“. И отново заспа. Щурманът му бе дал приспивателна таблетка.

През нощта, когато Крешимир се върна в каютата, Тим отново се събуди. Стюардът се облегна с лакът на леглото му и рече:

— Страшна подлост е извършил този мръсник!

— Какво искате... — Тим се поправи: — Какво искаш да кажеш?

— Точно това, което казах. Знаем, ти си длъжен да мълчиш. Добре, мълчи си! Но аз знам сигурно: той се смее с твоя смях, а ти печелиш всеки облог. Но какво би било, ако ти загубиш някой облог?

— И на мене ми се иска — рече Тим тихо. Повече той нищо не каза.

— Ще помисля за това — каза Крешимир, като се съблече и също се качи на леглото си.

Когато изгасиха светлината, стюардът му разказа за своя роден край, за някакво село в Карст на хърватския бряг. Седем дена в седмицата момчето мечтаело за щастие и богатства. И тогава веднъж през селото минал някакъв автомобил, а зад кормилото му седял господин в карирани дрехи. Този господин му подарил една кесия с нарове, цяла кесия със седем големи нара в нея, по онова време всеки от тях струвал цял динар. И момчето извървяло десет километра пеша до далечния курорт на брега на морето, за да ги продаде.

— Да, Тим, тогава за пръв път имах собствени пари, много пари. Цели седем динара! И знаеш ли какво си купих с тях? Съвсем не бял хляб, макар че бях гладен и много ми се искаше, а едно парче торта! Знаеш ли, едно такова парче торта, с много крем и череша отгоре и половин орех в средата. Това беше тортата, за която момичетата от село разказваха, когато се връщаха от морето.

Всичките си пари трябваше да дам за това парче торта. После се скрих зад някакви дъски на пристанището, да го изям. Хапка по хапка, и през цялото време си мислех: ето това сигурно ядат ангелите на небето всеки ден!

След това аз повърнах. Извинявай за думата! Но така беше. Моето бедняшко стомахче не беше пригодено за такива неща. А когато се върнах от пристанището, пред мен отново се изправи автомобилът с карирания господин.

Крешимир замълча, а Тим си мислеше за едно малко момче в една тясна уличка, която миришеше на пипер, ким и анасон.

После стюардът продължи разказа си: как карираният господин почнал да идва по-често в село с пликове с нарове, как един неделен ден говорил с родителите му, как бе настанил момчето на един от своите кораби като стюард, как по-късно почнал да го взема понякога със себе си на разни пътешествия и най-вече на конните състезания; как Крешимир чрез лекомислени залагания задлъжнял много на карирания господин и как накрая се видял принуден да му продаде най-хубавото, което имал — своите очи.

— Сега отново си ги върнах! — заключи Крешимир. — И да не ми е името Крешимир, ако ти също не си получиш своя смях! Лека нощ!

Някаква бучка бе затъкнала гърлото на Тим. И гласът му прозвуча много тъничко, когато той отвърна:

— Лека нощ, Крешимир! Много благодаря!

ТРИНАДЕСЕТА КОЛА БУРИ И СТРАХОВЕ

Разказът на Крешимир бе разстроил момчето. А през нощта и морето засили вълнението си. Затова Тим спеше неспокойно и се мяташе в съня си насам-натам. Посред лекия му неспокоен сън проехтя гръмотевица. Малко по-късно зловещо силната светлина на една светкавица проникна през клепачите на спящото момче, а нов страшен гръм избоботи в оглушените му от съня уши.

Тим скочи с вик от леглото. Стори му се, че бе чул през гръмотевицата своя собствен смях. Отвори очи и погледът му падна на малкото кръгло прозорче, наречено илюминатор, през което две воднистосини очи се бяха втренчили в каютата.

Страх и ужас притиснаха отново клепачите му, студена пот го обля и той се закова на мястото си, неспособен да мръдне. Така, превит одве, престоя дълго, почти цяла вечност, докато най-последно се престраши пак да отвори очи и тихичко да повика Крешимир.

Стюардът не му отговори. Навън, зад тънката желязна стена, се пенеше морето и равномерно, с тътен удряше по нея. Тим не посмя да погледне вече към илюминатора. Извика по-силно Крешимир. Но пак не получи отговор.

Тогава той закрещя така силно, че собственият му глас го уплаши:

— Крешимир! — Това почти не беше вече човешки глас. Но и след този вик никой не се обади.

Тим отново затвори очи, за да не погледне неволно към илюминатора, и пипнешком затърси копчето на нощната лампа. Когато го усети между пръстите си, той го натисна с всичка сила. Лампата светна и момчето отвори очите си.

Заедно с тъмнината в ъглите на каютата се отдръпнаха и страховете му. Тим се наведе да погледне за Крешимир. Но леглото на Крешимир беше празно.

Тогава из ъглищата на празната каюта отново изпълзяха страховете. Момчето затрепери с цялото си тяло, видя се сам в

огледалото над мивката как трепери и още повече се изплаши от разкривеното лице, което гледаше насреща му.

Но видът на собственото му отражение по един странен начин го хвърли в някаква яростна решителност. Той скочи от леглото и като полудял намъкна дрехите си. Сега страховете му сякаш бяха останали приковани в огледалото, а той самият бе придобил свободата да прави каквото поиска. Намери смелост да напусне каютата, да изтича в коридора. Напипа в тъмното желязната стълба и я изкатери, макар тя да се люлееше заедно с целия кораб. Навън една висока вълна го измокри целия, но той бързо, като се хващаше за разни въжета и железа, се изкачи до най-горната палуба и влезе в задимено топлата рулева кабина, която беше слабо осветена от един фенер с дебели стъкла.

Джони, хамбургската мечка, посрещна момчето със спокойно учудване:

— Какво правиш тук по това време?

— Къде е Крешимир, щурмане? — почти изкрещя въпроса си Тим, за да надвика тътнежа на една вълна, която се разби в стената на борда.

— Крешимир е болен, момчето ми. Но не се плаши. Само възпаление на апендикса, а от това днес никой не умира.

— Но къде е? — упорстваше Тим. — Къде е сега Крешимир?

— Един патрулен катер от бреговата охрана се оказа случайно наблизо. Той го откара на сушата. Не забеляза ли, че машините спираха по едно време?

— Не — отвърна сломено Тим. После добави с уверен глас: — Крешимир не е болен. Това е работа на барона. Аз видях очите му в илюминатора.

— Ти си видял в илюминатора очите на барона? — Джони се засмя. — Бълнуваш, мойто момче! Ела, съблечи се, вземи там онова одеяло и легни на канапето. При мен положително няма да сънуваш лоши сънища.

В топлата щурманска кабина край тоя благоразумен добродушен великан на Тим почти му се стори, че наистина всичко е било само плод на въображението му. Но после той си спомни отново за новините от радиото, за изчезването на барона чак в Рио де Жанейро, и отново се видя в огледалото над мивката: разтреперан, с грозно ухилено лице. И

той реши, че всичко може да се очаква от този барон и че, доколкото това му е възможно, не бива никога вече да се бои от него. Защото за щастие Тим също бе видял барона уплашен и слаб.

Момчето легна мълчаливо на канапето, което се люлееше насам-натам и нагоре-надолу, защото тук горе движенията на кораба бяха по-силни, отколкото в каютата.

Обърканите мисли и едно неприятно чувство в стомаха не позволиха на Тим да заспи отново. Така той пролежа много часове буден, докато Джони стоеше спокоен зад руля и само от време на време изпушваше по една цигара. Постепенно и бурята утихна. През това време Тим се напрягаше да измисли някакъв съвсем изключителен облог. Трябваше да бъде толкова невъзможен, та непременно да загуби. Баронът бе използвал страха на Тим — сега Тим искаше на свой ред да го уплаши. Но колкото и да напрягаше мозъка си, никой облог не му се струваше невъзможен за дяволските способности на барона. Ако се хванеше на бас например, че лешникът е по-голям от кокосовия орех? Но кой ще се хване с него на такъв глупав бас? А отгде да знаеш, няма ли Лефует да открие някоя страна на света, където лешниците наистина да са по-големи от кокосовите орехи? Тим отхвърли и този облог, като много други през тази нощ. Защото всеки път си спомняше навреме случката с господин Рикерт в трамвая.

Но какво би било, хрумна му изведнъж, ако не може да се оправдае всичко с някакви скъсани жици? Какво би било, ако едно такова тежко, желязно нещо като трамвая изведнъж трябваше да напусне релсите си и да полети? Трамваят не е чучулига. А и Лефует не е магьосник въпреки всичките си зловещи способности.

Тим реши, че е открил ахилесовата пета на барона. Той се изправи на лакти и извика:

— Щурмане, знаете ли вече, че в Генуа има летящи трамваи?

— Я лягай и заспивай! — рече Джони без особена изненада. — Пак взе да бълнуваш.

— Извинявайте, щурмане, но този път аз съм съвсем буден. Знам със сигурност, че в Генуа има летящи трамваи. Басирам се с вас на бутилка ром!

— Хокусфокус! — рече Джони. — Питам се обаче, отгде ще намериш пари да платиш цяла бутилка ром?

— Имам една в торбата си — излъга Тим. — Какво, ще се хванем ли на бас или не?

Джони се обърна:

— Дори един милион да заложиш, пак няма да го повярвам. Защото две неща познавам прекалено добре: Генуа и трамваите.

— Тогава значи спокойно може да се хванете на бас. Шише ром за един щурман в края на краищата не е нищо.

— Ще ми дадеш ли честната си дума, че ще си легнеш и ще затвориш веднага очи, ако се басирам с тебе?

— Честна дума! — извика Тим.

— Ако в Генуа... — Той се прекъсна, защото нещо твърдо прелетя пред прозореца на рулевата кабина. Но изглежда не беше нещо опасно и Джони повтори: — Ако видя в Генуа летящ трамвай, аз ще съм загубил баса и ти ще получиш една бутилка ром. Ако не видя, тогава шишето в твоята торба ще бъде мое. Готово, а сега бъди така добър да си легнеш! След три часа започва дежурството ти.

Този път Тим наистина заспа. А в съня си усети, че се смее. Но наскоро смеха му задрънча тенекиеният звън на някакъв трамвай, който минаваше по небето над главата му. Когато на разсъмване щурманът го събуди, той още чуваше в ушите си звънтенето и това го плашеше.

Тим вече се боеше от Генуа.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА КОЛА НЕВЪЗМОЖНИЯТ ОБЛОГ

Тим се боеше от Генуа и едновременно с това копнееше по-скоро да стигнат там.

Неговото боязливо нетърпение бе подложено на тежко изпитание, защото още много дни трая пътешествието, докато параходът най-после влезе в пристанището на Генуа. Беше в един сияйно син ден, малко преди обяд. Тим си намери някакъв предлог да влезе пак в рулевата кабина. Тук той застана до щурмана Джони и се загледа нататък към горните квартали на Генуа. Носеше черно-бяло карираните панталони и престилката от дебел ленен плат, която Енрико, готвачът, му бе дал да си слага, когато бели картофи.

Къщите на Генуа се виждаха все по-ясно. Дори автобуси и автомобили можеха да се забележат вече по улиците.

Внезапно от устата на Джони се изтръгнаха звуци на изненада — нещо средно между изхълцване и изръмжаване. Щурманът бе присвил очи, сега отново ги отвори, за да ги затвори в следващия миг. После каза почти тържествено:

— Ще полудея!

Тим се досещаше защо. Гърлото му бе пресъхнало съвсем. Но той не се решаваше вече да погледне към Генуа. Продължи да гледа към щурмана.

Сега и Джони го погледна и поклати глава:

— Ти излезе прав, Тим. В Генуа има летящи трамваи. Спечели баса.

Тим преглътна горчиво. Нямаше смисъл повече да отклонява очи от неизбежното. Той обърна глава и погледна към горния край на града. Там, над една от улиците, на сред къщите, се носеше из въздуха трамвай, един истински трамвай. Виждаше се съвсем ясно. Но изведнъж под трамвая се показа твърд, солиден уличен паваж с релси по него. Сега вече трамваят не плуваше във въздуха, а си пътуваше по релсите и по улицата.

— Това беше само отражение във въздуха, зрителна измама — извика Тим почти ликуващо. — Аз загубих баса.

— Ама ти като че ли се радваш, загдето си загубил баса? — учуди се Джони и Тим забеляза, че е направил грешка. Но преди да успее да я поправи, Джони продължи: — Все пак ти спечели баса, Тим. Облогът беше дали в Генуа може да се видят летящи трамваи, а не дали наистина ги има. И аз ги видях, в това няма съмнение.

— Е, хубаво! Значи все пак спечелих! — каза Тим и се опита да придаде на гласа си радостна нотка. Но гласът му си остана дрезгав и без следа от радост.

Добре че Джони трябваше да внимава за руля.

— Как ти хрумна тоя идиотски бас? — запита той през рамо. — Често ли имаш такъв невероятен късмет?

— Аз никога не съм загубвал нито един бас — отвърна Тим безразлично. — Печеля всеки облог.

Щурманът го стрелна с очи:

— Я не се фукай толкова! Има басове, които просто не могат да бъдат спечелени.

— Например кои? — запита Тим целият в напрежение. — Кажете един такъв бас де!

Отново един къс, изпитателен поглед на щурмана. Нещо в момчето му се струваше не съвсем както трябва, почти мистично. Но той беше свикнал да дава винаги отговор на зададените му въпроси. Бутна бялата си шапка напред и се почеса по тила. Отново нещо твърдо прелетя зад стъклото. Джони обърна глава, но не видя нищо. И изведнъж отговорът бе намерен:

— Хрумна ми един бас, който не е възможно да спечелиш, Тим.

— Хващам се на бас, преди още да съм го чул, щурмане. Ако загубя, няма нужда да ми купувате бутилката ром.

— Котка в чувал не се купува, момче! Но от мен да мине. Ромът си е ром, а щом ти непременно искаш да загубиш, моля, заповядай! Аз се базирам значи с тебе... — Щурманът се прекъсна, изгледа момчето и запита: — Наистина ли ще склучиш с мен тоя облог? Питам само заради шишето с ром.

— Ще склуча тоя бас! — отговори Тим така твърдо, че Джони се успокои.

— Е, тогава, басирай се с мен, че още тази вечер ти ще станеш по-богат от най-богатия човек на света.

— По-богат значи от Лефует? — запита Тим почти без дъх.

— Точно така!

Това момчето му протегна ръка по-бързо, отколкото Джони бе очаквал. И рече високо:

— Аз се басирам с вас на бутилка ром, че още тази вечер ще стана по-богат, отколкото барон Лефует.

— Момче, момче, ти си малко нещо мръднал — рече Джони и пусна ръката му. — Е, поне ще си върна бутилката ром!

В тоя миг в рулевата кабина влезе капитанът. И запита сърдито:

— Какво търси пък помощник стюардът тука?

— Повиках го да ми донесе чашка кафе, капитане — рече Джони.

— Тогава хайде, изпарявай се!

Тим трябваше да се спусне долу в кухнята. Докато търчеше, много му се искаше да запее. Но който не може да се смее, той не може и да пее.

Когато донесе чашата с кафе, която само на две места малко се бе разплискала, капитанът беше още в рулевата кабина. Джони му смигна ухилено зад гърба на стария. Тим му отвърна, но със сериозно изражение. След това отново скочи на горната палуба. Страшно му се искаше да се засмее. Устните му обаче само оформиха гримасата на смеха. Никакъв весел звук не се откъсна от гърдите му.

Една възрастна холандка, която бе срещнала момчето на палубата и се бе уплашила от дивия израз на лицето му, каза по-късно на своята съседка по каюта:

— В това момче се е вселил дяволът. Заклучвайте нощем каютата си.

За да скрие вълнението си, Тим се завря зад котвената лебедка на задната палуба, седна върху една купчина въжета, решил да остане тука чак до пристигането им в Генуа. Беше чул, че в Генуа имало прочут куклен театър. Там искаше да отиде, за да бъде сред смеещите се хора едно смеещо се момче. Още по-примамлива бе обаче представата му как ще върви из улиците на разходка и как ще се усмихне на някой симпатичен непознат човек, на някое мъничко момиченце или на някоя стара жена. Тим направо потъна в своите

мечти като в един свят, пълен със слънце и радости. А слънцето, което грееше от синьото небе право в лицето му, правеше неговите мечти да изглеждат още по-достижими.

По бордовия високоговорител някой предаваше с тенекиен глас някакво съобщение, на което Тим не обърна внимание. Той мечтаеше.

След кратка пауза съобщението биде повторено. При споменаването на неговото име Тим се заслуша и успя да хване края на съобщението:

... Талер веднага при капитана в рулевата кабина!

Като сапунени мехури се пукнаха мечтите му. Изведнъж слънцето му се видя почти мрачно в своята гореща напористост.

Никога капитанът в своето навъсено равнодушие не се бе интересувал за Тим. Значи нещо съвсем необичайно го е накарало да го повика.

Тим се вдигна иззад котвената лебедка, затропа по палубата и за трети път тая сутрин се изкачи по железните стъпала на най-горната палуба, при лодките. Ръцете, с които се ловеше за железните перила, бяха мокри от пот.

В рулевата кабина капитанът го огледа някак особено и съвсем не равнодушно, както по-рано. А щурманът се бе втренчил напреде си и дори не извърна глава към него.

— Ти се казваш... — Капитанът се прекъсна, за да се изкашля и започна отначало: — Вие се казвате Тим Талер?

— Да, господин капитан.

— Вие сте роден на... в...

От едно листче в ръката си капитанът прочете биографичните му данни и момчето потвърждаваше всеки път с едно: „Да, господин капитан“. При което от напрежение очите му се наляха с влага.

Когато краткият разпит свърши, капитанът отпусна листчето и в кабината настъпи странна тишина. На пода трепкаха слънчеви зайчета, а Тим разглеждаше широкия гръб на щурмана, който все така не се обръщаше, втренчен през прозореца.

— Тогава аз мога като пръв да ви честитя — наруши капитанът тишината.

— За какво, господин капитан? — Гласът на Тим бе станал тъничък и писклив.

— Ето за това! — посочи капитанът с глава хартията в ръката си. И запита: — Роднина ли сте с барон Лефует?

— Не, господин капитан.

— Но го познавате лично, нали?

— Е, да, познавам го...

— Тогава да ви прочета радиограмата: „Барон Лефует починал точка съобщете на Тим Талер, че е обявен за единствен наследник точка братът близък на починалия новият барон Лефует приема настойничеството до пълнолетието му точка параходна компания «Феникс» на акционерното дружество «Лефует» Генуа подпис директорът Грандичи точка“.

Тим продължаваше да стои все така втрещен с каменно лице в тила на щурмана. Най-невъзможният бас на света бе спечелен! Срещу една-единствена бутилка ром. Той, четиринайсетгодишното момче, бе станал в тоя миг най-богатият човек на Земята. Но неговият смях бе умрял заедно с барона и заедно с него щеше да бъде погребан. Най-богатият човек на света си оставаше най-бедният сред хората. Той бе загубил завинаги своя смях.

Тилът на щурмана се размърда. Съвсем бавно Джони обърна глава. Чужди, учудени очи се вгледаха в Тим. Но той ги срещна само за един къс миг.

Съвсем навреме ръцете на Джони успяха да уловят изпадналото в безсъзнание момче.

ПЕТНАДЕСЕТА КОЛА ОБЪРКВАНЕ В ГЕНУА

Две приветливи сини очи на едно небръснато, едро кокалесто лице гледаха надолу към Тим.

— Чуваш ли ме? — запита го тихият глас.

— Да, щурмане — прошепна Тим.

Една ръка повдигна малко главата му и бавно и предпазливо някой му капна вода в устата. Едновременно с това гласът питаше на ухото му:

— Как така видях хвърчащи трамваи в Генуа? Защо баронът умря тъкмо сега? Защо се радваш на загубени басове и падаш в безсъзнание, когато ги спечелваш, а?

В постепенно възвръщащото се съзнание на Тим това повтарящо се „защо“ на щурмана се забиваше като игла и събуждаше неговите собствени стари „защо“. Едно безкрайно объркване едва не го хвърли отново в безсъзнание.

Но някакви гласове и стъпки се приближиха и скоро след това в рулевата кабина влезе капитанът заедно с един непознат човек.

Легнал на канапето, Тим възприе от чужденеца най-напред само една грамадна, бяла като цвете дантелена кърпичка, която разцъфтяваше буйно от горното джобче на тъмното му сако. След това възприе и миризмите на чужденеца. Беше миризма на карамфил, която направо заля момчето, когато чужденецът го приближи и се представи.

— Директор Грандичи. Аз много себе чувствам щастлив, да ви като първа поздравим от име на наша параходна компания, синьоре. Аз съжاليا, че не сте вие здрав, но мога да разбера, малко шок... — Той разпери пръстите си и наклони глава. — Ааа, толкова богато в едно късо моменто, това е сигурно не е леко, но...

Какво още каза директорът Грандичи, Тим не разбра. Слушането му струваше прекалено много усилия. Разбра само последното изречение, защото тогава директорът се беше навел над него:

— Аз сега вас ще занеса в баркаса, синьоре!

Но тогава Джони се намеси:

— Оставете момчето на мене — изръмжа той. — Аз ще го занеса в баркаса. Господин капитан, заемете дотогава руля!

Макар корабът да бе вече пуснал котва, объркването беше така всеобщо, че капитанът мълчаливо и послушно застана зад рулевото колело.

Успоредно с парахода, до стената му, бе акостирал един баркас на параходната компания, който трябваше да вземе наследника. Джони скачаше с Тим в ръцете си по стълби и стълбички, сякаш носеше вързоп дрехи. През това време директорът Грандичи подрипваше наоколо като куче около господаря си, развявайки ухаещата си дантелена кърпичка. Впрочем Тим забеляза сега, че главата на директора е почти съвсем гола. Само два останали кой знае как странични кичура черна коса бяха сресани напред и образуваха остър триъгълник. Те придаваха на кръглото му лице лек израз на злост и притворство.

В баркаса щурманът положи момчето върху постланата с възглавници задна пейка. При което му пошушна:

— Имаш да получаваш от мене две бутилки ром за басовете. Ела в осем часа при паметника на Христофор Колумб. Но самичък. А ако имаш нужда от някаква помощ, ела непременно, разбра ли?

Тим не кимна, отвърна само с едно тихо „ъхъ“, защото междуременно бе се научил да бъде предпазлив.

— Е, тогава желая ти щастие, мойто момче! — изгърмя Джони, за да го чуе и директорът, подаде за сбогом лапата си и се покатери обратно на кораба.

Когато баркасът се отлепи от парахода, отново замириса на карамфили. Директорът Грандичи бе седнал до Тим. Двама официално облечени господа, които седяха на носа на баркаса, той предупреди да пазят тишина. Те кимнаха с разбиране, пошепнаха си нещо, като гледаха към момчето с нескривано любопитство.

— Синьоре, аз вас заведа във ваш хотел — рече полугласно директорът. — Там вие един час почивате, а после вас очаква параходна компания за едно малко прием. Добре ли така?

Тим, който преди малко беше само един помощник стюард на някакъв средно голям товарно пасажерски кораб, сега трябваше да играе ролята на ухажвания богат наследник. Но понеже гонитбата подир неговия смях го бе хвърлила в доста необичайни положения, той

си остана равнодушен и хладнокръвен. Вълнуваше го нещо съвсем друго: това, че преследването вече нямаше цел, че смехът му бе умрял.

Той кимаше в знак на съгласие на всичко, което директорът Грандичи му предлагаше. Само веднъж, когато директорът заговори за някаква пресконференция с журналистите в осем часа, Тим поклати отрицателно глава.

— А, вие не обича журналисти, синьор? Но вестници полезни, синьор, много те полезни!

— Знам — отвърна Тим. В леко полюшващия се баркас той вече се чувстваше по-добре.

— Щом вие разбира полезно на вестници, защо тогава не иска конференция? — упорстваше директорът Грандичи.

— Защото... — Тим трескаво търсеше някакво оправдание. Най-после каза: — Защото всичко това е толкова ново за мен. Не може ли конференцията да бъде утре?

— Разбира се, синьоре. Но тази вечер...

— Тази вечер искам да разгледам самичък града — прекъсна го Тим. Лакейниченето на директора просто го предизвикваше да го прекъсва и да му се скара. Но Грандичи не се остави да бъде отклонен:

— Но не, синьоре, не сам! — възрази той. — Едно детектив сега вече вас винаги придружава, защото вие сега нали така богат сте, разбирате?

— Но аз искам сам да поскитам из града! — извика Тим.

Тържествените господа от предната пейка го изгледаха смутено. Единият от тях стана и като балансираше в клатещия се баркас дойде при тях.

— Мога ли да ви бъда в помощ? Впрочем името ми е Пампини, главен преводач на параходната компания — каза той.

Очевидно само бе използвал възможността да се представи на богатия наследник. Но когато момчето му протегна ръка, баркасът тъкмо правеше остър завой. Пампини се изтърси в скута на Тим, а едва успял да се изправи с хиляди извинения, при един втори завой падна пък в скута на директора.

С почервеняла глава директорът започна да ругае най-напред преводача, после и щурмана на баркаса. Единия нарече дръвник, а другия — магаре. После се сети, че щурманът не разбира немски, и повтори ругатнята си на италиански, при което тя излезе най-малко пет

пъти по-дълга. Преводачът се сви отново на мястото си. Скоро след това баркасът спря край стъпалата на единия от пристаните.

Там ги очакваше шофьор в синя униформа, стиснал почтително фуражката си в ръка. Леко изтеглен от него и подкрепян от директора, повече символично, отколкото практически, Тим напусна пръв баркаса. Към него се отнасяха като към някой много стар болен господар.

Горе на кея цяла редица облечени в тъмни дрехи господа му закри изгледа към Генуа. Директорът Грандичи му ги представи един по един. Те всички имаха имена, които завършваха на „ичи“ или „очи“ и които Тим веднага забрави.

Най-комичното беше, че цялата тази тържествена церемония бе предназначена за едно четиринайсетгодишно момче, облечено в черно-бяло карираните, издути на коленете келнерски панталони и в прекалено големия пуловер на Джони. Човек можеше да се спуска от смях. Но всички си останаха сериозни като на погребение и това беше може би добре за бедния Тим.

И последвалото също се извърши като една сериозна и достолепна церемония. Черен автомобил с шест врати се приближи към него, шофьорът отвори вратата най-напред за Тим, после за директора Грандичи, двамата седнаха върху червената кожа на канапетата, колата потегли, а цялата редица добре облечени господа вдигнаха дясната си ръка и отмерено помахаха с нея. Чак из пътя Тим си спомни за моряшката торба, подарена му от господин Рикерт. Когато разказа на директора, че я е забравил на парахода, Грандичи се усмихна:

— Разбира се, ние може вземем лични вещи от параход, синьоре. Но господин барон вече погрижил се за елегантен гардероб.

— Баронът? — запита смаяно Тим.

— Новото господин барон, синьоре!

— А, да!

Тим се облегна на тапицираната облегалка и погледна през прозореца. За пръв път виждаше едно късче от Генуа: някакъв мраморен портал и една месингова табелка, на която пишеше: Хотел „Палмаро“. После край стъклото премина ветрилото на една ниска палма, след нея — една кръгла цветна леха с лавандулов храст в средата. Колата спря почти неусетно. Някой отвори с трясък вратата, а един портиер в униформа със златни ширити хвана Тим подръка и

отново го изведе навън така внимателно, сякаш извеждаше някой старец.

Тим се изправи пред мраморната парадна стълба, от най-горното стъпало на която някой му извика „добре дошъл“. Беше някакъв господин в кариран костюм, който носеше огромни тъмни очила за слънце.

— Новото господин барон, близнакът — пошепна му в ухото Грандичи.

Но Тим някак си не можеше да повярва на близнака. И когато новият барон слезе по парадната стълба и смеейки се, извика: „Я какви мили разбойнически одежди!“, Тим знаеше сега повече от директора. Бе познал мъжа по смеха му. Не съществуваше никакъв близнак.

Баронът беше жив. А с него живееше и смехът на Тим.

ШЕСТНАДЕСЕТА КОЛА КРАЯТ НА ЕДИН ПОЛИЛЕЙ

В своята разкошна хотелска стая или по-точно в една цяла къща от три стаи, която наричаха апартамент, Тим можа най-после да остане сам след всичките тия вълнения. Баронът бе отпътувал за някакво заседание, след като му заяви, че по-късно ще дойде да го вземе.

Момчето, което все още носеше своите карирани панталонки и прекалено широкия пуловер, се беше полуизлегнало на един шезлонг. Гърбът и главата му почиваха върху цяла планина от раирани копринени възглавници. Краката му висяха отстрани на ложето, а Тим гледаше към големия полилей, който приличаше на някакъв огромен грозд от стъклени звезди.

От много време насам момчето за пръв път се чувстваше почти добре. Това не се дължеше на чудодейното превращение, което бе му донесло внезапното богатство — за него Тим още нямаше много ясна представа, а защото неговият смях все още беше жив. И още едно важно нещо му стана ясно сред цялата тая бъркотия: баронът беше сега негов настойник, а това означаваше, че той ще бъде свързан с Тим. В преследването на своя смях Тим щеше да има своя дивеч току пред носа си. Сега важното бе да се открие уязвимото му място. (Тим още не знаеше, че една трудна ситуация може да бъде по-лесно видяна от разстояние, отколкото отблизо.)

Почука се и без да дочака поканата на Тим, баронът влезе в стаята.

— Лежи си, лежи! — каза Лефует.

После, какъвто си беше дръглив, се прекърши в средата като джобно ножче, друсна се върху един скъп стол с инкрустации от слонова кост и развеселено прехвърли крак връз крак:

— Последният облог беше изключително хрумване, Тим Талер! Моите уважения!

Тим изгледа барона от долу нагоре и премълча. Изглежда и това развесели Лефует. Той запита:

— Всъщност ти да спечелиш ли искаше тоя бас, или да го загубиш? Интересно е да се научи.

Тим отвърна уклончиво:

— Обикновено един облог се прави, за да бъде спечелен.

— Тогава това беше наистина блестяща идея! — извика баронът. Скоси от стола, кръстоса ръце пред гърдите си и започна да се разхожда напред-назад из помещението.

Тим остана да си лежи на шезлонга и запита оттам:

— Важи ли още нашият договор? Нали аз го сключих с барон Лефует, а не с неговия фалшив близък.

Лефует се върна от салона в спалнята и отвърна вървешком:

— Договорът бе сключен с барон Л. Лефует. Аз се казвам Лео Лефует. По-рано се наричах Луи Лефует. И двата пъти само едно Л., мойто момче.

— Но щом няма никакъв близък, кого погребяха тогава на ваше място?

— Някакъв беден овчар без семейство и роднини, млади приятелю. — Лефует говореше със заострена от удоволствие уста. — На високото плато в Месопотамия, недалеч от върха на Джабал Синджир, е разположено главното ми жилище, един малък замък. Там той ще бъде погребан вместо мене.

Баронът продължи своите разходки из другите стаи и докато гласът му се отдалечаваше, Тим го чу да казва:

— Моето замъче лежи в страната на йезидите. Знаеш ли кои са йезидите?

— Не — отвърна Тим, учудвайки се на разговорливостта на барона.

Гласът на Лефует отново се приближи:

— Йезидите са един народ, който се моли на дявола. Те вярват, че бог е простил на дявола и му е възложил да управлява света. Затова обожествяват дявола като господар на света.

Баронът се върна в спалнята.

Тим рече почти безучастно:

— Аха, значи така.

— Аха, така е — повтори подражавайки му и видимо ядосан баронът. За пръв път лицето му загуби веселото си изражение. — Дяволът изглежда ти е безразличен, а?

Тим не разбираше какво толкова ядоса барона в тоя разговор и запита с цялата си невинност:

— Че има ли наистина дявол?

Лефует се отпусна отново в украсения със слонова кост стол. И изпъшка:

— Толкова ли си прост, или се правиш на прост? Никога ли не си чувал за хора, които са сключвали договор с дявола и са подписвали тоя договор със собствената си кръв?

При думата „договор“ Тим наостри уши. Той си помисли, че сега Лефует ще започне да говори за техния договор. Но баронът продължи да си дрънка за дяволи и демони. Говореше за някой си Белиал, господар на ада, за демоните Форкас, Астарот и Бехемот, за вещици и черна магия и за прочутия вълшебник доктор Фаустус, който бил превърнал помощник дявола Мефистофел в свой слуга.

Когато забеляза, че съвсем доскуча на момчето с тия си приказки, той се изправи:

— Ще трябва да ти го обясня по-ясно.

Тим се беше отпуснал на възглавниците. Дясната му ръка, която висеше надолу, си играеше, без момчето да съзнава това, с единия от копринените пантофи, приготвени за него. Погледът му отново се насочи към полилея, в чиито стъклени капки се отразяваше многократно кльощавата, странно разкривена фигура на барона.

Лефует запита сега направо:

— Искаш ли да научиш магическите думи, с които доктор Фаустус е повикал своя дявол?

— Не — отговори Тим, без да обърне главата си към него. Той видя в бляскащите стъклени капки на полилея да трепва умножената многократно гримаса на барона и чу гласа му:

— Не искаш ли поне да изговоря заклинанието? — запита Лефует с явно потискан яд.

— Щом толкова ви се ще, бароне!

По гласа на Тим си личеше колко безразлично му е всичко това. И все пак любопитството му се събуди мъничко, когато той видя в полираните стъкла на полилея множеството мънички барони Лефует да вдигат заклинателно над себе си тъничките си като паяжина ръчички.

Лефует заизговаря сега много бавно и със странно глух глас думите:

*Багаби лака бахабе
Ламак кахи ахабабе
Карелиос
Ламак ламек бахлиас
Каб ахаги сабалиос...*

Когато баронът бе изговорил заклинанието дотука, полилеят започна леко да се люлее — навярно като последица от бурните ръкомахания на Лефует — и един подплашен, необикновено голям паяк се спусна от средата на полилея по нишката на своята паяжина.

Тим, който се отвращаваше от паяци и когото тайнственото заклинание и без това бе ядосало, сграбчи копринения пантоф и го запокити гневно към паяка.

Баронът тъкмо продължаваше:

*Бариолас
Лагоз ата кабиолас...*

когато на тавана нещо изпука и после с гръм, трясък и звън до краката на шезлонга се пръсна могъщият полилей с огромната си стъклена маса.

Тим уплашено бе свил краката си. Баронът продължаваше да стои с отворена уста и вдигнати ръце зад облегалката на стола от слонова кост, а на челото му растеше една цицина. Очевидно някое кристално парче от полилея бе отхвъркнало към главата му.

В стаята стана невероятно тихо. Но оглушителният шум сигурно бе чул и в хотела. Някой енергично почука на вратата.

Тогава чак баронът отпусна най-последно ръце. Той отиде приведен към вратата, сякаш бе изтощен от нещо, отвори съвсем мъничко и каза няколко думи на италиански, които Тим не разбра. После отново затвори вратата, облегна се на нея и рече:

— Безсмислено е. Невинността е по-силна от всичко.

Момчето, което проумя от тия думи точно толкова, колкото и от неразбираемото заклинание, се вдигна от шезлонга и запита:

— Кое е безсмислено?

— Средновековието — отвърна баронът, сякаш без всякаква връзка, и Тим отново нищо не разбра. Затова не запита повече, а каза:

— Моля да ме извините заради полилея! Искях само да улуча един паяк.

— Дребна работа! — измърмори баронът. — Ще го платим заедно с хотелската сметка.

— Защо пък ние? — рече момчето, но изведнъж си спомни своето чудовищно богатство и добави: — Полилея ще платя аз, бароне!

— Това не е възможно — каза Лефует. (Краищата на устните му отново трепнаха развеселено.) — Още не си пълнолетен, драги, нямаш право да похарчиш нито една марка без съгласието на своя настойник, на барона Лео Лефует. — Той се поклони ухилено. — Но джобни пари, разбира се, ще получаваш.

Тим също се поклони в своите корабни одежди:

— И вие имате извънредно умни хрумвания, бароне. Позволете сега да се преоблека. Желая да остана сам.

Лефует се втренчи смаян в момчето, после звънко се засмя:

— Не сте толкова наивен, колкото предполагах, Тим Талер! Моите уважения!

Сега чак той забеляза, че при звука на неговия смях Тим бе пребледнял. Веселата сърдечност на смеха, с който баронът като с ласо привличаше хората към себе си, при това момче не минаваше. И не можеше да бъде другояче. Та нали това беше неговият собствен смях, смехът на Тим.

Лефует бързо се извърна към вратата. Но преди да излезе, избърса с ръкава на дрехата си лъскаво полираната плоча на една писалищна масичка стояща близо до входа, и като хвърли кос поглед към Тим, намести в средата ѝ една кожена папка за писма. Чак тогава отвори вратата и рече през рамо:

— Винаги на вашите услуги, господин Талер. Сега ще извикам и камериера. Той е един предан мой човек от Месопотамия.

— Благодаря — отвърна Тим, — свикнал съм да се обличам сам.

— Още по-добре — ухили се Лефует. — Тогава ще спестим пари.

Най-после той излезе, като затвори тихо вратата след себе си. Но в коридора баронът постоя известно време замислен. „Момчето си иска смеха обратно — промърмори той на себе си. — То презира силите на мрака. Или пък те са му безразлични. То иска светлина, светлина... — Баронът тръгна бавно към апартамента си. — ... Светлината се пречупва от огледалото. С това ще трябва да опитам.“

Като влезе в апартамента си, баронът се тръшна отново най-напред в едно кресло. Над него висеше подобен на оня полилей, който бе паднал в стаята на Тим. Погледът на барона се задържа на леко полюшващите се стъклени капки, но като си спомни как Тим бе хвърлил пантофа си по него, баронът изведнъж се засмя. И така буйно се засмя, че креслото под него започна да скърца.

Баронът се смееше като малко момченце. Смехът избликваше от корема му нагоре като въздушните перлички в чашата с шампанско. И всеки път — като мелодичен акцент — следваше едно мило изхълцване. Смехът му сякаш се движеше по нотната стълбица, от долу до горната нотка, следваше едно изхълцване — и пак започваше от най-ниския тон, за да се изкачи по звънките стъпала на стълбицата до новото изхълцване.

Но баронът беше човек, който никога не се оставяше да бъде завладян изцяло дори и от най-незначителното си чувство. Липсваше му талантът да бъде щастлив. Той трябваше всичко да разяснява, да разлага на съставните му части — дори собствените си чувства.

Така и този път, след като бе заглъхнало и последното изхълцване, баронът се замисли защо се бе разсмял така. И с изненада откри, че всъщност се бе смял на себе си, над несполучливия си опит да вдъхне уважение на Тим Талер с фокусите на черната магия.

Опитът излезе неуспешен; победеният се оказа самият Лефует и все пак той се бе засмял. Това беше нещо ново за барона.

Той се изправи от креслото и започна — разхождайки се насам-натам — да разговаря със себе си:

— Странна работа! Аз купих смеха, за да се сдобия с власт над чуждите сърца. А сега... — Той се поспря слисан. — ... а сега се сдобих с власт над самия себе си. С власт над собствените си настроения и капризи, тия ужасни настроения и капризи! Аз като че ли

ги нямам вече, като че ли ги изсмивам от себе си, смехът просто ги прогонва!

Той отново тръгна нагоре-надолу из апартамента си:

— По-рано щях да побеснея, ако при някое изпробване на могъществото си се окажех победен. Щях навярно да изгриза и килима от ярост. А сега дори като победен запазвам превъзходството си: аз просто се смея!

Баронът, който в този миг изглеждаше почти щастлив, сграбчи с две ръце главата си и извика:

— Това е невероятно! Цялата своя мощ трябваше досега да доказвам с хитрости и подлости, с победи над другите. Сега всичко сякаш от само себе си идва при мене, само защото имам на разположение това звънливо нещо, което сякаш извира чак от корема ми. Тоя смях се оказа много по-скъпоценен, отколкото предполагах. За такъв смях си заслужава да дадеш и цяло царство!

И отново едно кресло прие в прегръдките си кокалестия мъж, чието лице за миг бе си възвърнало чертите на карирания господин от хиподрума — чертите на жестокия подлец.

— Можеш да правиш каквото си щеш, Тим Талер, смеха си ти няма да получиш обратно! Със зъби и с нокти ще го стискам!

СЕДЕМНАДЕСЕТА КОЛА БОГАТИЯТ НАСЛЕДНИК

Униформата на младите богаташи по времето на Тим изглеждаше така: сиви панталони от фланелен плат, черно-червена раирана дреха, ослепително бяла копринена риза, червена връзка на шотландски карета, също такива чорапи и кафяви чортови обуца.

Тим, изправен в тия одежди пред едно огледало, което стигаше чак до пода, за пръв път в живота си срещаше косите си с вода. На килима до краката му лежеше разлистен илюстриран вестник със снимката на някакъв състезател по тенис. Тим се опита да срещне косите си като играч на тенис. Горедолу успя.

Известно време момчето се полюбува на вида си в огледалото, после за опит вдигна краищата на устата си нагоре. Но това не заприлича ни най-малко на усмивка.

То се обърна тъжно и тръгна безцелно из стаите на своя апартамент. Без удоволствие се полюля в едно кресло люлка, разгледа картините по стените — все кораби сред морето, вдигна слушалката на телефона с цвят на слонова кост, но веднага я положи на вилката, накрая отвори кожената папка с множеството украшения заврънкулки, които баронът бе избутал в средата на полираната писалищна маса. Вътре имаше хартия за писма. В левия горен ъгъл на всеки лист бе напечатано със сиви печатни букви: Тим Талер, собственик на компанията „Барон Лефует“. Отдясно пишеше: „Генуа, дата...“.

В копринения джоб на папката лежаха пликове. Тим извади един и прочете на гърба му:

Тим Талер, Генуа, Италия, хотел „Палмаро“

Момчето се отпусна в креслото пред писалището, отвинти автоматичната писалка, която лежеше край папката и реши да напише писмо.

Когато отмести папката и извади лист от топчето хартия, той съзря в политурата на масата отразен като в огледало печатния надпис на листа. Една от думите особено се наби в очите му:

ТЕУФЕЛ^[1]

„Като че ли там е написано «дявол» — помисли си Тим. — Но когато си говорил за дявола, после го виждаш навсякъде, дори и само името му да е!“

Той намести листа пред себе си и започна да пише писмото:

Драги господин Рикерт,

Аз не пристигнах благополучно в Генуа. Баронът почина и аз станах негов наследник. Но тая работа всъщност аз никак не я исках. По-скоро обратното, но за съжаление това не мога да ви обясня. Може би по-късно. Моля, опитайте да се свържете със стюарда. Той се казва Крешимир и е болен от апандисит. Крешимир може да ви разкаже всичко, аз за съжаление — не! Поговорете също и с щурмана на „Делфин“. Той се казва Джони и е от Хамбург. Той знае как стана всичко.

Сега аз съм най-богатият човек на света, а така нареченият барон ми е настойник. Това не е никак хубаво, но може би ще е полезно. На барона аз не му давам да забележи, че не искам всичко това.

Вие и вашата майка, и стюардът, и Джони бяхте така добри към мене.

Може би ще намерите някакъв изход за мене. Но изглежда ще трябва сам да си помогна. Сигурно е добре, че си имам един план и една цел, та по този начин мога да забравям, че не съм вече истински човек.

Поздравете, моля ви се, от мен вашата мила майка. От сърце ви благодари вашият тъжен Тим Талер.

П. П. Не ми пишете. Може би ще намеря по-късно един таен адрес.

Момчето препрочете писмото, сгъна го, сложи го в плика и го запечати. Но тъкмо когато понечи да напише адреса, чу приближаващи се по коридора стъпки. То бързо пхна писмото във вътрешния джоб на дрехата си. В същия миг се почука и баронът влезе отново, без да изчака да му отговорят.

Той съзря отворената автоматична писалка до отворената папка и запита:

— Частни писма ли, господин Талер? С това трябва да бъдете предпазлив. Впрочем един секретар стои на ваше разположение.

Тим затвори папката, завинти капачката на писалката и отвърна:

— Когато имам нужда от секретаря, ще го повикам.

— Добре изръмжа, лъве! — засмя се Лефует. — Изглежда заедно с новите дрехи сте навлекли и нови нрави. Това ми се харесва.

На вратата се почука и Лефует извика сърдито:

— Che cosa vuole?^[2]

— La garderoba per il signore Thaler!^[3] — отвърнаха зад вратата.

— Avanti!^[4] — изръмжа Лефует.

Един прислужник с дълга зелена престилка внесе, покланяйки се, моряшката торба на Тим, постави я на поставката за куфарите и се изправи до вратата.

Тим отиде при него, подаде му ръката си и каза:

— Сърдечно ви благодаря.

Прислужникът пое ръката му несръчно, учудено и видимо недоволно.

— Non capisco^[5] — измърмори той.

— Той не разбира — засмя се баронът. — Но ей това сигурно ще разбере! — И като измъкна от джоба си пачка банкноти, подаде на прислужника една от тях.

Човекът засия, заповтаря: „Grazie! Mille grazie! Tante grazie, signore barone!“^[6]. И се оттегли, като непрекъснато се кланяше и излезе заднишком.

Лефует затвори вратата след него.

— Когато едно време слугата влизаше в покоите на господаря си, най-напред си събуваше обувката, приближаваше се на колене и

целуваше ботушите на господаря си. За съжаление тия благословени времена вече отминаха.

Тим не обърна внимание на думите на барона. Изведнъж му стана нетърпимо горещо като си спомни, че в моряшката торба трябва да е шапката му, а в хастара на шапката — договорът с Лефует. Той пристъпи уж незаинтересовано към нея, бръкна небрежно вътре и напипа най-отгоре шапката си. Като я взе в ръка, нещо изшумоля под хастара. Момчето облекчено въздъхна. И докато по възможно най-незабележимия начин измъкваше под хастара съдбоносното парче хартия и го скриваше във вътрешния джоб на дрехата си, то отново се заслуша в думите на барона.

— В един хотел като тоя — разправяше той — е достатъчно да подаваме ръка само на трима души: първо, на главния портиер, защото той трябва да ни скрива, когато стане нужда; второ, на директора, за да си осигурим неговото мълчание по някои въпроси; трето, на главния готвач, понеже той трябва да угажда на нашите търговски партньори.

— Ще го имам предвид — рече Тим, а в себе си помисли: „Когато си възвърна смеха, ще ми бъде драго да подавам ръка на прислужниците и камериерките“.

Телефонът иззвъня. Момчето вдигна слушалката и каза в нея:

— Тук Тим Талер.

— Колата ви чака пред хотела, синьоре — прозвуча в слушалката.

— Много благодаря! — отвърна Тим и затвори.

Баронът, който бе наблюдавал внимателно момчето, рече:

— Никога не се обаждайте с цялото си име, драги! Достатъчно е едно въпросително „Да?“. И това винаги с тон, който да показва, че не ви е приятно да ви смущават. И не казвайте „Много благодаря“, когато ви съобщават, че колата ви чака. Достатъчно е едно изръмжано „Добре!“. Богатството принуждава към известна неучтивост, господин Талер. По този начин човек държи хората на разстояние от себе си.

Тим отново каза: „Ще го имам предвид“. И отново се закани наум: „Почакай само да си върна смеха!“.

Двамата слязоха сега долу в хола, който в тия изискани хотели носи името „фойе“. При появата им няколко господа се вдигнаха от креслата си и се поклониха. Единият от тях се приближи и рече:

— Извинете, господин барон...

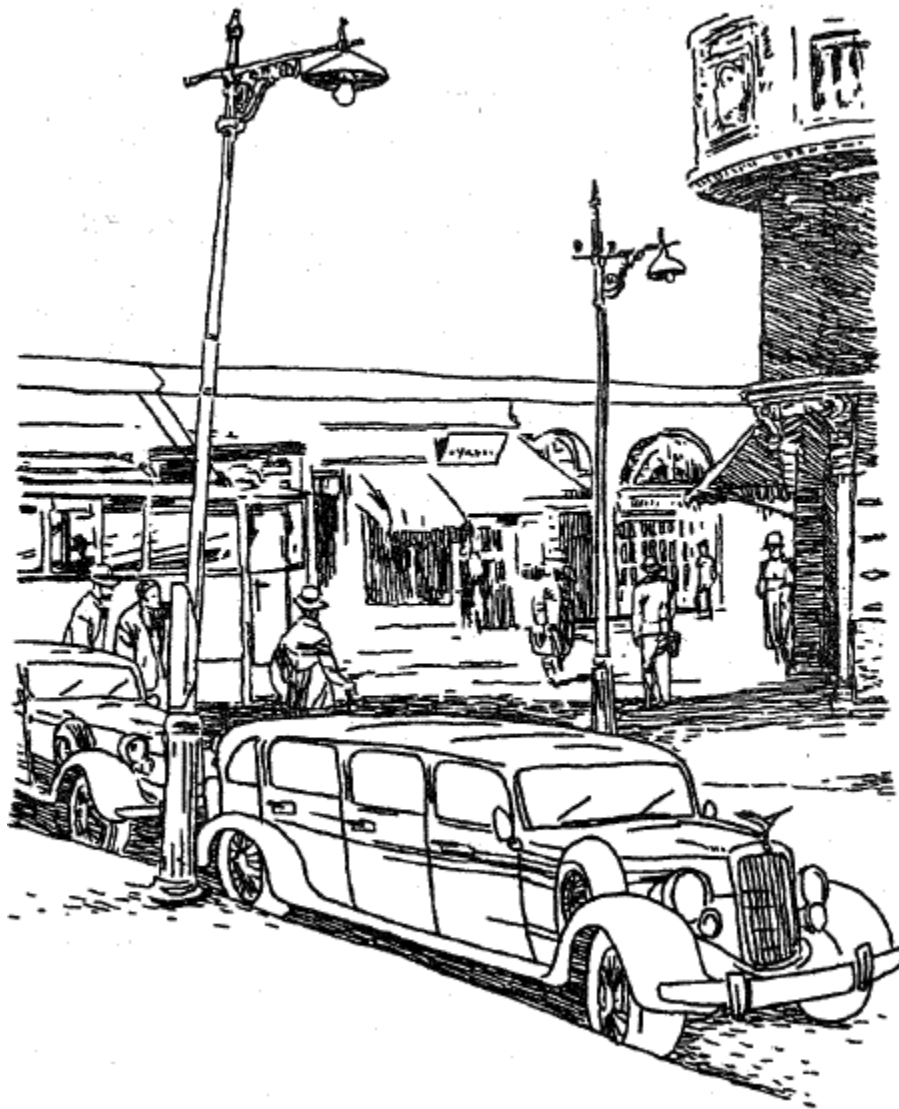
Лефует отговори, без да погледне към господина:

— Бързаме сега. По-късно.

След това слязоха по мраморната стълба до автомобила с шестте врати. Шофьорът дръпна с пресилено усърдие две от вратите пред тях и Лефует и Тим потънаха в червената кожа на седалките.

Тим не забеляза, че пред и зад тях пътуваха охраняващи ги автомобили. Той не разбра и виковете на вестникопродавците, които предлагаха своята стока на улиците: „Il barone Lefuet e morto! Adesso un ragazzo di quortordici anni e il piu ricco uomo del mondo!“.

Баронът развеселено му преведе тия викове: „Барон Лефует починал. Сега най-богатият човек на света е едно четиринадесетгодишно момче“.

Колата спря пред един светофар да чака зелената светлина. Лефует тъкмо му обясняваше как да се държи на предстоящия прием. Но вниманието на Тим бе изцяло погълнато от едно малко тъмнокожо момиченце, с черни кръгли очички, което стоеше до един продавач на плодове и с широко разтворена уста се мъчеше да захапне огромна ябълка. Щом усети погледа на Тим, момиченцето отмести ябълката от устата си и се засмя насреща му.

Тим му помахаше с ръка, още веднъж забравил, че всеки опит да се засмее водеше до тъжни за него последици.

Малкото момиченце съзря изведнъж как лицето зад стъклото на автомобила се разкриви в ужасни гримаси. То се уплаши, заплака се и

се скри зад продавача на плодове.

Тим бързо закри с ръце лицето си и се дръпна съвсем назад на седалката. Баронът обаче, който бе наблюдавал сцената в огледалцето за обратно виждане, смъкна стъклото и подвикна през смях нещо на малката на италиански.

С още мокри от сълзите очички момиченцето надникна иззад продавача на плодове, пристъпи колебливо до автомобила и накрая подаде на барона голямата ябълка. А щом баронът му подаде срещу нея една лъскава монета, то изчурулика: „grazie, signore“, и отново се засмя.

В този миг автомобилът потегли и баронът поднесе ябълката на Тим. Момчето неволно протегна ръка към нея, но веднага я дръпна и едрият плод, който лъщеше като лакиран, се търкулна през коленете му на пода, а оттам напред чак до шофьора.

— Трябва да се научите, господин Талер — каза Лефует, — да замествате за в бъдеще своя смях с бакшиши. В повечето случаи бакшишът има по-голям ефект, отколкото любезността.

„Защо тогава купи смяха ми?“ — помисли си Тим, а високо каза:
— Ще го имам предвид.

---

[1] В огледалното отражение Лефует се чете като немското Тойфел, което означава дявол. — Бел.пр. ↑

[2] Какво искате? (итал.). — Бел.пр. ↑

[3] Дрехите на господин Талер! (итал.). — Бел.пр. ↑

[4] Влезте! (итал.). — Бел.пр. ↑

[5] Не разбирам (итал.). — Бел.пр. ↑

[6] Благодаря! Хиляди благодарности! Много благодаря, господин бароне! (итал.). — Бел.пр. ↑

ОСЕМНАДЕСЕТА КОЛА В БЕЛИЯ ДВОРЕЦ

Palazzo Candido, както показваше италианското му име, беше един бял дворец — отвън облицован с бял мрамор, отвътре с бяла гипсова мазилка.

Щом баронът и Тим се изкачиха по стълбата, също от бял мрамор, до първия етаж, веднага бяха заобиколени от онези „ичи“ и „очи“ директори, които Тим смътно помнеше от пристанището. Те обаче мълчаха почтително, защото баронът разговаряше с Тим.

— Този дворец — обясняваше му полугласно Лефует — е музей и ние плащаме много пари, за да го използваме. В помещенията му са изложени картини на стари италиански и холандски майстори. Ще трябва да ги разгледаме. Общественото положение ни налага това. Но понеже вие, господин Талер, навярно нищо не разбирате от изкуство и живопис, препоръчително е да разглеждате картините мълчаливо и със сериозен израз на лицето. Картините, пред които аз лекичко ще се изкашлям, разглеждайте малко по-дълго от другите. Имитирайте мълчалив интерес.

Тим кимна сериозно и мълчаливо.

Но като тръгнаха из картинната галерия — непрекъснато заобиколени от рояка директори — Тим съвсем не спазваше указанията на Лефует. Картините, пред които баронът се изкашляше, той отминаваше най-често твърде бързо. При други обаче, където Лефует не кашляше, Тим се задържаше много по-дълго.

Музеят притежаваше главно портрети — рисувани лица. Онези на холандските художници имаха прозрачна кожа (понякога се виждаха дори да прозират сини вени) и съсредоточено изражение на лицата, а устните им бяха тънки и стиснати. Портретите на италианските майстори пък показваха леко кафеникава, плътна кожа, една хубава гладка повърхност и особени гънчици на устата, които по вълшебен начин правеха цялото лице усмихнато. Навярно холандските лица бяха по-прочути, защото баронът най-често кашляше пред тях, но на Тим се харесваха другите — по-малко затворените, откритите лица с

трепкащите краища на устните. Понякога баронът трябваше направо да го побута, за да отмине някоя от тези картини. „Ичи“ и „очи“ директорите намериха, че вкусът на момчето не е лош. Щом Лефует забеляза това, той прекъсна разглеждането на картините с думите:

— Да се обърнем към главната част на нашия прием, господа!

Отправиха се в една зала, където масите бяха подредени за тържествения банкет като огромна подкова. Столът на централното място бе украсен с лаврови клонки. На него трябваше да седне Тим. Но преди да заемат местата си, се появи фотограф — някакво слабичко, пъргаво като живак момче с прекалено дълга черна коса, която му падаше постоянно в очите и която то отмяташе назад с едно властно движение на главата си. Фотографът помоли присъстващите да се наредят в полукръг около Тим. (Към директорите бяха се присъединили още един куп други хора, с които обаче Тим не бе задължен да се ръкува.)

Фотографското човече бе завинтило апарата си на висок статив, поглеждаше през визъора, дирижираше компанията с диви ръкомахания и непрекъснато крещеше:

— Ridere! Sorridere! Sorridere, prego!

Тим, който стоеше пред Грандичи, запита директора през рамо:

— Какво казва тоя?

— Той казва, ти трябва... Молим извинете, вие трябва... значи той казва: ние трябва се смеем!

— Благодаря! — рече момчето, станало необикновено бледо. Фотографът се обръщаше сега директно към него и повтаряше:

— Sorridere, signore — юсмифка, молйе!

Сега всички бяха зяпнали към Тим, който продължаваше да стиска устни. Фотографът повтори отчаяно:

— Юсмифка, мнохо молйем!

Баронът, който стоеше чак зад Грандичи, мълчеше и не се притичваше на помощ. Тогава Тим каза:

— Моето наследство, господин фотограф, е едно тежко бреме. Аз още не знам дали трябва да се смея, или да плача над него. Затова позволете да поизчакаме малко.

В полукръга се понесе шушукане. Едни превеждаха думите му, други изказваха възхищението или учудването си от тях. Само Лефует демонстрираше една развеселена физиономия.

Снимката все пак бе направена, и то без усмихнат наследник. След това всички насядаха около трапезата. От двете страни на Тим седяха Грандичи и баронът. Дантелената кърпичка на Грандичи все още ухаеше на карамфил.

Преди яденето бяха произнесени няколко речи, няколко на италиански, няколко на изкълчен немски език. И всеки път, когато се смееха, кимаха или ръкопляскаха, всички присъстващи поглеждаха към момчето, седнало в центъра на трапезата.

Веднъж баронът му пошепна:

— Не си спечелихте лек и безгрижен живот с вашия прибързан облог, господин Талер!

Тим пошепна в отговор:

— Аз знаех какво ме очаква, бароне. (В действителност обаче никога не бе се чувствал по-зле, отколкото сега, когато седеше начело на тая трапеза и всички го зяпаха като някое екзотично животно. Но твърдото решение да се показва равен на барона му придаваше сили и го крепеше.)

За един миг само Тим си спомни за Джони, щурмана. И отново се превърна в малкото момченце, на което му се искаше да заплаче. Но за щастие тъкмо тогава започна речта на Лефует и Тим си възвърна самообладанието.

Баронът разхвали най-напред нашироко качествата на своя уж починал брат, после заговори за благородните задачи на ония хора, на които е дадено да управляват големите богатства, а накрая с няколко думи пожела на младия наследник нужната сила и мъдрост, за да използва правилно това огромно наследство. След това той каза нещо и на италиански. Изглежда беше някаква шега, защото той самият се засмя като малко момче. Дамите и господата на трапезата бяха така очаровани от това, че се засмяха заедно с него и бурно заръкопляскаха.

Тим остана този път невъзмутим. Той носеше отново ръчния часовник, който господин Рикерт му подари в Хамбург, и тъкмо сега гледаше стрелките му. Те показваха шест и половина. А в осем той искаше да се срещне с Джони. Ако се съдеше обаче по чиниите, чашите и приборите на масата, яденето щеше да трае дълго. Значи може би щеше да се наложи да стане преди цялата компания от масата. А как да го направи, когато той беше главната фигура тука?

Наистина храненето отнемаше страшно много време. Когато след супата и след предястието бе поднесено главното ястие — бъбреци, задушени в бяло вино — беше станало вече седем и двайсет.

С мислите си непрекъснато при Джони, Тим съвсем бе забравил правилата за добро държание при такива официални трапези. Хранеше се така, както бе видял да се хранят пасажерите в салона на „Делфин“, и тези, колкото естествени, толкова и хубави маниери на момчето караха барона да се изумява. Набождайки с върха на вилицата деликатно едно парченце бъбрек, той промърмори на себе си: „Подцених го аз тоя хлапак!“.

Когато стана осем без двайсет, Тим се наведе към барона и каза:

— Аз трябва да отида до...

Баронът отговори, преди да бе изречена неудобната дума:

— Тоалетните помещения се намират в коридора, зад вратата вдясно.

— Благодаря — рече Тим, изправи се и тръгна, проследен най-малко от сто чифта очи, покрай редицата от маси към вратата вдясно. През цялото време той се стараеше да върви, както си върви едно нормално четиринадесетгодишно момче.

Навън пред вратата обаче страшно му се прииска да изкрещи високо една извънредно неприлична дума. Но там стоеше някакъв прислужник в позлатена ливрея. Затова Тим влезе, насилвайки се да бъде спокоен, в тоалетната, където изговори пред огледалото тая дума три пъти много бавно и ясно.

Когато излезе отново в коридора, слугата в ливреята тъкмо се бе обърнал на другата страна. Тим се промъкна бързо на пръсти (понеже мраморът кълтеше) до стълбата и хукна надолу.

Пред портала на двореца стоеше портиер със златни ширити. Но той изглежда не познаваше момчето. Погледна го навъсено и безучастно. Тим намери кураж да го запита къде се намира паметникът на Христофор Колумб. Портиерът обаче не го разбра и само безпомощно му посочи близката трамвайна спирка.

Момчето се упъти към нея.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА КОЛА ДЖОНИ

Докато чакаше, както му се стори — цяла вечност, трамвая, Тим поглеждаше през рамо към портала на двореца, но освен портиера там не се мяркаше друг човек. Изглежда още не бяха се обезпокоили от дългото му отсъствие.

Момчето нетърпеливо изучаваше разписанието, в средата на което бе вградено едно четвъртито огледало. И изведнъж, за трети път тоя ден, чрез едно отражение научи още нещо за същността на барона. През огледалцето той видя до страничната колонада на двореца да стои автомобилът, с който той и Лефует бяха дошли. Зад него имаше още две леки коли, а край първата разговаряха двама мъже, единият от които тъкмо показваше към Тим.

Момчето си спомни, че директорът Грандичи бе споменал в баркаса за детективи, които щели постоянно да го охраняват. Навярно това бяха неговите тайни пазачи. А баронът не биваше да узнае, че Тим се е срещал с Джони.

Трамваят пристигна най-после, като взеше след себе си два, така наречени летни вагони, отворени и от двете страни.

Тези отворени платформи му предлагаха добра сгода. Откакто бе загубил смеха си, Тим лека-полека се научи да обмисля хладно и спокойно всяко тежко положение. Затова сега му стана ясно веднага какво трябва да направи. Той се качи на платформата на средния вагон, промъкна се между хората и преди трамваят да бе потеглил, скочи отново навън, вече от другата страна. След което хукна през улицата и под носа на една бясна състезателна кола се измъкна на отсрещния тротоар.

Преди да свие в някаква тясна пресечка, той още веднъж бързо се обърна и видя как единият от детективите тъкмо се канеше да пресече улицата. Тим разбра, че не бързина, а хитрост е нужна тука, за да се откопчи от пазачите си. За щастие бе попаднал в един от ония квартали на Генуа с тесните, объркани улички, в които повечето къщи имаха по два изхода. Момчето спокойно влезе в една закусвалня,

вмирисана на пържено и на зехтин, напусна я през насрещната врата, озова се в друга уличка, където пред къщите се предлагаше печена сепия, вмъкна се в един вход, над който имаше табела „Тратория“, прекоси тая тратория^[1] и достигна трета уличка, с много златарски магазинчета, по чиито витринки лежах на купища разни накити. Тим повървя малко покрай витрините, отново пресече една тратория, миришеща на кисело вино, прекоси малко пазарно площадче между шумно пазарящи се домакини и се озова изведнъж пред отворената врата на някакъв спрял автобус. Той скочи вътре в последния миг, вратата като хармоника се разтегна зад гърба му и автобусът веднага потегли.

Кондукторът усмихнато го заплаши с пръст и протегна ръка, за да получи таксата. Тим, който до този миг не бе мислил дали има пари, несъзнателно бръкна в един от джобовете на своята червено-черна дреха и с облекчение напипа там монети и банкноти. Подаде едната от банкнотите на кондуктора и каза:

— Христофор Колумб.

— А? — запита кондукторът.

— Христофор Колумб! Паметник! — повтори момчето, като се мъчеше да го изговори особено ясно.

Сега кондукторът го разбра или се досети. Поправи го с поучителен тон:

— Il monumento di Cristoforo Colombo!

А Тим повтори послушно:

— Il monumento di Cristoforo Colombo.

— Vene! Vene! — засмя се кондукторът — Добре! Добре!

Върна на момчето 85 лири, откъсна му билет и с жестове му даде да разбере, че ще го предупреди навреме кога да слезе.

Тим кимна със сериозно лице и си помисли: „Извадих късмет!“. Не можеше да се радва, но почувства облекчение.

Десет минути по-късно — автобусът най-напред бе пътувал покрай пристанището и после се бе изкачил по една нанагорна уличка — кондукторът потупа Тим по рамото и му показва един голям паметник между палмите, който се издигаше пред някаква гигантска сграда с множество стъклени врати.

Момчето каза единствената думичка, която знаеше на италиански — благодаря! Напусна автобуса и се почувства загубен

всред широкия площад. Грамадната постройка се оказа железопътна гара. Часовникът над главния ѝ вход показваше осем без пет.

Всред хората по площада той не можа да открие нито един от двамата детективи. Но за съжаление не видя и щурмана Джони. Затова тръгна нарочно бавно към паметника, заобиколи го и тук най-после намери щурмана, който стърчеше с целия си грамаден ръст край една от палмите. Тим хукна към него и щеше да го прегърне, ако Джони не беше така необикновено висок.

— Успях да се измъкна, Джони — каза той, останал без дъх. — Баронът пусна детективи подире ми, но аз...

— Баронът? — прекъсна го остро щурманът. — Че нали той е починал?

— Ами! Превърнал се е уж в някакъв свой брат близък.

Джони свирна през зъбите си. После хвана Тим за ръката и рече:

— Ще седнем в една малка кръчмичка. Там няма да ни намери така лесно. — И помъкна момчето през няколко тесни улички.

Това, което Джони бе нарекъл кръчмичка, заслужаваше всъщност едно по-добро название. Тя представляваше едно дълго помещение, което накрая се разширяваше в полутъмен квадратен салон. Подът беше от рендосани дъски, а по всичките стени чак до тавана върху тъмнокафявите полици бяха наредени бутилки от всички форми, големини и цветове. Изглеждаше почти тържествено, като храм от бутилки.

Щурманът поведе Тим към една свободна маса в това задно помещение, където не можеха да бъдат видени от вратата. Поръча на келнера две четвъртинки червено вино, после измъкна от вътрешните джобове на полушубката си две шишета ром, постави ги под стола на Тим и рече:

— Ето ти печалбата! Крия ги заради келнера. Да не помисли, че сме решили да прием тука наши си напитки.

Тим също извади нещо от вътрешния си джоб. Писмото до господин Рикерт.

— Ще го вземеш ли със себе си за Хамбург, Джони? Страх ме е да го пратя по пощата.

— Дадено, момчето ми! — Писмото прехвъркна в щурманската полушубка, а Джони добави: — Ама ти изглеждаш сега като истински франт, Тим. Хубаво ли е да бъдеш богат?

— Малко е мъчително — отвърна Тим. — Но пък можеш да се държиш както си искаш. Не си длъжен никога да се смееш, когато не ти се ще, освен може би пред фотографа, а това си има своите предимства.

— Че какво имаш против това хората да се смеят? — запита смаяно Джони.

Тим усети, че се е раздрънкарал — нали не биваше никому да издава, че е продал смеха си. Но преди още да съобрази как да поправи грешката си с някое безопасно обяснение, Джони продължи да говори. Изглежда темата за смеха беше една от любимите теми на щурмана, защото той говореше много по-гладко и дори по-взискателно.

— Признавам, че да се смееш от учтивост може направо да ти скъса нервите. Няма нищо по-неприятно от един моряшки пансион, където от сутрин до вечер ти се усмихват разни дърти лелички. Усмихват ти се, когато те предупреждават да не пиеш алкохол, усмихват ти се, когато ти сипват кисело зеле в чинията, усмихват ти се, когато те приканват да си легнеш. Усмихват ти се дори когато ти изрязват апендикса от корема. Усмивки, усмивки, усмивки — сутрин, обед, вечер, че и през нощта! Наистина, това е непоносимо! Но...

Келнерът пристигна с виното и се усмихна служебно на двамата. Тим гледаше с трепереци устни към масата и Джони учудено забеляза, че момчето едва се сдържа да не заплаче. Затова млъкна, когато келнерът си отиде и само вдигна чашата си:

— Наздраве, Тим! Желая ти щастие!

— Наздраве, Джони!

Тим само натопи езика си във виното, което киселееше. А като върна чашата си на масата, Джони измърмори:

— Ако можех само да открия какво е станало!

Тим бе разбрал измърмореното изречение. Изведнъж той се оживи и зашепна:

— Опитай се да намериш Крешимир! Той знае всичко и може да ти го каже. Аз не мога. Не ми е позволено.

Щурманът изгледа замислено момчето:

— Струва ми се, че знам с кого имаш работа. — Наведе се през масата и го запита настойчиво: — Прави ли ти разни фокуси мошеникът?

— Не — отвърна Тим. — Не ми е показвал нищо, но ми каза едно старо заклинание.

И момчето разказа на щурмана за разговора в хотела, за старото заклинание и за падналия полилей.

Историята с полилея страшно развесели щурмана. Той цвилеше от удоволствие, смееше се гръмогласно и удряше по масата така, че чашите се разтанцуваха. После каза задъхано:

— Ей, ама това е направо да се изкривиш! Много е ценно! Знаеш ли, че си улучил тая маймуна по най-чувствителното място, Тим? Сериозно ти казвам, малкият! — Облегна се поуспокоен на стола си и продължи: — Нищо по-добро не си могъл да направиш от това — да събориш полилея. Такива работи тоя господин не понася. Особено пък в такива моменти.

Щурманът все така весело вдигна ръцете си нагоре, както бе направил това Лефует при заклинанието, и издекламира с насмешлива внушителност:

*О, повелителю на плъховете и на мишките,
на жабите, комарите и въшките...*

Тим също се бе облегнал на стола. Така успокояващо му действаше да чуе как някой се подиграва с барона. За пръв път от много време насам чуваше смях, който му беше приятен.

При ироничното заклинание на Джони обаче той случайно бе навел поглед към пода. И изведнъж съзря там един чудовищен тлъст плъх, който със сатанински писък безстрашно тичаше право към краката на Джони, сякаш се готвеше да го ухапе. Тим, който се гнусеше от плъховете, изкреця:

— Щурмане, плъх!

Но и Джони бе видял вече животното. С необикновено присъствие на духа той дръпна крака си, към който се бе устремил плъхът, а другия крак пусна светкавично върху главата му, така че моментално я смачка. Това, което остана да лежи на дъските, беше толкова отвратително, че на Тим му прилоша.

Но Джони, непоклатимият Джони, рече ухилен:

— Господинът ни предизвестява чрез своите слуги. Пийни си малко винце, Тим, и не гледай нататък!

Този път момчето отпи голяма глътка, която му подейства веднага. Лошото в стомаха премина, но в главата му започна бавно да се върти някаква мелница.

— Нямаме вече много време, Тим — рече Джони сега. — Скоро сигурно и лично ще се появи. Затова да ти кажа едно: това, в което не вярваш, то и не съществува! Разбра ли какво искам да кажа?

Тим поклати недоумяващо главата си, в която мелничното колело се въртеше все по-бързо.

— Искам да кажа с това — обясни Джони, — че винаги трябва да събаряш полилеи, когато баронът почне да ти играе по нервите. Ясно ли е?

Сега Тим кимна. Но разбираше само половината от думите на Джони. Клепачите му натежаха. И в белия дворец бе му се наложило да пие вино, а той не беше свикнал на алкохол.

— Ако можеш, смей се над тая маймуна — продължаваше Джони. — Наследяваш достатъчно, за да си купиш външната свобода. Но вътрешната свобода, мойто момче, нея можеш да си откупиш само с един друг капитал: със смях. Има една стара английска поговорка.

Щурманът сбърчи чело и изръмжа:

— Странно! До преди малко я знаех и я забравих. А пък като че ли е още на езика ми. От виното трябва да е.

— И на мене виното ми действа зле — рече Тим с натежал език.

Но Джони не обърна внимание на забележката му. Той продължаваше да си напруга мозъка за поговорката и изведнъж извика:

— Ето я, най-после: Teach me laughter, save my soul!^[2] Как не можах веднага да се сетя!

Той се засмя, плесна се по челото, сякаш искаше да накаже паметта си, и както си се смееше, рухна от стола, просна се с бледо и безжизнено лице на пода до мъртвия плъх. Тим скочи, изведнъж изтрезнял, и се огледа уплашено за помощ. Погледът му се спря на келнера, който равнодушно гледаше към тях. Той тъкмо поемаше една банкнота от някакъв мъж. Този мъж стоеше с гръб към момчето, но въпреки това то веднага го позна. Беше баронът.

Веднага в Тим всичко се напрегна и той си възвърна онова странно самообладание, което му позволяваше да действа и да говори

по съвсем друг, несъответстващ на природата му начин. Външно спокоен, той махна на келнера да дойде и коленичи край Джони, който в своя припадък бавно и мъчително, но ясно разбираемо повтаряше английската поговорка.

Келнерът и баронът стояха вече зад Тим.

— Господин Талер, каква случайност! — извика Лефует с добре изиграна изненада. — Цял час вече ви търсим.

Тим каза, без да обърне внимание на думите на барона:

— Ако се е случило нещо сериозно на щурмана, ще ви дам под съд, бароне. И келнера също.

Лефует весело се усмихна:

— Няма основания за тревога. Здравето му с нищо не е накърнено. Ще трябва обаче да го уволним от нашия кораб. Но един мъж с такава сила лесно ще намери работа в доковете.

Междувременно посетителите на заведението бяха се струпали любопитно около масата и един през друг даваха добри съвети. Очевидно всички смятаха Джони за пиян.

Лефует, който отбягваше всякакви публични произшествия, хвана Тим за ръкава и го повлече след себе си:

— Вашата снимка, господин Талер, може да се види днес във всички вестници. Ще бъде неудобно, ако тук ви познаят. А за щурмана наистина няма защо да се тревожите. Елате!

Макар на Тим да не му се искаше да изоставя падналия в безсъзнание Джони, все пак се остави да бъде изведен от барона. Лефует не биваше да забележи какво преживяваше той в действителност. Освен това момчето имаше странното чувство, че в цялата тая объркана история с един мъртъв плъх, един безпаметен щурман и някаква английска поговорка, не баронът, а Джони бе излязъл печелившият. Затова по-спокоен вътрешно, отколкото би могло да се предположи, Тим напусна кръчмата с бутилките по стените.

Автомобилът с шестте врати, който стоеше навън, заемаше почти цялата ширина на уличката. Зад него чакаха два други автомобила и Тим видя в тях да седят двама добре познати му господа. В изблик на дързост той им кимна учтиво, а двамата — леко стъписани — му кимнаха в отговор.

На задната седалка от червена кожа седеше директорът Грандичи. Щом баронът и Тим седнаха до него, той извика, като се

кискаше:

— Ааа, малкото беглец! Вие много нас за носа повели, синьоре, но мой умно приятел Астарот...

— Свивай си устата, Бехемот! Тия номера не минават пред него — скара му се баронът необикновено грубо. Но веднага се обърна любезно към Тим и му обясни, че Грандичи и той били членове на така наречените Баалс-клубове и понякога на шега се обръщали един към друг с клубните си прякори.

На Тим му се стори, че баронът веднъж вече бе му говорил за Астарот и Бехемот, но не си спомняше къде и кога. Освен това той сега непрекъснато си повтаряше наум английската поговорка, която Джони му каза.

Когато автомобилът мина покрай паметника на Христофор Колумб, Лефует каза:

— Утре отлитаме за Атина, господин Талер. Самолетът е собственост на нашата компания. В осем часа ще бъде готов.

Тим не възрази. Мислено вече за десети път си повтаряше английската поговорка и накрая се реши да запита Грандичи:

— Какво значи всъщност: „Тичмилафтер сейфмай-соул“?

— А на какво ѝе туй език? — осведоми се Грандичи.

— Английски — рече със спокоен глас баронът. — Една стара поговорка и глупава, както повечето поговорки.

Той повтори изречението на точен английски език, след което го преведе полугласно на немски: „Научи ме да се смея, спаси душата ми“.

Тим каза толкова хладно, колкото можеше:

— Аха! — Повече нищо не продума, но тайно запамети поговорката, като ѝ прикачи една успокояваща го думичка накрая: „Научи ме да се смея, спаси душата ми, щурмане!“.

---

[1] Тратория — гостилница, кръчма. — Бел.пр. ↑

[2] Teach me laughter, save my soul! (англ.) — Научи ме да се смея, спаси душата ми! — Бел.пр. ↑

ДВАДЕСЕТА КОЛА ОБЯСНЕНИЯ В АТИНА

В Атина, древната столица на Гърция, се намираще най-големият клон на компанията „Барон Лефует“. Може би затова баронът беше толкова оживен и любезен. Той пощади тук, доколкото това бе възможно, Тим от директорите и банкетите. Вместо това се разхождаше с момчето пеша из улиците. Разбира се, на известно разстояние зад тях вървеше бавно един автомобил, който по знак на Лефует по всяко време можеше да спре край тротоара и да ги вземе.

Баронът не заведе Тим на ония забележителни места, заради които повечето чужденци идват в Атина. Той не се изкачи с него до Акропола, между чиито колони се виждаше да свети веселата синева на Егейско море. Не го заведе при мраморните статуи, които от трапчинките на скулите до извивчиците на устните бяха пълни с божествен смях. Не му показа и колко светло сияе небето над древните храмове. Той го отведе на атинския пазар.

— От парите, които биват спечелени тук, най-малко половината минават през ръцете ми — каза му той. — Като мой наследник, господин Талер, трябва да знаете откъде произтича нашето богатство. Не е ли истинско удоволствие да се види тая пъстрота?

Лефует бе завел най-напред момчето в улицата на рибите. С изцъклени очи и понякога с ярки червени линии под хрилете, тук рибите лежах с хиляди в големи отворени хладилници. Навсякъде бяха изложени пищните богатства на морето. Много сребро и стоманеносиньо блестеше тук, а сред него се виждаха линии и петна от крещящо червено до мътно черно. Баронът гледаше всичко това с очите на търговец.

— Рибата тон се доставя от турците — обясняваше той. — Купуваме я евтино. Треската идва от Исландия. Тя е най-добрата ни сделка. Барбуните, сепията и сарделата идват от Италия или от гръцките рибари. От тях обаче не се печели много. Но да минем понататък, господин Талер, елате, елате!

Лефует беше като опиянен от тоя пазар. Бяха стигнали сега пред някаква варосана стена, на която с изплезени встрани езици висяха заклани и одрани овце.

— Тия овце идат от Венецуела — каза баронът. — А свинете ей там купихме в Югославия. Добра сделка направихме.

— А има ли и нещо друго от Гърция освен рибата? — запита Тим.

— О, да! — засмя се Лефует. — Някои неща идват и от провинцията. Стафиди, вино, банани, сладкиши, зехтин, нарове, вълна, платове, смокини, орехи, сини домати и боксит.

Лефует изброи стоките така тържествено, сякаш произнасяше родословното дърво на цар Давид от библията. Междуременно двамата бяха се озовали в сиренарската улица, където бяха изложени камари бяло сирене. Цялата им разходка представляваше една блъсканица и промъкване между крещящи продавачи и високо пазарящи се клиенти. При рибите бяха газили в локви с вода, при овцете се наложи да заобикалят локви с кръв, а като попаднаха сред щандовете с плодове, цялата земя бе покрита с кори и обелки.

Току пред Тим три момчета крадяха пред очите на множеството маслини. Никой не се възмущаваше от това, дори самите продавачи, които само късо и сърдито излайваха нещо и веднага се обръщаха към някой надежден купувач. Малките крадци се смееха.

Объркан и изтощен, Тим напусна след два часа тоя кошмарен пазар, това бясно наддаване, блъсканицата и крясъците, които така очароваха барона, този гигантски търбух на един град с чудовищен апетит.

По знак на барона автомобилът се приближи до тях. Този път той беше само с четири врати и с черни седалки. Лефует заповяда на шофьора да ги откара до византийския музей. А на Тим рече:

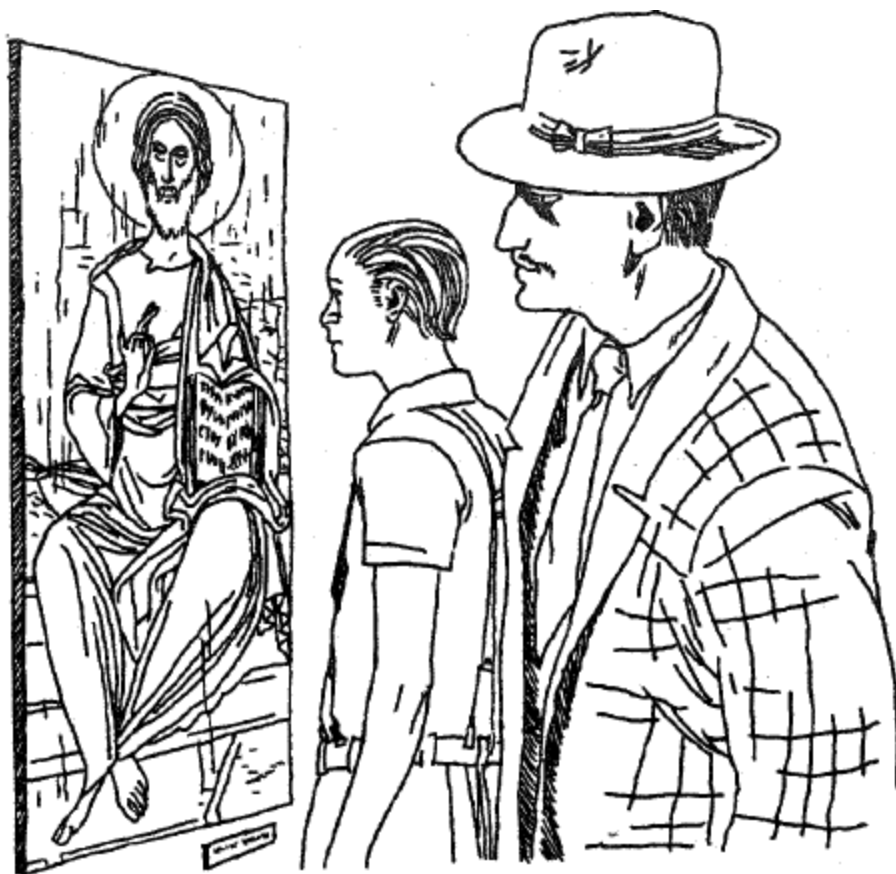
— Там сигурно ще ви се хареса, господин Талер. Но няма да ви открия още защо.

Тим ни най-малко не беше любопитен за това „защо“. Беше просто изтощен и гладен. Но не промълви нито дума. Искаше колкото може по-рядко да се показва слаб пред тоя зловец търговец, купил неговия смях. Затова се остави послушно да бъде замъкнат във византийския музей.

Картините, при които баронът заведе момчето, се наричаха икони. Те били, така обясни Лефует, създадени предимно от монаси, които много столетия наред ги рисували по строго определени правила.

Тим скоро забеляза защо баронът го бе довел тука.

Лицата по тези икони с големите замръзнали очи и дълги носове, които разделяха овала им на две равни половини, бяха лица без усмивка. И приличаха на бледите холандски лица в Белия дворец в Генуа. На Тим те се сториха ужасни. А когато Лефует го задържа доста дълго време пред иконата на свети Георги — някаква мрачна композиция в маслинозелено, той несъзнателно си измърмори поговорката на Джони: „Научи ме да се смее, спаси душата ми!“.

И се случи нещо странно. Чрез спомена за Джони Тим изведнъж видя иконите с други очи. Изведнъж той откри, че това, което рисуващите монаси бяха отказали на хората в картините, щедро го предоставяха на растенията и животните — а именно: да цъфтят, да се

усмихват, да живеят. Докато Лефует се възхищаваше от светата дисциплина на иконописците, Тим откри във витиевия фон на таблата ухилени кученца, весели птици и смеещи се лилии. И отново си спомни нещо като поговорка — този път от пиесата на Хамбургския куклен театър: „Смехът отличава човека от животното“. Само че тука беше обратното: тук животното се смееше, а човекът гледеше строго и безмилостно в един свят без рай!

В първия етаж на музея Лефует поприказва малко с директора, комуто бяха съобщили за посещението на богатия барон. През това време Тим излезе на някакъв мъничък балкон. Оттам съзря под себе си едно малко момиченце, което рисуваше с пръчка линии по коравата земя и след това ги изпълваше с пъстри камъчета. Навярно бе видяло преди това залата с мозайките и сега самичко си правеше мозайки. Изглежда, че се мъчеше да изобрази с камъчетата нещо като образ на светец, но устата представляваше извит нагоре полукръг: светецът се смееше.

Но тъкмо когато момиченцето се канеше да постави едно зелено око, пристигна някакво момче, огледа с увиснали надолу устни почти готовата картина и я размаза с обувката си. Момчето изглежда уплашено малкия варварин и едри сълзи бликнаха от очичките му. После то, разхълцано и унижено, започна да събира отново своите камъчета.

Момчето стоеше с ръце в джобовете край него и гледеше с мъжко презрение в очите си.

Тим се разгневи страшно. Понечи да изтича долу, за да защити момиченцето, но когато се обърна, баронът, очевидно наблюдавал също сцената, се изправи пред него.

— Не се намесвайте, господин Талер — рече той усмихнато. — Наистина е достойно за съжаление това, което направи момчето. Но така става по света. Със същото варварство като това момче смачкват тежките войнишки ботуши плодовете на изкуството и културата. Но щом свърши войната, същите тия варвари с увиснали краища на устните отпускат дарения за възстановяване на повече от трийсет черкви в Македония. Печалбата ни възлезе над един милион драхми.

Тим измърмори своето заучено вече:

— Ще го имам предвид, бароне. — И добави: — Но сега искам да отида да ям.

— Превъзходна идея! — засмя се Лефует. — Знам тук наблизно един чудесен ресторант-градина.

Без да удостои повече с поглед картините по стените или децата навън, Лефует се отправи към своя автомобил пред портите на музея. Тим вървеше мълчаливо край него.

В градинския ресторант, който за учудване на Тим съвсем не беше толкова луксозен колкото иначе Лефует обичаше, те бяха поздравени от собственика, от директора и главния келнер. Баронът говореше гръцки, но към Тим се обръщаше на немски. Придружиха го до една ъглова маса, която веднага бе застлана с ослепително бяла покривка. Поставиха върху нея ваза с цветя и донесоха една по-малка масичка за сервирането. Всички посетители на ресторанта гледаха с напрегнато внимание приготвленията. Някои си шепнеха един другиму и скришом показваха към Тим.

— И в тукашните ли вестници са поместили моя снимка? — запита Тим шепнешком.

— Разбира се — отвърна баронът безгрижно високо. — В Гърция, господин Талер, не се възхищават от нищо друго така, както от богатството. Защото тя е бедна страна. А за нашего брата Гърция е направо рай. Дори в този средно добър ресторант ще ни сервират такова ядене, каквото спокойно може да бъде предложено на някой крал. Тук на богатството оказват царски почести. Затова обичам толкова Гърция.

Лефует сигурно щеше да приказва още дълго в тоя дух въпреки видимото неудоволствие на момчето, ако не бе дошъл един келнер, който му пошушна нещо на ухото.

— Викат ме на телефона. Ето че са узнали вече любимия ми ресторант — каза той към Тим. — Извинете ме за малко. — И последва келнера в сградата.

Тим започна да наблюдава сега една маса встрани от тяхната. Беше единствената маса, от която не зяпаха непрекъснато към него. Там се намираха две семейства. Първото се състоеше от една много пълна мама с бенка на бузата и две дъщери, от които едната трябва да бе на около пет, а другата — на две години. Второто семейство, което лудуваше край масата под олеандровия храст, се състоеше от една едра сива котешка мама с три котенца, две черни и едно сиво.

Гръцката мама беше много нервна, и котешката мама също. Когато по-малката гръцка дъщеричка падна в една цветна леха, изцапа се и почна да яде листа, майката с бенката я напердаши жестоко. Тя отново и отново стоварваше плесниците си по бузките, устата и носа на детето. Малката сърцераздирателно зарева, но тлъстата ръка продължи да пляска мокрото от сълзи детско личице.

Котешката майка не се държеше по-различно. Всеки път, щом някое от малките се приближеше към нея или скочеше върху опашката ѝ, тя сърдито изфучаваше. А едното от черните котета тя преследваше с особено ожесточение. Когато то измяука жалостиво, тя го удари силно с лапата си, макар и с прибрани нокти, тоест също като плесница. Малкото въпреки това се опита да се приближи към нея и лапата още по-силно го удари. Котешкото скимтене се смеси с детския плач.

Тим извърна най-последен поглед. Мъчително му беше да ги гледа. Пък и баронът се върна. И още веднъж той изглежда бе наблюдавал същото, което и момчето, още веднъж, сякаш бе отгатнал мислите му, защото докато седнаше на мястото си каза:

— Както виждате, господин Талер, разликата между хората и животните не е голяма, тя е почти недоловима.

— За тая разлика досега научих вече три мнения — каза Тим, леко объркан. — В един хамбургски театър казаха, че смехът отличавал човека от животното и искаха да кажат с това, че само човекът е способен да се смее. На картините в музея обаче беше тъкмо обратното: там се смееха животните и нито веднъж някой от хората. А вие, бароне, ми разказвате сега, че изобщо нямало разлика между човека и животното.

— Нищо на света не е толкова просто, че да може да бъде обяснено с едно изречение — отговори Лефует. — А какво пък означава смехът на човека, това, драги ми господин Талер, изобщо никой не знае точно.

Тим внезапно си спомни една от поуките на Джони и я повтори повече за себе си, но достатъчно високо, така че баронът я разбра: „Смехът е вътрешна свобода“.

Странен ефект предизвика това изречение. Лефует тропна с крак и извика:

— Това щурманът ти го е казал!

Тим учудено го изгледа и изведнъж това четиринадесетгодишно момче, това още полудете, узна защо баронът бе откупил смеха му и защо мрачният кариран господин от хиподрума се отличаваше толкова от сегашния барон Лефует — беше станал един свободен човек. И го вбеси сега това, че Тим бе открил истината.

Впрочем баронът както обикновено веднага бе се овладял и с елегантна любезност смени темата на разговора:

— Положението на пазара за прясно масло, господин Талер, е станало опасно за нас. Още утре ще трябва да решим с ръководните господа от нашата фирма какви мерки да вземем. Тия съвещания обикновено стават в моя дворец в Месопотамия и аз се надявам, че вие ще ме придружите там. Каквото е нужно да видите още в Атина, ще ви покажа друг път.

— Както кажете — рече Тим привидно равнодушен. В действителност обаче много искаше да се запознае с това тайнствено място, където баронът седеше, както паякът в наблюдателния пункт на своята мрежа.

На Лефует обаче не му се напускате Атина. Когато им поднесоха яденето, той въздъхна:

— За този път — последното ядене в тая благословена страна. Добър апетит!

ТРЕТА КНИГА

ИЗМАМНИТЕ ПЪТИЩА

Смехът не е търговска стока като маргарина. Който търгува с него, мами себе си.
Селек бей

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА КОЛА ЗАМЪКЪТ В МЕСОПОТАМИЯ

Тим седеше за втори път в малкия двумоторен самолет на акционерната компания „Барон Лефует“. Бяха излетели на разсъмване и момчето едва различаваше през прозореца морето от небето. Но изведнъж косо под себе си то съзря зад тъмната гърбица на един остров слънчевата топка. Сякаш из морето бе изскочило слънцето — толкова бързо бе се появило изведнъж.

— Летим на изток, срещу слънцето — обясни му Лефует. — В Атина ще има да почакат още, докато изгрее и за тях. Моята дворцова прислуга се моли на слънцето. Наричат го Еш шемс.

— Че нали вашата прислуга се молеше на дявола? — рече Тим.

— Е да, те почитат шейтана като господар на света, но не като господар на небето.

Тим без малко щеше да произнесе своето „аха“, но си спомни, че с това равнодушно възклицание вече бе разсърдвал сериозно барона. Затова не каза нищо и мълчаливо се загледа надолу към морето, чийто оловносив цвят необикновено бързо изсветляваше, докато се превърна в стъклено зелено. Тим не се боеше от летенето, но не му се и радваше. Дори не се учудваше. Който не може да се смее, той не може и да се учудва.

Баронът му обясни сега „положението на пазара за масло“, което бе за Тим абсолютно безразлично. Все пак успя да запомни, че компанията му била скарана с няколко големи фирми за млечни произведения и че някаква друга пък фирма продавала в Норвегия, Швеция, Дания, Германия и Холандия по-добро и по-евтино масло от Лефует. Поради тия причини се налагало сега да летят за Месопотамия, където баронът щял „да изясни положението“ и „да вземе мерки“.

Двама други господа също летели сега като тях за двореца. Единият, някой си мистър Пени, идел от Лондон, другият господин, Зенхор ван дер Толен от Лисабон.

Когато самолетът прелиташе вече над голите плата на Анадола, баронът все още говореше за сортове масла и цените им. При това употребяваше понятия като „търговски фронт“, „етапи на консумация“ и „нападателна рекламна кампания“, сякаш беше генерал, който се канеше да спечели някакво сражение.

За да каже и той нещичко, Тим вметна:

— У нас в къщи винаги е имало само маргарин^[1].

— Маргаринът не е никаква търговия, а за мазане на хляб съвсем не става — измърмори баронът.

— Ние и на хляба си го мажехме — поправи го Тим. — С него у нас се и готвеше, и печеше, и пържеше.

Баронът наостри уши:

— Значи за вас маргаринът е бил и масло, и мас, и олио, и сланина, така ли?

Тим кимна:

— Сигурен съм, че само на нашата уличка на ден се употребяваше най-малко петдесет килограма маргарин.

— Това е интересно — измърмори пак Лефует. — Извънредно интересно е, господин Талер! Обходен маньовър с маргарина и печелене терен на пазара за масло. Това е почти гениално! Но как да стане?

Баронът потъна в размисли; направо се беше свил в креслото си. А това за Тим бе добре дошло. Защото долу, в гънките на планината, той виждаше да се точат цели магарешки кервани, сякаш все в една и съща посока, навярно към някое селище, където беше пазарен ден. Пилотът бе свалил заради момчето самолета доста ниско, така че то можеше да разпознава твърде ясно магаретата и магаретарите. Но понеже виждаше лицата само като светли кръгове със или без мустаци, то изучаваше хората само по тяхното облекло, а то бе така необикновено за очите му, че тия хора му се сториха като някакви екзотични животни, които могат да се срещнат само в зоологическата градина. Разбира се, това беше доста глупаво, защото ако тия хора там долу бяха облечени и подстригани като хората от неговия роден град например, тогава и момчето не би открило в тях нищо необичайно, освен може би по-тъмния цвят на кожата. Но неправилното мнение за срещнати за пръв път народи и раси е все пак понятно при едно четиринадесетгодишно момче, което бива завлечено съвсем

неподготвено в далечни страни. Впрочем от примера със Селек бей Тим много скоро щеше да се научи да не преценява прибързано новите си познати и чуждите народи.

Тоя Селек бей изскочи на коня си от една маслинена горичка, когато самолетът бе кацнал на едно високо равно плато и Тим пръв бе слязъл от него. Лефует го поздрави необикновено учтиво на арабски. А когато се покланяше, пошепна на момчето:

— Той е голям търговец и главатар на йезидите. Следвал е във вашия роден град. Ей сега ще заговори с нас на немски. Отнасяйте се към него почитателно и му се поклонете дълбоко.

Селек бей се обърна към Тим, който не беше малко смутен. Брадатият старец носеше облекло, чиито отделни части момчето възприемаше постепенно. Най-напред някаква риза, после нещо като елек, палто, а над палтото върхна дреха, към това се прибавяше едно червено платно, навито около корема му, а накрая имаше и някаква рокля, каквато носят жените, и под нея се виждаха увити около глезените крачоли. Всичко това представляваше една великолепна смесица от цветове, сред която преобладаваше ръждивочервеното. Тъмното лице на Селек бей беше грубовато, но почти без бръчки. А под черните му вежди бяха разположени яносини очи.

— Предполагам, млади господине, че вие сте прочутият наследник, за когото съобщиха вестниците — каза той на учудващо хубав немски език. — Приветствам ви и ви пожелавам божията благословия.

Старецът се поклони и Тим направи същото. А объркването му се засили, защото този главатар на легендарните почитатели на дявола му пожела сега божията благословия. Освен това в тоя човек, който в очите на момчето изглеждаше почти като фигура от паноптикум, навярно се криеше един много образован мъж. Привидното и действителното се отличаваха толкова едно от друго, колкото изкуственото цвете от живата роза. А това най-много объркваше Тим. Но момчето отдавна вече беше се научило да скрива чувствата си. И то отвърна учтиво:

— Много се радвам да се запозная с вас. Баронът ми разказва за вас много и ласкави неща. (Това не беше вярно, но Тим бе принуден напоследък често да чува подобни учтиви лъжи и вече им подражаваше.)

Един отворен кабриолет на четири колелета теглен от два коня ги откара до двореца. Селек бей яздеше отстрани, разговаряйки с барона на арабски.

Когато кабриолетът заобиколи маслинената горичка, на върха на едно меко възвишение пред тях се издигна замъкът.

Беше една чудовищна сграда, някаква тухлена приумица с калаени кулички и плюещи дъждовната вода драконови глави по краищата на улуците.

— Само не мислете, че аз съм строил тая грозотия! — обърна се баронът към Тим. — Купих го от една откачена английска лейди, защото харесвам това кътче на света. Само парка съм правил аз.

Тоя парк, който слизаше на тераси надолу по възвишението, беше създаден във френски стил. Подстриганите като конуси, кубове и топки дървета и храсти сякаш бяха садени с пергел и линия, така идеално прави бяха алеите, така стриктно очертани кръглите лехи. Пътищата бяха посипани с нещо като счукана керемиди.

— Как ви се харесва паркът, господин Талер?

Тим, който намираше направо идиотско така да се подрязва природата, отвърна:

— Това е една добре решена задача по геометрия, бароне.

Лефует се засмя:

— Доста учтиво изразявате отрицателното си отношение, господин Талер. Трябва да ви кажа, че се развивате чудесно.

— Ако един толкова млад човек не казва искрено мнението си, той се развива лошо — намеси се Селек бей от своя кон. И го каза твърде високо, за да надвика тракането на колелетата.

Лефует му отговори нещо на арабски, и то, както се стори на Тим, доста остро.

Ездачът замълча. Само хвърли към момчето продължителен и замислен поглед. А малко след това той се сбогува и подкара в силен галоп коня си покрай хълма към една далечна планина.

Баронът се загледа подире му и рече:

— Умна глава, но ужасно морален! Прочел в чуждестранните вестници, че съм обявил гроба на овчаря Али за мой гроб и на бърза ръка съм се превърнал в близнака си. Той, разбира се, ще мълчи, но изисква като изкупление да построя за неговите вярващи един нов храм. Май че не ми остава друго.

— Ако можех, щях да се засмея на това — каза Тим сериозно.

Вместо него се засмя баронът. Той се смееше звънко и игриво и с едно мило изхълцване накрая. Но този път това не разстрои Тим. Момчето даже беше доволно, че занаяпред смехът му ще бъде винаги близко до него. Мислеше си, че ще съумее при сгодния случай бързо да посегне към него. И не забелязваше голямата си заблуда. Затова се подготвяше на първо време да придружава барона навсякъде.

Кабриолетът спря сега в подножието на стълбата, която отвеждаше от тераса на тераса чак горе до двореца. Отдолу тя изглеждаше огромна, сякаш нямаше край. Но най-странното при нея бяха кучетата — каменни кучета, които стояха отляво и дясно на всяко стъпало и втречено зяпаха към долината. Трябва да имаше стотици кучета, от всички породи: пинчери, дакели, сетери, фокстериери, афганистански хрътки, шпаниели, боксери, мопсове и какви ли не. Те бяха направени от гледжосана, ярко оцветена керамика, така че по цялата стълба до двореца се точеше една пъстра кучешка върволица.

— Старата лейди беше любителка на кучета — обясни баронът и Тим рече:

— Вижда се.

Лефует тъкмо даваше наставления на кочияша да ги закара по серпантинения път вляво от стълбата чак горе до двореца, когато иззад един керамичен булдог някъде по средата на стълбата се появи някакъв мъж, който почна да им маха с ръка.

— Това е Зенхор ван дер Толен — рече Лефует. — Я да слезем и да се качим при него. Искам да го изненадам с моите планове за маргарина. Ще има да се чуди.

Слязоха и баронът почти се затича по стъпалата нагоре. Тим тръгна бавно подире му, като разглеждаше гледжосаните кучета. Не го интересуваха разговори за маргарин, защото не подозираше каква важна роля щеше да играе маргаринът в живота му.

---

[1] Маргарин — различни евтини растителни масла, които по различен начин биват втвърдявани и добиват външния вид на краве масло. — Бел.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА КОЛА ЗЕНХОР ВАН ДЕР ТОЛЕН

Вътрешната обстановка в двореца издаваше, че баронът, който така обичаше да посещава художествени изложби, наистина притежаваше вкус. Всички мебели и предмети чак до дръжките на вратите, пепелниците и подложките в банята бяха прости, красиви и навярно много скъпи. Стаята на Тим представляваше уютно полукръгло помещение в една от кулите. От прозореца можеше да се види целият парк и долината с маслиновата горичка. Малкото летище също се виждаше. То беше построено точно по правилата с очертана чрез лампи летателна писта, с няколко хангара за самолетите и една дълга плоска постройка за радистите, метеоролозите и останалия персонал.

Когато момчето се изправи пред прозореца, то видя на летището два самолета, а един трети тъкмо кацаше на пистата. Пъстро облечен ездач стоеше неподвижно пред бялата фасада на летищната сграда. Трябва да беше Селек бей. Изведнъж момчето чу някой да вика полугласно името му: „Господин Талер!“.

Тим напусна прозореца и отиде да отвори вратата. Там стоеше Зенхор ван дер Толен, с когото предния ден бе разменил само няколко думи на стълбата, защото баронът, почти без да си поеме дъх, непрекъснато дърдореше за маргарина.

— Може ли да поговоря с вас, без баронът да научи за това, господин Талер?

— Щом не желаете, няма да казвам нищо на барона. Но къде е той сега?

— Тръгна за летището да посрещне мистър Пени.

Междувременно Зенхор ван дер Толен бе влязъл в стаята и се бе настанил в един люлеещ се стол, изплетен от тръстика. Тим затвори вратата и седна на ъгловото канапе, което му позволяваше да гледа едновременно и в стаята, и през прозореца.

Ван дер Толен, това Тим забеляза още при първата им среща, не беше разговорлив мъж. То се виждаше и от устата му: една права

черта, чиито краища едва забележимо се извиваха нагоре като затворена уста на акула.

— Идвам при вас, понеже наследственият договор още не е изготвен — започна португалецът с холандското име. — Става дума за контролния пакет акции на барона. Разбирате ли от акции?

— Не — отвърна момчето, загледано през прозореца. То тъкмо следеше кабриолета на барона, който отиваше към летището.

Зенхор ван дер Толен се залюля сега бавно напред-назад в стола люлка. Воднистосините му очи гледаха неспокойно през стъклата на очилата. Имаше студен, но не остър поглед.

— Значи с акциите работата стои така... — (Баронът бе се обърнал в кабриолета и бе махнал с ръка на Тим. Момчето му махна в отговор.) — Акциите представляват дял от вложения капитал, който... — (Сега ездачът край бялата сграда на летището се размърда. Селек бей се отправи срещу кабриолета на Лефует.) — Не, аз по-добре ще ви го обясня с едно сравнение. Но слушате ли ме всъщност?

— Да — отговори Тим и отклони поглед от прозореца.

— Значи, представете си, господин Талер, че е засадена една овощна градина. — (Кимване на момчето.) — Но понеже човекът, който иска да засади тая градина, няма достатъчно пари, за да купи всичките фиданки, той засажда само една част от градината. Другите фиданки са купени и засадени от други хора. Когато порастат дърветата и почнат да дават плод, всеки, който е засадил дръвчетата, получава такава част от плодовете, която отговаря на неговата част от дърветата. И то всяка година отново изчислено.

Тим започна да смята на глас:

— Значи, ако от сто дървета аз съм засадил двацет и общо бъдат набрани хиляда кила ябълки, аз ще получа двеста кила, нали?

— Не съвсем! — Зенхор ван дер Толен се усмихна едва забележимо. — Нали трябва да бъде платено на градинарите и работниците, а дръвчетата, които не са се прихванали, ще трябва да бъдат заменени. Но, струва ми се, вече разбрахте горе-долу какво са това акциите.

Тим кимна:

— Акциите са дърветата в градината, които аз съм засадил. Те са моят дял от градината и от плодовете.

— Отлично, господин Талер.

Зенхор ван дер Толен мълчаливо се полюля, а Тим отново погледна към прозореца. Кабриолетът вече се връщаше от летището. Селек бей яздеше както и предния ден край него. До Лефует седеше някакъв едър пълен господин с олисяло теме.

— Баронът вече се връща, Зенхор ван дер Толен.

— Тогава ще ви изложи набързо молбата си, господин Талер. Наследственият договор е така съставен, че новият барон...

— Защо новият барон? — прекъсна го Тим, но веднага забеляза по лицето на търговеца, че той нищо не знае за тайната на барона, та бързо добави: — Извинете, че ви прекъснах.

Макар Ван дер Толен да го гледаше с въпросително вдигнати вежди, очаквайки обяснение на странния въпрос, Тим не каза нищо повече. И той започна отначало:

— Наследственият договор е така хитро съставен, че новият барон винаги когато поиска може да оспори цялата ви собственост. Е, това си е негова и ваша работа. Тук мене ме интересуват само контролните акции.

Тим видя през прозореца кабриолета и ездача да спират в подножието на стълбата. Господата изглеждаха заети в оживен разговор. Момчето запита:

— Какви са тия контролни акции?

— В нашата акционерна компания, господин Талер, има няколко акции на стойност от около двайсет милиона португалски ескудоси. Който ги притежава, притежава и решителния глас в ръководния съвет. Той сам решава какво да се прави и никой друг.

— И аз ли наследявам контролните акции, Зенхор ван дер Толен?

— Една част, млади господине. Останалите принадлежат на Селек бей, на мистър Пени и на мен.

(Мистър Пени беше изглежда шишкото с лисината, който сега изкачваше бавно стълбата заедно с Лефует и Селек бей.)

— И вие искате да купите моите контролни акции?

— Това не бих могъл, защото баронът разполага с тях, докато сте непълнолетен. Но когато навършите двайсет и една година и влезете в пълна власт над наследството си, с удоволствие бих откупил вашите акции. Срещу тях мога да ви предложа още днес някоя от моите фирми на нашия тръст. Тази фирма ще си остане напълно ваша, дори и ако наследството бъде обявено по някаква причина за недействително.

Португалецът се изправи от стола люлка. Устата му отново се бе превърнала в затворена паст на акула. Беше говорил необичайно много за своя характер. Сега и Тим трябваше да каже нещо.

— Ще обмисля вашето предложение, Зенхор ван дер Толен.

— Непременно, млади господине! Имате три дни време.

С тия думи търговецът напусна стаята на момчето. Като погледна през прозореца, Тим видя стълбата празна.

Ето че сега в кулата на някакъв замък в Месопотамия седеше едно момче на име Тим Талер, четиринадесетгодишно, израснало в бедняшкия квартал на голям немски град, един юноша без усмивка, но по могъщество и богатство един бъдещ крал, ако изобщо държеше на тази корона.

Макар Тим съвсем да не знаеше още истинските размери на своето богатство, той бе научил вече, че цяла огромна търговска флота кръстосваше моретата под името на барона. Досещаше се още, че големите пазари на света — както този в Атина — ден след ден трупаха нови богатства в неговите каси. И той виждаше във въображението си една армия от директори, заместник-директори, чиновници, работници — стотици, хиляди, може би десетки хиляди, които изпълняваха това, което той заповядваше. Тази представа предизвикваше един особен, приятен гъдел в гърдите му.

Като си помислеше как някога трябваше да води смешни битки за местенце, където да си пише домашните, като си помислеше още колко дребен и незначителен бе станал в сравнение с него директорът на водноцентралата, на Тим му се струваше, намирайки се над тоя особен и все пак великолепен парк, че е като оня самотен баварски приказен крал, за когото така възторжено им говореше възрастната учителка в час по история. Тим се размечта как ще спре в една златна каляска, придружен от Селек бей на кон, пред сладкарското магазинче на госпожа Бебер и как всичките му някогашни съседи ще го зяпат с отворена уста. Така момчето забрави за известно време своя изгубен смях и се унесе в мечти за едно бляскаво царствено съществуване.

А действителността изглеждаше другояче. Сега действителността се казваше „маргарин“ и щеше да му напомни достатъчно ясно за неговия загубен смях.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА КОЛА ЗАСЕДАНИЕТО

В замъка имаше една облицована в дърво заседателна зала с дълга маса по средата, заобиколена от тежки кресла. Влезеш ли в нея, погледът ти веднага се спира на отсрещната стена, където виси някаква картина в широка златна рамка. Това е един прочут автопортрет на художника Рембранд, за който светът продължаваше да мисли, че се е загубил по време на войната или е бил унищожен.

Под самия портрет начело на масата седеше баронът. Вляво от него седяха Селек бой и Тим Талер, вдясно — мистър Пени и Зенхор ван дер Толен. Говореха — този път съвсем официално — за „положението на пазара за масло“. А заради Тим говореха на немски. (Макар мистър Пени да изпитваше затруднения с немския език.)

В началото на заседанието (защото разговор от този характер се нарича заседание, като че ли най-важното при тая работа е седенето), в началото на заседанието значи, мистър Пени бе запитал делово дали Тим Талер за в бъдеще ще взема участие във всички тайни съвещания. Селек бей се изказа „за“, останалите господа обаче бяха против. Момчето трябвало да вземе участие само в това заседание, първо, за да се запознае мъничко с работата на компанията, и второ, за да докладва за употребата на маргарин на неговата уличка.

Но най-напред се заговори за точиларите в Афганистан и това беше повече от странно. В течение на разговора Тим научи следното: Компанията „Барон Лефует“ подарила на населението в Афганистан около два милиона много евтини ножове и ножици. Разбира се, не от любов към хората, а за собствена изгода. Тези ножове и ножици стрували на компанията не повече от петдесет пфенига парчето. Наточването им обаче струвало двацет пфенига и понеже това били лоши ножове и ножици, трябвало да бъдат наточвани поне два пъти в годината. Всички точилари в Афганистан обаче били служители на компанията. А някой си Рамадула, известен някога разбойник по пътищата, ги държал здраво в ръцете си. Той им доставял брусове и клиенти, а в замяна вземал толкова от приходите им, че можел

половината от това, което те изкарвали, да предава на компанията на барона. Какво оставаше при това положение за точиларите, е лесно да си представим.

Сега предстоеше да се прави реклама в Афганистан и за точиларите. А в такава бедна страна като Афганистан това не можеше да стане чрез радио, чрез вестници или плакати. Защото много малко хора в Афганистан знаеха да четат, а радиоапарати почти нямаше. Затова бяха платили на улични певци, които се задължаваха да пеят песента за точиларя.

В тази песничка, която господата обсъждаха доста дълго, не се хвалеше изкуството или сръчността на точиларите, а се възпяваше тяхната бедност, та хората от съчувствие да им дават ножовете и ножиците си за точене. На немска песента имаше горе-долу тоя текст:

*В села, градчета спира,
запява на пазара:
„Стар нож, сатър, секира
наостря точиларя“.*

*Върти по цял ден бруса
бедняка точиларя,
достатъчни ще му са
пет гроша на пазара.*

Последният куплет трябваше да покаже колко щастлив е точиларят, когато му донесат ножици и ножове:

*През цяло лято, зима
той точи без умора,
за вино, хляб да има,
благодаря ви, хора.*

А че бедните точилари даваха по-голямата част от печалбата си на Рамадула и че той пък от своя страна доставяше по-голямата част от

тия пари тук, в тоя замък, това песничката премълчаваше.

Тим си спомни за стария човек с дебелия глухоняма дъщеря, който бе точил ножовете на тяхната уличка, и се запита дали и този старец не е бил принуден да поделя мизерната си печалба с някоя такава компания. И потръпна при мисълта за това мръсно кралство, което щеше да наследи. А Селек бей сякаш отгатна мислите на момчето:

— Младият господар изглежда не одобрява методите на компанията. Той изглежда е на мнение, че разбойникът Радула не е сменил занаята си, а само продължава да ограбва малко по-цивилизовано отпреди. Впрочем, господа, и аз съм на това мнение.

— Знаем вашето мнение — рече късо и сухо мистър Пени.

Но баронът допълни оживено:

— Ако в една измъчена от разбойници страна цивилизоваш разбойниците, Селек бей, вече си постигнал голям напредък. По-късно, когато страната благодарение и на нашата помощ се превърне в държава на реда и закона, тогава естествено и нашите методи на търговия ще станат напълно законни.

— Същото — възрази спокойно Селек бей — ми обяснихте и когато разговаряхме за нечовешки малките заплати в плантациите на оная известна южноамериканска страна. Сега тази страна с помощта на нашите пари има за президент някакъв крадец и убиец и положението ѝ стана още по-лошо.

— Но туй президент уважава религия — подхвърли мистър Пени.

— Тогава предпочитам един човечен президент, който да не е вярващ — измърмори Селек бей.

Зенхор ван дер Толен за пръв път взе думата:

— Господа, та ние сме само обикновени търговци, които нямат нищо общо с политиката. Да се надяваме, че светът ще стане по-добър, та да можем да търгуваме като добри приятели. И да се върнем към най-важното — към маслото!

— По-скоро към маргарина! — поправи го смеейки се баронът и започна един дълъг доклад, който много приличаше на приказките му в самолета. Той не говореше като някой любезен търговец, а като военачалник, решил да смаже своя враг — другите търговци на масло.

Тим го слушаше с половин ухо. Главата му бучеше от неприятни мисли. Той се питаше защо изобщо трябва да се търгува в Афганистан или Южна Америка, щом това се постига само по такъв грозен начин. И вече не си пожелаваше кралството на барона. Обхвана го страх от сделките и търговията. Дори сладкарското дюкянче на дебелията госпожа Бебер му се стори сега не съвсем чиста работа.

Но момчето, както се казва, трябваше още известно време да вие заедно с вълците. Защото за щастие си спомни своята важна, собствена сделка — сделката с неговия смях.

Баронът подкани Тим да повтори всичко, което бе разказал за употребата на маргарина на неговата бедняшка уличка. След разказа на момчето в съвещателната зала се възцари мълчание.

— Ния верно мого фнимание обръщали на маргарин — промърмори мистър Пени.

— А при това нашето предприятие се разрасна толкова именно чрез търговията с дреболиите, от които имат нужда бедните хора — допълни Зенхор ван дер Толен. — Непростимо сме занемарили пазара

на маргарина! Би трябвало някак по съвсем нов начин да бъде организиран.

Тим, който беше се поуспокоил, каза сега:

— Винаги съм се ядосвал на това, че хората получават маслото красиво опаковано в сребърна хартия, докато нашия маргарин го гребяха от каци и ти го плъосваха върху груб табак. Защо да не продаваме на бедните хорица маргарина също в хубава опаковка? Нали имаме достатъчно пари?

Четиримата мъже бяха зяпнали изненадано към момчето и изведнъж като по команда избухнаха в задружен гръмък смях.

— Господин Талер, вие щрувате милиони! — извика мистър Пени.

— Решението на въпроса е стояло пред очите ни, а ние не го виждахме — смееше се баронът.

Дори Зенхор ван дер Толен бе скочил от мястото си и гледаше момчето като някакво неизвестно животно. Старият Селек бей беше най-способният. Затова Тим го запитва какво толкова особено са видели в неговото предложение.

— Мой драги, млади господине — отговори тържествено старецът. — Вие току-що открихте сортовия маргарин.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА КОЛА ЕДИН ЗАБРАВЕН РОЖДЕН ДЕН

Каква по-точно беше историята с тоя несъществуващ още сорт маргарин, Тим постепенно разбра в следващите два дни, тъй като в замъка почти не се говореше за друго. Дори и прислугата като че ли си шепнеше на арабски и кюрдски за маргарина.

А работата стоеше така: Маслото от дълго време се продаваше добре опаковано, на пакетчета, върху които имаше определена марка. В Германия например „Немско домашно масло“ и „Немско сортово масло“, в Холандия пък — „Нидерландско масло“.

Търговец, който искаше да прави сериозни сделки с такова масло, трябваше най-напред да бъде в добри отношения с млекопроизводителните корпорации. А компанията „Барон Лефует“ за съжаление се бе скарала с трите най-големи корпорации производителки. И сега хиляди малки млекоцентрали доставяха маслото си на една друга компания, която отгоре на всичко го продаваше по-евтино, отколкото баронът.

С маргарина беше другояче. Той се продаваше неопакван и неснабден с търговска марка, а се доставяше в бъчви и каци на търговците, които го вадеха от тях с една плоска дървена лъжица. А понеже маргаринът нямаше своя търговска марка и фабриките, които го произвеждаха, оставаха неизвестни за купувачите, често на пазара малките фабрички пускаха по-евтин, но долнокачествен маргарин. Така за големите търговци беше трудно „да вземат маргариновия пазар в ръцете си“, както се изразяваше Зенхор ван дер Толен.

Сега това трябваше да се промени. По волята на компанията „Барон Лефует“ на пазара щеше да бъде пуснат един определен сорт маргарин в хубава опаковка с определено име на нея. А въвеждането на тоя маргарин вече се разработваше, както се разработват плановете за сраженията по време на война. Най-напред щяха да бъдат тайно закупени всички крупни фабрики за маргарин. Всички сортове маргарин щяха да бъдат изследвани в лабораторията, за да се определи най-добрият сорт, който да бъде произвеждан по най-евтиния начин

във всички тези фабрики. И не на последно място трябваше да се разгърне една голяма рекламна кампания, та домакините вместо скъпото краве масло да купуват вече само много по-евтиния, но „почти като маслото добър“ сортов маргарин. (Безименният лош маргарин по такъв начин от само себе си щеше да бъде изтласкан от пазара.) Естествено, тази подготовка трябваше да бъде извършена толкова бързо, колкото бе възможно, и в дълбока тайна, за да не би някоя друга фирма да изпревари компанията „Барон Лефует“. През следващите два дни се водиха непрекъснато телефонни разговори с почти всички големи градове в Европа; телеграми пристигаха и отлитаха, а сегизтогиз някой самолет стоварваше някакъв господин, който се затваряше за няколко часа с барона и останалите трима господа в съвещателната зала и още същия ден отлиташе отново.

Тим разполагаше сега с много свободно време. Той прекара половин ден в стаята си в размишления над съдбоносния договор, който като малко момченце бе подписал под сянката на дебелия кестен. Но всичките тия разговори за големи сделки бяха го така объркали, че той не виждаше вече правия път, който можеше да го отведе при неговия загубен смях.

А трима души в Хамбург бяха открили пътя и една странна случайност го свърза с тия хора. Случаят си послужи с телефона. Малкият апарат в стаята иззвъня пронизително и когато момчето вдигна слушалката, чу далечен глас да казва: „Тук Хамбург. С господин барона ли говорят?“.

Тим загуби за миг дъха си, после закрещя:

— Вие ли сте, господин Рикерт? Тука е Тим.

Далечният глас стана сега малко по-силен и по-ясен:

— Да, аз съм. Боже мой, момче, какъв късмет! Крешимир и Джони бяха при мен. Крешимир знае...

За беда Тим не остави господин Рикерт да се доизкаже. В своето вълнение той се развика наред думите му:

— Поздравете Джони, господин Рикерт! И Крешимир също! И вашата майка, моля! И моля ви помислете...

През рамото му се протегна една ръка и натисна вилката на телефона. Разговорът бе прекъснат. Уплашено и побледняло момчето се извърна рязко. Зад него стоеше баронът. В своето радостно опиянение Тим не бе чул стъпките му.

— Време е да забравите своите стари познати, господин Талер — каза спокойно Лефует. — Скоро вие ще наследите цяло кралство, едно кралство на сметачната машина. Тогава ще управляват числата, а не чувствата.

Тим искаше да отвърне както обикновено: „Ще го имам предвид, бароне“, но този път не успя да се овладее. Отпусна глава и ръце върху телефонната масичка и заплака. Много далече някъде чу някой да казва: „Оставете ме насаме с момчето, бароне“. После — стъпки и захлопване на врата. И стана тихо. Чуваше се само хълцането на Тим.

Беше дошъл старият Селек бей. Той седна на ъгловото канапе до прозореца и остави момчето да се наплаче. След известно време рече:

— Струва ми се, млади господине, че вие сте прекалено слаб за това тежко наследство.

Тим преглътна няколко пъти, избърса сълзите си с луксозната кърпичка, която красеше горното джобче на дрехата му, и отвърна:

— Аз съвсем не искам наследството, Селек бей.

— А какво искаш тогава, момчето ми?

Стана му много приятно, че някой пак му говореше на „ти“. И нещо в него го караше да разкаже на Селек бей за продадения смях, но тогава неговият смях щеше да бъде завинаги загубен. И Тим замълча.

— Е, добре — измърмори старикът. — Баронът има много тайни. Една от тях си и ти. Сигурно е някоя грозна тайна.

Тим кимна, но пак не каза нищо. Тогава Селек бей изостави тая тема и му заразказва по какъв начин станал един от най-важните мъже в тая могъща компания:

— Имаха нужда от авторитетен човек за търговията с Азия. Но ако бяха взели някой мохамеданин, будистките страни щяха да се разсърдят. Затова избраха главата на една мъничка религиозна секта, която минава за своенравна, но великодушна. А това съм аз. Заради мен баронът купи и този замък тука. Освен това той се интересува от нашата религия.

— Но нали много от това, което върши компанията, не ви харесва — запита Тим. — Защо тогава сте влезли в нея?

— Направих го само при условие, че ми дадат контролни акции. И те ми дадоха, мойто момче. Така и аз участвам при вземането на решенията, като мога да предотвратявам някои неща, макар и да не са много. Освен това... — Селек бей се закиска и продължи шепнешком:

— Освен това с всичките тия милиони, които печеля, аз работя тайно против компанията. В Южна Америка например плащам на една армия, която ще свали оня крадец и убиец, комуто нашата компания помогна да седне на президентското кресло. А в Афганистан...

На вратата се почука и Селек бей веднага млъкна.

— Да отворя ли? — запита го тихо Тим.

Старецът кимна, момчето отиде до вратата и в стаята нахлу развълнуван тоя иначе винаги спокоен и малко дървен мистър Пени:

— Уот означава тис демнъд... еее... туй проклет... еее...

— Говорете на английски — рече Селек бей. — Аз ще превеждам на момчето.

И мистър Пени изригна на английски своето буйно възмущение от нещо. После изведнъж млъкна, посочи Тим и каза на Селек бей:

— Please, translate it to him!^[1]

Старикът помоли спокойно англичанина да седне и когато мистър Пени се отпусна изтощен в стола люлка, той се обърна към Тим:

— Баронът току-що уволнил директора на нашето хамбургско параходно дружество Рикерт. Понеже мистър Пени притежава по-голямата част от акциите на това дружество, той отказва да даде съгласието си за това уволнение. Той твърди, че Рикерт бил много популярен и обичан в Хамбург и ще стане голям скандал, който ще навреди на фирмата му. А уволнението било по ваша вина, казва мистър Пени.

— По моя вина? — възкликна пребледнелият Тим.

— Йес, да, ваша вина! — скочи мистър Пени от стола. — Баронът... еее... тя... то... го казва баронът.

Естествено, Тим знаеше, че уволнението на господин Рикерт бе свързано с телефонния разговор, но да приписват вината нему, беше дяволска подлост. Тим никога не би изместил господин Рикерт от неговия пост.

Селек бей изведнъж реши да напусне стаята, но пътем каза на мистър Пени:

— Поговорете спокойно малко на немски с младия господин. Тогава ще бъдете принуден да говорите бавно и спокойно. — И излезе.

Дебелият лондончанин се тръшна сега на мястото на Селек бей в ъгловото канапе и изпъшка:

— Аз не може това разбере!

Тим реши отначало да му каже направо, че баронът просто го е излъгал. Но си спомни за предложението на Зенхор ван дер Толен, над което дълго бе размишлявал, и сега му хрумна една идея.

— Мистър Пени — започна той, — вие сигурно знаете, че ще наследя един куп контролни акции, когато стана на два̀сет и една година...

— Йес — изпръхтя англичанинът.

— А ако в един договор ви обеща́я, че ще получите тези акции веднага, щом навърша два̀сет и една година, тогава бихте ли ми дали срещу тях още сега вашите акции от хамбургското параходно дружество?

Мистър Пени се бе укротил съвсем в своя ъгъл. Само леко присви очи. Тим го чу да диша тежко, а въпросът, който англичанинът зададе, прозвуча като пъшкане:

— Това не е едно трик, мистър Талер?

— Не, мистър Пени. Предлагам го съвсем честно.

— Тогава заключете вратата!

Тим го послуша. И после склучи с мистър Пени един договор със задължението да го пази също така в тайна, както договора с Лефует, дори повече, защото баронът не биваше в никакъв случай да го види. Единственото неприятно нещо бе, че за да преминат в негова собственост акциите на параходното дружество, трябваше да изтече някакъв досаден мораториален срок. Тим щеше да ги получи чак след една година. Но може би това щеше да бъде полезно за плановете, които Тим изгради в последвалата безсънна за него нощ.

Това бяха колосални за едно четиринадесетгодишно момче планове. Тим възнамеряваше — ни повече, ни по-малко — с помощта на Селек бей да доведе компанията на барона, тая най-богата и най-могъща фирма на света, до такова критично положение, че на Лефует да му останат само два изхода: или да върне смеха на момчето, или наведнъж да изгуби всичката си мощ и цялото си богатство.

Планът беше направо налудничав и дори Селек бей да се съгласеше да участва в него, едва ли можеше да бъде изпълнен. Тим, който само бе помирисал света на голямата търговия, подценяваше силно стабилността на една такава подси́гурена от хиляди страни световна фирма. Той подценяваше също и господата, с които щеше да

си има работа, подценяваше и сплотеността на тия хора в часовете на опасност. Всеки от тях без колебание би хвърлил в пълна нищета жена, деца и родители, само и само да предотврати гибелта на фирмата. Лефует би върнал дори смеха.

Но Тим беше прекалено млад и прекалено малко обигран в хитростите, за да изгради един такъв план. Своя смях той би могъл да спечели обратно по много по-прост начин, само с няколко думички. Но в близост с барона момчето се бе отучило да вижда простото.

Когато в четири часа сутринта все още не бе заспал, той прочете още веднъж договора, който бе сключил с мистър Пени. Погледът му се спря на датата: трийсети септември. Беше неговият рожден ден.

Навършваше петнадесет години. Денят, който момчетата на неговата възраст биха прекарвали с какао и сладки и смехове, за него се бе превърнал в ден на тайни споразумения и мрачни планове. Сълзите на отчаянието превърнаха отново ковящия планове заговорник в едно нещастно момче, лишено от смях, и му подариха, когато най-последно клепките му паднаха почти от само себе си, един почти лек сън.

---

[1] Моля, преведете му това! (англ.). — Бел.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА КОЛА В ЧЕРВЕНИЯ ПАВИЛИОН

Денят в замъка беше строго размерен. Сутрин точно в осем часа на вратата на Тим се почукваше, един приветлив млад прислужник, с когото Тим за съжаление не можеше да разговаря, влизаше в стаята без да дочака отговор, разтваряше завесите на прозорците и донасяше кана с гореща вода, за да напълни порцелановия умивалник.

След като Тим се измиеше и облечеше, той дръпваше широкия везан шнур на звънеца. Тогава прислужникът донасяше на поднос закуската. Поставяше една масичка пред прозореца, подреждаше върху нея приборите, наливаше какао в чашата, добавяше му захар и сметана, примъкваше един стол до масичката и чакаше с ръце на облегалката му, докато Тим благоволяше да седне, при което наместваше стола под него. След това той безшумно изчезваше.

Първия ден прислужникът се бе усмихнал широко на момчето. Но после той не се усмихна нито веднъж. А лицето му беше като че ли повече тъжно, отколкото сериозно, сякаш знаеше за грижите на Тим.

Тим от своя страна изтърпяваше мълчаливо всичките тия церемонии. Макар да усещаше съчувствието на прислужника и да изпитваше симпатия към него, той всеки път се радваше, когато церемонията със закуската завършеше най-после и той останеше сам пред прозореца.

След тая нощ, която беше почти пробудувал, на Тим никак не му се ставаше. Освен това още не беше съвсем светло, защото навън валеше проливен дъжд. Въпреки това той се изправи и церемонията с прислужника протече по същия начин, както всяка сутрин. Защото като придружител на барона Тим се бе научил на самообладание и дисциплина.

Той имаше чувството, че ще се превърне в едно от тия кучета на стълбата, ако не успееше скоро да стане отново едно смеещо се момче.

Телефонът иззвъня. Лефует се обади и го помоли да пият в пет часа заедно чай. В червения павилион.

Тим отвърна „Добре, бароне“ и продължи да закусва, при което премисляше каква ли ще да е причината за тая покана. Досега баронът просто бе идвал в кулата при момчето, когато искаше да говори с него. Значи съществуваше по-особена причина за тая среща в павилиона.

По време на обяд, който биваше оповестяван всекидневно точно в един часа с удар на гонг и за който Тим слизаше по една красиво извита, украсена с резби стълба долу на партера, по време на обяда баронът не продума нищо за поканата си за чай, макар момчето да седеше до него.

Селек бей, който обикновено идваше в замъка чак след обяд, този път се хранеше заедно с тях. Тим имаше чувството, че преди това се е състояло някакво важно заседание, защото досега в замъка не бе имало толкова мълчалив обяд.

Следобеда прекарвах обикновено в стаите си. Тим, в чиято стая имаше малка библиотека на немски език, най-често четеше. Особено му харесваха червено-кафявите с ленена подвързия томчета на долната лавица — произведенията на Чарлс Дикенс. Той поглъщаше романите за бедни нещастни деца както медените пасти на госпожа Бебер. Но се плашеше пред щастливия край на някоя такава история. Три романа просто остави недочетени, щом усети, че действието се развива към един щастлив изход.

Този дъждовен следобед беше като че създаден за четене на тъжни романи. Но Тим не започна да чете. Той седеше на ъгловото канапе до прозореца, гледаше към сивата долина, над която равномерно се изливаше дъждът, и се опитваше да възкреси в паметта си своите нощни планове. Но главата му си оставаше празна. Не можеше да мисли. Само гледаше дъжда и тъмните кучета на стълбата, и затворения кабриолет, който всеки следобед докарваше пресни продукти от Мосул.

Малко преди пет часа в стаята дойде младият прислужник с чадър в ръка и с жестове даде на Тим да разбере, че иска да придружи Тим до червения павилион. Но момчето взе чадъра от него и също така с жестове му обясни, че ще отиде самичък. След това облече своя лек дъждобран — бяха го купили на пазара в Атина — и напусна кулата.

На горния край на стълбата стоеше Селек бей. Той поздрави с енергично ръкостискане, при което му бутна в ръката една автоматична писалка. Макар да нямаше никой наблизо, Селек бей направи това твърде тайнствено. И му пошепна: „Подпиши с нея!“.

Преди Тим да успее да запита нещо, старикът вече бе изчезнал. Момчето пусна писалката в джоба си, слезе по стълбите и пресече фойето към голямата портална врата на замъка, която един стар служител отвори пред него. Но преди да излезе навън в дъжда, някакъв глас го повика:

— Един момент, господин Талер!

Изад близката колона се появи Зенхор ван дер Толен. Той махна на стария служител да се отдалечи и запита полугласно:

— Какво решихте, господин Талер? Вие ще ми обещаете контролните акции, аз ще ви подаря за тях едно голямо предприятие.

Тим едва не се изтърва да каже, че вече е сключил сделката с мистър Пени, но такъв тъжен дъждовен следобед имаше предимството, че правеше мислите лениви. Така Тим най-напред съобрази, преди да даде отговора си:

— Не мога да сключа тая сделка с вас, Зенхор ван дер Толен.

— Жалко! — рече португалецът с неподвижно лице. Повече нищо. Понечи да си тръгне, но се спря за миг: — Бъдете с нас поне в нашите планове за маргарина, господин Талер!

Тим не можа да си обясни тия две срещи. Най-напред тайнствената писалка от Селек бей, после неясната забележка на Зенхор ван дер Толен за участието на Тим в плановете с маргарина. „Остава още и мистър Пени да изскочи отнякъде“ — помисли си Тим.

И той се появи.

Когато момчето заслиза по стълбата на замъка под своя чадър, мистър Пени — също с чадър — стоеше край едно от мокрите каменни кучета.

— Моля, абсолютно мълчание за наши малко договор от йестърдей, е, аз исках каже: от вчера! — издума бързо той.

— Ще имам предвид — отвърна Тим, както правеше това вече много често.

Мистър Пени имаше изглежда още нещо на сърцето си, но очевидно не се реши да го каже. Кимна за довиждане и се заизкачва по стълбата.

Тим не знаеше какво да мисли. Предстоящият разговор с барона беше сигурно твърде важен за господата от фирмата, иначе те нямаше така един след друг да го причакват и заговарят. И той се отправи много умислен към павилиона. А тоя така наречен червен павилион се намираще на средната тераса в парка. Името му навярно идеше от огненочервения петел, който увенчаваше кръглия му покрив, защото самият павилион беше бял.

Подрязаните дървета и храсти приличаха на благородни господа, които са били изненадани от дъжда и премръзнали чакаха помощ. Тим забързано извървя алеята, която водеше до павилиона, защото баронът вече стоеше в полуотворената стъклена врата и гледаше насреща му.

— Три минути закъсняхте — рече той. — Задържаха ли ви?

— Да — отвърна Тим и баронът не запита нищо повече.

В кръглия павилион мебелите бяха леки, тапицирани с копринена дамаска в жълто и светлокафяво. Млада прислужничка им наля чай от един руски самовар и понечи да излезе. Тим забеляза, че тя нямаше чадър и ѝ викна: „Момент!“. Когато жената се обърна, той ѝ подаде своя чадър.

Прислужничката почти се изплаши. Полусмутено, полувъпросително тя погледна барона. Той обаче се засмя и ѝ даде знак да изчезва заедно с чадъра.

— Вашите малки любезности, господин Талер, правят впечатление на хората. Продължавайте спокойно в тоя дух, но не бива да прекалявате.

Баронът помогна на момчето да съблече дъждобрана си и двамата седнаха.

— Вижте, господин Талер, хората са разделени на две, на господари и слуги. Нашето време иска да заличи тая граница, но това е опасно. Трябва винаги да има хора, които мислят и заповядват, и такива, които не мислят и изпълняват заповедите.

Тим спокойно отпи от чая си, преди да отвърне:

— Когато бях още съвсем малко момче, бароне, веднъж баща ми ми каза: „Не вярвай в господари и слуги! Вярвай само в умни и глупави хора. И отбягвай глупостта, когато тя не е добродушна!“. Някога си го бях записал в една тетрадка, затова още го помня.

— Баща ви всъщност е казал същото, което и аз, господин Талер. Защото умните са господарите, а глупавите — слугите.

Тим възрази:

— Селек бей ми обясни, че в Афганистан и Южна Америка господари са само онези, които случайно са били родени като такива.

— Раждането не е случайност — измърмори Лефует намръщено.
— Впрочем, господин Талер, Селек бей е комунист. Въпреки своята религия. Само че той не го съзнава. Но аз знам, че той плаща в Южна Америка на една армия, която трябва да свали нашия президент. И знам още, че иска да разбунтува точиларите в Афганистан против нашия пълномощник Рамадула.

— Това го знаете? — ужаси се Тим така, че баронът се засмя звънко:

— Аз знам много повече, отколкото предполагате. Зная какво представлява вашият договор с мистър Пени, господин Талер. И се догаждам какво предложение ви е направил Ван дер Толен.

Тоя път Тим се задави с чая. Нима Лефует можеше да чете мислите? Но обяснението за мъдростта на барона беше много по-просто. Той сам му го даде:

— Всеки прислужник в тоя дворец е и мой шпионин. Не сте ли забелязали, господин Талер, че на вашата писалищна маса лежи нов лист попивателна?

— Не.

— Е, би трябвало да обръщате внимание на такива дреболии! Като се изправи старият лист попивателна пред едно огледало, може доста ясно да се прочете вашият договор с мистър Пени.

В тоя миг Тим разбра, че що се касае до сделки и търговия, не можеше да се мери с барона. Нощните му планове се изпариха като парата от чая. Момчето бе загубило един рунд в битката за своя смях.

— Ще предприемете ли нещо срещу Селек бей и мистър Пени, бароне?

Баронът отново се засмя:

— Не, драги мой! Достатъчно ми е, че съм информиран. Разбира се, ядосах се, когато научих какво вършат или възнамеряват да извършат двамата. Но за да мога да понасям леко ядовете, имам на разположение вашия смях. Той ме облекчава и освобождава от неприятното. Както виждате, господин Талер, служа си с него за полезни цели.

— Вие изглежда всичко в живота си употребявате за полезни цели, бароне?

— С две изключения, господин Талер: моят интерес към картините е безкористен и също интересът ми към рели... — Баронът се прекъсна и поправи: — Не, също и интересът ми към религията си има цел.

Тим бързо отклони разговора, защото сега нямаше подръка подходящ полилей. Запита:

— И какво ще стане с договора, който подписах с мистър Пени?

— Е, господин Талер, дали мистър Пени ще получи контролните акции, зависи от това, дали вие на двайсет и една година наистина ще влезете във владение на цялото мое наследство заедно с контролните

акции. Останалата част от договора, разбира се, остава в сила. Днес, след една година, повечето акции на нашето параходно дружество в Хамбург ще бъдат ваши. Вие сигурно искате да възстановите господин Рикерт на поста му?

— Да — рече Тим без колебание.

— Е, дано догодина да е все още здрав и бодър.

Тая забележка, която Лефует изрече ей тъй между другото, уплаши момчето. Баронът без съмнение бе способен на всичко, можеше и по някакъв начин да погуби господин Рикерт. Затова той рече:

— Дожаля ми, че господин Рикерт загуби своята служба заради нашия телефонен разговор. Затова сключих сделката с мистър Пени.

Лефует си наля от една малка кристална гарафа малко ром в чая и запита:

— Един шприц и за вас?

Тим кимна, баронът наля и нему малко ром и рече:

— Ще ви направя едно предложение, господин Талер. Не се свързвайте по никакъв начин в продължение на една година с господин Рикерт и другите ваши приятели от Хамбург. Ако направите това, аз ще се погрижа след една година акциите на хамбургското параходно дружество наистина да станат ваши. Съгласни ли сте?

— Да — отвърна Тим, като поразмисли. А в себе си си каза: „Една година без смях е много, но цял живот без смях е непоносимо. Трябва да издържа тая година. Накрая може би ще науча как да надхитря барона. Като търговец, не мога да изляза насреща, но може би ще успея да разкрия хватките на частния барон Лефует“.

Баронът каза, сякаш бе отгатнал мислите му:

— Предлагам ви, господин Талер, да използваме тая година за едно околотско пътешествие, което ще предприемем частно. Подарявам ви това околотско пътешествие за вашия рожден ден. Впрочем, макар и със закъснение, моите поздравления!

Последва звънлив смях и докосването на студената му ръка.

Тим отпи глътка от горещия чай и отвърна:

— Много благодаря!

— А знаете ли, че току-що пихте от рома на щурмана Джони, господин Талер?

— Как така?

— Вие бяхте забравили в Генуа двете бутилки ром, които спечелихте от щурмана. Донесоха ги в хотела, а аз наредих да ги докарат тука, та да може наистина да се насладите на спечелените басове. Аз държа на дреболиите.

Тим не каза нищо. Само веднъж мислено си повтори поговорката на Джони: „Научи ме да се смея, спаси душата ми, щурмане“.

Лефует прекъсна мислите му:

— Но да преминем към деловата работа, господин Талер! Да поговорим за маргарина.

— Добре, бароне, да преминем към работата!

ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА КОЛА

МАРГАРИН

Баронът бе станал от стола и с ръце на гърба вървеше нагоре-надолу из павилиона, като произнасяше една малка реч:

— Вие знаете, господин Талер, че предвиденият от нас сорт маргарин трябва да има своя търговска марка, някое ефектно, лесно запомнящо се име, което най-добре е да напомня за нещо познато. Дълго се съвещавахме по този въпрос, защото е много важен. Доброто име на стоката представлява пари в брой.

Тим кимаше. Той все още не разбираше какво общо има с тая работа, но ей сега щеше да го научи.

— След всевъзможни предложения... (Баронът продължаваше разходката си.) Селек бей направи едно предложение, което ние веднага единодушно приехме като най-добро. Селек бей, това искам да ви кажа, въпреки своите странни идеи е един много полезен за нас мъж. Но това покрай другото. Неговото предложение за името на маргарина е: „Тим Талер-маргарин“.

Лефует спря и се загледа в момчето през тъмните очила, които носеше вече почти постоянно.

В лицето на Тим нищо не се промени. Момчето прие предложението изглежда с безразличие, ако не и с неразбиране. Затова баронът му обрисова последствията:

— Трябва да знаете, господин Талер, че още никъде на света не съществува маргарин със своя търговска марка. Ако го пуснем на пазара внезапно и в голямо количество, сигурно ще ни се удаде да завладеем световния пазар на маргарин. В някои южноамерикански страни бихме могли дори да купим изцяло монопола върху търговията с маргарин. Това означава, господин Талер, че вашето име ще бъде в устата на всички — от Ню Йорк до Токио, от Стокхолм до Кейптаун. И най-малкото дюкянче в някое отдалечено персийско село ще продава маргарин под вашето име. И навсякъде ще може да се види на жълт фон снимката на едно засмяно момче в синьо. Вашата снимка!

Сега Тим целият се бе превърнал в слух. Запита тихичко:

— Как ще се смея, когато не мога да се смея?

— Това е второстепенен въпрос, господин Талер, към който ей сега ще се върна. Най-напред въпроса: съгласен ли сте с марката на маргарина?

Тим не бързаше с отговора си. Беше усетил защо точно тая марка щеше да бъде особено полезна за компанията. Той, Тим Талер, беше прочутият богат наследник, чиято снимка и име бяха се появили във всички вестници по света. Значи не чрез маргарина щеше да се прочуе името му, а обратното: неговото вече известно име щеше да направи известен и маргарина.

— Скоро ли трябва да реша, бароне?

— Още днес, господин Талер! В тоя павилион. Макар че маргаринът ще излезе чак след години на пазара, най-важните решения трябва да се вземат още тези дни. Ще трябва да се хвърлят страшно много пари за подготовката. Залагаме толкова много на тая карта, че при един неуспех цялата ни компания може да изгърми.

Тим бе пъхнал несъзнателно едната си ръка в джоба, която сега изведнъж напипа писалката на Селек бей. Думите на Лефует, че цялата компания можела да „изгърми“, още звучаха в ушите му. Дали Селек бей не искаше с тая писалка да накара компанията „да изгърми“? Беше ли Селек бей негов таен съюзник?

Сякаш унесен в мислите си, той извади писалката и започна да си играе с нея, за да я има подръка в решителния миг.

Нямаше какво толкова да загуби, ако някакъв маргарин носеше неговото име, но възможно бе да спечели много, ако Селек бей се окажеше на неговата страна. И той реши да се довери на Селек бей.

— Кажете на господата, бароне, че съм съгласен!

Лефует въздъхна облекчено. Външно обаче остана спокоен.

— Тогава ще трябва пак да се сключи един договор. Ето го!

Чаените чаши бяха отместени настрана и на масата пред Тим се разгърнаха два еднакви договорни формуляра. Баронът очакваше, че момчето най-напред ще ги прочете, но Тим, който се боеше, че Лефует ще му предложи друга писалка, подписа веднага. С писалката на Селек бей.

След това баронът подписа всеки лист два пъти: веднъж от името на своята компания и веднъж като настойник на Тим. За съжаление момчето не обърна внимание на това.

— Да пием за маргарина „Тим Талер“, Тим Талер!

Баронът взе от една малка поставка две шлифовани ръбести ракиени чашки и ги напълни с ром. След което чашките звъннаха една в друга. Момчето не знаеше дали се чука за своето щастие или нещастие. (А че пиеха от рома на Джони, това му се струваше добър знак.) Баронът отново седна и заразказва как ще правят реклама за маргарина „Тим Талер“:

— Ще разказваме на хората как едно бедно малко момче от крайните квартали трогнало сърцето на богатия барон, как той обявил момчето за свой наследник и как това момче се погрижило тогава всички хора в бедните квартали да могат да си мажат на хляба евтин и хубав маргарин.

— Но това са все лъжи! — възмути се Тим.

— Вие говорите като Селек бей — въздъхна Лефует. — Впрочем рекламата никога не е лъжа, тя е въпрос на осветление.

— Въпрос на осветление ли?

Баронът кимна:

— Вижте, господин Талер, та фактите са верни, нали? Вие сте израснали като малко момче в бедните улички; вие станяхте наследник на барона, и дори сортовият маргарин беше ваша идея. Сега въпросът е тези факти да се поставят в нужната светлина и ето че нашата трогателна маргаринена приказчица е вече готова. Ще бъде отлична реклама. Конкуренцията ще побеснее. Но това можете спокойно да предоставите на нас, господин Талер. Да поговорим сега за снимката.

— За снимката на смеещото се момче?

— Точно за това, господин Талер! Аз самият съм един, макар и скромнен, рицар на фотографското изкуство и сам ще направя тази снимка. Всичко е приготвено.

Лефует дръпна една завеса настрана, зад която Тим предполагаше, че има някаква кухня. Но там имаше фотоапарат на статив, а край него стол, на чиято облегалка висеше вехт юношески пуловер. Но най-смайващото за Тим бе фотографският фон — една огромна снимка на неговата уличка. Точно в средата беше вратата на тяхното някогашно жилище. Всичко, до най-малките подробности, отговаряше на действителността. Момчето откри дори цепнатината в зида на съседите, където тогава бе скрило петмарковата монета. И почти му замириса на чер пипер, ким и анасон.

— Облечете, моля ви се, този пуловер и застанете пред проспекта, господин Талер!

Лефует вече пренасяше апарата заедно със статива внимателно в центъра на павилиона.

Тим извърши като насън всичко, за което го помолваше Лефует, защото образите от миналото удавиха мислите му: бащата, мащехата, бледият Ервин, приятелката на кафе на мащехата от крайната къща вляво, дюкянчето на госпожа Бебер отдясно, неделите, залаганията, разпитът вечерта, един кариран господин, един договор.

Момчето се видя принудено да поседне малко на стола, за да се съвземе. Лефует се разправяше с фотоапарата. Най-после всичко беше готово. Баронът нарочно пораздърпа облечения от Тим пуловер, за да му придаде още по-бедняшки вид, разроши косите на момчето и го изправи пред снимката на уличката. После отиде зад апарата.

— Така е добре, господин Талер. Останете на това място. А сега, повторете след мен: „Аз заемам своя смях само за половин час. Ако не го върна, отговарям с живота си“.

— Аз заемам своя смях... — Гласът на Тим отказа да се подчини. Но баронът веднага му дойде на помощ:

— Изговорете го на части. Ще бъде по-просто. Значи: „Аз заемам своя смях...“.

— Аз заемам своя смях...

— Само за половин час.

— Само за половин час.

— Ако не го върна...

— Ако не го върна...

— Отговарям с живота си!

Едва бе изрекъл последната дума и Лефует с бързината на мишка совна главата си под черното платно на апарата: беше като в някоя палячовска комедия. Тим усети непреодолимо желание да се засмее и... се разсмя. Нещо се затъркаля от корема му нагоре, загъделичка го в гърлото и се разрази в такъв страхотен смях, че коремът го заболя, а очите му се напълниха със сълзи. Павилионът кънтеше от смеха и столът до момчето се тресеше, сякаш се смееше заедно с него. Светът като че ли се връщаше към своето равновесие. Тим Талер се смееше.

Баронът си остана скрит под черното платно в очакване да свърши смехът. Ръката му, която зареждаше светкавицата, трепереше.

Тим, който много бавно се успокояваше, направи най-последна една весела гримаса и запита:

— Това ли е маргариновата усмивка, която ви е нужна, бароне?

Беше му леко и весело на душата. Баронът все още му приличаше на палячо. Той не вярваше в половината час; беше убеден, че вече за цял живот ще си има своя смях. А към Лефует под черното платно, към тоя барон, лишен от смях, заизпитва нещо като съжаление. Дори стиснатия глас, с който Лефует му даде някои нареждания, сега предизвика по-скоро съчувствие у него, отколкото насмешка. Той послушно изтегли десния си крак напред, наведе глава малко наляво, усмихна се, изговори по молба на Лефует думичките „медена паста“ (В съзнанието му в тоя миг сякаш забиха камбани), върна крака си и облекчено се засмя, щом блесна светкавицата.

— Да се надяваме, че е станала добра снимка, бароне!

Тим с удоволствие се протегна след уморителното позиране, като весело се хилеше право в обектива на апарата. Лефует си остана под черното платно. Със закрыта глава той му обясни, че не можело да се разчита само на една снимка. Трябвало да направи най-малко още три.

— И всичко това за някакъв маргарин! — засмя се Тим. Но не се възпротиви, а се остави както и преди, послушно да бъде нагласян и сниман с широко засмяна уста.

След четвъртата и последна снимка Тим така се бе вдървил от позирането, че му се стори да е минало най-малко един час. А че в действителност все още не достигаха две минути от обещания половин час, това момчето не предполагаше. Не разбираше също така защо Лефует продължаваше да крие главата си под платното. Затова отиде при апарата, отметна внезапно платното и запита през смях:

— Да не би вече тайно да произвеждате маргарин, бароне?

Но смехът му секна, щом откритото лице го погледна изотдолу — едно зло лице, с тънки устни, с черни стъкла пред очите. Лицето на кариания господин!

Тим разбра, че собственият му смях го е заблудил: този мъж не му връщаше засмяната свобода. Този човек беше ужасен.

Но още веднъж смехът се появи в корема му, избликна нагоре и го накара да викне подигравателно:

— Стига сте играли ролята на дявол, бароне! Играта свърши! Вие повече няма да ме видите.

С един скок той се намери при стъклената врата. Дръпна я и хукна само по пуловер под проливния дъжд през градинската тераса.

Макар баронът да не го преследваше, Тим се втурна като обезумял в един тесен тунел, ограден от високата, непрозрачна ограда на тисовите^[1] храсти. Тя го отведе в цял лабиринт от други подобни алеи. Тим тичаше веднъж наляво, после надясно, оказа се отново пред такава дебела зелена стена, хвърли се пак назад, попадна в друго задънено място, върна се, като бършеше дъжда от очите си, и безнадеждно се обърка в тия странни алеи, от които имаше изглежда само един-единствен изход — входът.

Изведнъж Тим се усети натезал, сякаш черна вода напълни крайниците му, цялото му тяло. И с цялото си тяло усети как го напускаше неговият смях. Спря се мокър между мокрите зелени затворнически стени. Дъждът плющеше в локвите пред краката му. Навсякъде около него се чуваше само едно ромолене, пляскане, падане, един силен, безкраен плач. А напред него стоеше безкрайно мъничкият Тим със своето безкрайно сериозно, тънко личице. Но изведнъж смехът му отново се появи — смехът с познатото весело изхълцване накрая. Момчето не разбира: то ли бе се засмяло или пък бяха му се изсмели непроходимите тисови стени.

А работата беше проста: Лефует стоеше зад момчето.

— Вие сте попаднали в един така наречен лабиринт, господин Талер. Елате, аз ще ви изведа!

Покорно предостави Тим едната си ръка на барона, покорно позволи да го избършат и преоблекат в павилиона, покорно се остави да бъде отведен под чадъра на един слуга до замъка.

Едва в кулата той постепенно се съвзе. Но този път никакви сълзи не му донесоха облекчение. Този път го сграбчи в лапите си една студена ярост и той смачка така гневно някаква източена нагоре червена чаша, която стоеше върху една от лавиците, че разкървави ръката си. Пусна парчетата да паднат на пода, дръпна везания шнур на звънеца и когато прислужникът се появи, мълчаливо му посочи с кървящата ръка червените стъклени парчета. Прислужникът помете парчетата, изми и превърза ръката му и тогава за пръв път каза четири думички:

— Аз не шпионин, моля!

— Може да сте, може и да не сте — отвърна Тим. — Всеки случай аз ви благодаря, че сте така любезен към мен.

Появи се Селек бей и отпрати слугата. След това се вгледа в ръката на Тим:

— Не подписа ли? Какво се е случило?

— Дребна работа, Селек бей. Подписах.

— Къде е писалката?

— В тоя джоб. Ако обичате, извадете я вие.

Старикът бръкна в джоба му, а Тим запита:

— Какво означава тая писалка?

— Напълнена е с едно мастило, което постепенно избледнява и след време изчезва напълно. Когато нашата фирма след една година обяви маргарина „Тим Талер“, вашият подпис под договора ще липсва. Тогава бихте могли да попречите маргаринът да се появи на пазара. Но го направете едва тогава, когато целият свят вече ще е узнал за сортовия маргарин!

— Ще изгърми ли тогава компанията?

Старецът се засмя:

— Не, мойто момче, тя все пак е прекалено стабилна. Но ще понесе огромни загуби. Докато бъде подготвена новата марка, конкурентите няма да спят. С време нашата компания пак ще печели много от сортовия маргарин, но никога няма да стане господар на пазара.

Селек бей седна на ъгловото канапе до прозореца и се загледа навън в дъжда:

— Не знам дали ти и аз някога ще успеем да надхитрим барона. Той е по-умен от двама ни заедно. Въпреки това ще се опитам да ти помогна. Изглежда в ръцете на барона си загубил смеха си, а пък на мен ми се ще ти пак да се научиш да се смееш!

Когато Тим уплашено понечи да каже нещо, Селек бей го прекъсна:

— По-добре нищо не казвай, момче! Но и не възлагай прекалено големи надежди на моя опит. Смехът, Тим, не е търговска стока като маргарина. Който търгува с него, измамва себе си. За смеха не може да се пазариш. Смехът трябва да бъде заслужен.

Телефонът иззвъня. Понеже дясната ръка на момчето беше превързана, Селек бей отиде при апарата, вдигна слушалката, обади се,

послуша, закри с длан микрофона и рече:

— Някакъв човек от Хамбург иска бързо да говори с теб.

Тим светкавично съобрази. Беше обещал в продължение на една година да не се свързва с хамбургските си приятели. В противен случай сигурно щеше да се случи нещо лошо на господин Рикерт. Така той се видя принуден за негово добро да се отрече от собствения си приятел. Постави пръст на устните си и Селек бей каза в слушалката:

— Господин Талер вече е заминал — след което затвори телефона някак нерешително.

Скоро след това старият човек го остави. Той отново се изправи до прозореца и се загледа в продължаващия равномерно да вали дъжд.

След една година щеше да притежава Хамбургското параходно дружество и да го подари на господин Рикерт; след една година неговият изчезнал подпис щеше да хвърли в страшна бъркотия едно маргариново царство; след една година той щеше да види Крешимир и Джони, господин Рикерт и неговата майка, след една година...

Тим не се реши да си представи възможното щастие. Но горещо се надяваше на него. Надяваше се още, спокойно и с достойнство, да издържи това едногодишно околосветско пътешествие в кампанията на Лефует.

А надеждата вдига знамето на свободата.

---

[1] Тис — вечнозелено дърво, съществува и като храст. — Бел.пр.

↑

ЧЕТВЪРТА КНИГА

ОТНОВО НАМЕРЕНИЯТ СМЯХ

*Където човекът се смее, там дяволът губи
силата си.*

Госпожа Бебер

ДВАДЕСЕТ И СЕДМА КОЛА ЕДНА ГОДИНА В ПОЛЕТ

Околосветското пътешествие се превърна за Тим в една година полет. То започна в малкия двумоторен частен самолет, който отнесе момчето и барона в Истанбул. Момчето отново видя мъже и жени да карат своите магарета през планините. Но сега те вече не му бяха чужди както първия път. Тяхното облекло приличаше на дрехите на Селек бей и на някои от прислужниците в замъка. Той усещаше, макар да не познаваше тия хора там долу, че ги обича. Чувстваше към тях благоразположение и съчувствие. Също както и към точиларите в Афганистан.

В Истанбул двамата останаха една седмица. Тим придружаваше барона из джамии и картинни галерии, а пътешествието започна едва ли не да му се харесва. От събитията в замъка за известно време той позагуби куража си да продължи битката за своя смях. Едновременно с това обаче хранеше надеждата, че след една година всичко ще се промени. В мислите си за Селек бей и за своите приятели в Хамбург той намираще такова упование, че съвсем сериозно вярваше във възможността след една година смехът му някак от само себе си да се върне при него, да падне в скута му, както пада узрялата ябълка от дървото. А тази надежда криеше опасността той да престане да полага усилия, за да промени своята участ, да се примири с окаяното си положение.

Но заедно с това външното равнодушие на Тим му създаваше известно предимство: баронът започваше да се смята в безопасност. Лефует вярваше, че момчето се е примирило със съдбата си и отслабваше бдителността си. Из ден в ден, от месец на месец той се убеждаваше, че на Тим Талер все повече се харесва ролята на богатия наследник и че момчето вече не би сменило за нищо на света, дори и за своя смях, живота си на натъпкан с милиарди скитник по света.

И наистина, по време на пътуването вече все по-рядко нещо напомняше на Тим за неговия загубен смях. В луксозните хотели се отнасят към много богатите хора с извънредно голямо внимание. Щом

директорът на такъв хотел надуши, че богатият гост не желае да се смее, целият персонал, от главния портиер до камериерката — научава, че в близост с този гост не бива да се чува смях. И впоследствие — наистина никой не се смее наоколо му.

Но светът се състои, дори и за много богатите хора, не само от луксозните хотели. Дори и милиардерите имат понякога нужда от чист въздух. И по време на разходките, които Тим предприемаше сам или в съпровода на барона, той забелязваше колко пълен със смях е светът.

След Истанбул Тим видя за втори път Атина. След Атина следваше Рим, след Рим — Рио де Жанейро, след Рио следваха Хонолулу, Сан Франциско, Лос Анджелис, Чикаго, Ню Йорк. Ходиха в Париж, Амстердам, Копенхаген и Стокхолм, в Капри, Неапол, Тенерифе, Кайро и Кейптаун. Летяха за Токио, Хонконг, Сингапур и Бомбай. Тим разгледа Кремъл в Москва и мостовете на Ленинград^[1], Варшава и Прага, Белград и Будапеща. И навсякъде, където кацваше техният самолет, Тим срещаше смеха на света: той чу смеха на ваксаджийчетата в Белград и на малките вестникопродавачи в Рио; търговците на цветя в Хонолулу се смееха, както продавачките на лалета в Амстердам; усмихваше се калайджията в Истанбул също като продавача на вода в Багдад; по мостовете на Прага се кискаха и се шегуваха също както и по мостовете на Ленинград, а в театъра в Токио ръкопляскаха и се смееха точно така, както и в театрите на Бродуей в Ню Йорк. Човекът има нужда от смеха, както цветето от слънчевата светлина. Да си представим, че би било възможно смехът да отмре: човечеството би се превърнало в зоологическа градина или в едно общество от ангели — скучно, сериозно и пълно с възвишено безразличие.

Тим съхрани в себе си, колкото и сериозен да изглеждаше, желанието и копнежа си да може да се смее. Макар външно и да изглеждаше доволен, той с радост би станал дори просяк в Ню Йорк само да можеше да влее своя смях в смеха на света.

Но друг разполагаше с неговия звънлив момчешки смях. И Тим — колкото и лошо да бе — през тази година почти свикна с това. Примири се и почна да се занимава с други неща — започна да учи. Изучаваше всичко, което един така наречен човек от висшето общество трябваше да умее или да знае. Той можеше вече по най-изискания начин да яде омари, фазани и черен хайвер; можеше да изсмуква стриди и да отваря бутилки шампанско; бе заучил задължителните фрази от „Много се радвам...“ до „Беше чест за мен и удоволствие“ на тринадесет езика; знаеше още какъв е размерът на бакшиша във всички прочути хотели по света; можеше импровизирано да произнеса малки речи и да се държи с графове, херцози и принцове по правилата на официалния етикет; знаеше какви чорапи на какви вратовръзки отиват и че след шест часа следобед вече не се носят кафяви обувки; научи се при вдигането на чашата за кафе или чай никога да не разперва малкото си пръстче; назубка пътем и без речник

малко френски, английски и италиански; овладя уменията да изглеждаш заинтересуван, когато вътрешно скучаеш; научи се да играе тенис, да управлява платноходка, да кара автомобил и дори да го поправя; научи се още така добре да се преструва, че баронът беше очарован.

Макар Лефует да водеше тайни разговори за маргарина във всеки град, Тим бе пощаден от тия съвещания. Беше свободен да прави каквото му душа иска. Само понякога бе принуден да обядва или да вечеря с хора, които или бяха много прочути (тогава журналистите се съсипваха да ги снимат), или пък бяха полезни за обществото. По този начин той се запозна с един английски херцог, който се застъпваше за точиларите в Афганистан, и с някакъв аржентински фабрикант на месни консерви, който пък защитаваше правата на английската аристокрация.

По въпроса за разделението на господари и слуги, който занимаваше Тим твърде силно при неговото ново положение, в света изглежда цареше доста голямо разногласие. Най-хубавия отговор той чу от една преводачка в Москва.

Екатерина Поповна — така се казваше девойката — вечеряше заедно с барона и Тим в хотел „Москва“. По време на яденето Лефует рече насмешливо:

— Вие, комунистите, Екатерина Поповна, вярвате в равенството на всички хора. Това е голямо недомислие. Ще се препънете в тая глупост и ще си счупите врата.

Екатерина Поповна се усмихна, посочи пърженото пиле пред себе си и отвърна:

— Ако тоя петел беше жив, нямаше никога да изисквам от него да снася яйца. Ще го оставя да командва в кокошия двор, защото той е годен само за това.

Беше колкото находчиво, толкова и умно. Лефует се засмя високо и извика:

— Значи вие вярвате, че господарите се раждат, Екатерина Поповна.

— Мъничко да, бароне. Съществува, струва ми се, един своеобразен талант за управление, за командване на хората, за ръководене или както искате го наречете. Само че аз не вярвам, бароне, тоя талант да се среща само при кралете, херцозите или богатите

наследници. Той вирее и в моето предградие, а в много дворци пък не расте. Тоя млад човек например... — Екатерина Поповна посочи Тим, — тоя млад човек ще трябва един ден да управлява вашето кралство от кораби, стафиди и масло. Но на мен ми се струва, че неговото сърце се е случило малко по-голямо, отколкото е нужно за тая работа.

— Както и да е! — измърмори Лефует и прекъсна разговора.

Но той остана още дълго в паметта на Тим, който не се сърдеше на Екатерина Поповна, а ѝ даваше право, защото беше умен и лишен от суетност. (И защото се намираше в оная възраст, когато постепенно почваме да опознаваме себе си.)

Според календара през време на всичките тия пътувания Тим остаря с една година — приближаваше своята шестнадесета годишнина — но по дух той бе станал пет или шест години по-възрастен. И външно бе изненадващо пораснал, а лицето му приличаше на лицето на двадесетгодишен момък.

Самолетът, с който той и баронът обиколиха почти три пъти света, представляваше един сполучлив символ на положението на Тим — той се намираше винаги горе, заставаше винаги на върхове, където въздухът е по-лек, а погледът достига по-далече в низините. Когато слушаше разговори върху религиозните въпроси, тогава край тях седеше някой кардинал, който бърбеше свободно и весело, без гнева и припряността на селския пастор, който е длъжен да набие десетте божии заповеди в коравите глави на своите селяни. Водеше ли се разговор за комунизма, там седеше една образована девойка като Екатерина Поповна, която умееше много по-леко и по-хубаво да говори, отколкото партийният секретар на някое село, чиито мисли са подчинени на царевицата и просото. Дори по една такава, наглед незначителна работа като маргарина Тим се наслуша на разговори, в които ставаше дума за южноамерикански държавни глави и за цели континенти от магазини, сред които сладкарското дюкянче на госпожа Бебер беше само едно едва видимо пясъчно зрънце.

Би било лъжа да се твърди, че Тим се чувстваше неудобно в тези надоблачни висини над света. Та тук животът беше лек. (Особено за някого, който боледуваше за смеха.) Освен това едно момче с пъргав ум можеше тук да преживее и да научи много неща.

И все пак сладкарското дюкянче на госпожа Бебер, което миришеше на прясно тесто и понички, този малък свят на съседите,

изграден от стотинки, тази вълшебна кутийка за махленски клюки беше за него безкрайно по-привлекателна, отколкото хотел „Палмаро“ или някакъв месопотамски замък. Впрочем изглежда неслучайно баронът се пазеше от родния му град като от огъня. Няколко пъти Тим изяви желание да отидат и там, но Лефует, който никога не казваше направо „не“, се правеше, че не е чул желанието му или измисляше неотложни съвещания в други градове.

Когато годината на пътешествията се приближи към своя край, за Тим стана вече много трудно да бъде външно равнодушен, да продължава да играе пред барона ролята на доволния богат наследник. Колкото повече приближаваше рожденият му ден, толкова по-неспокоен ставаше той. Ако сега Лефует се засмееше в присъствието му, Тим почваше да трепери. Една нощ в някакъв хотел в Брюксел в съня му се повтори краткият телефонен разговор, който бе водил с г-н Рикерт в замъка на Лефует. Като се събуди, сънят още витаеше в главата му и Тим ясно си спомни, че г-н Рикерт беше казал: „Крешимир знае...“.

Какво знаеше Крешимир? Някакъв път, който водеше към неговия смях? Тим обаче продължаваше да спазва строго обещанието си по никакъв начин да не се свързва със своите хамбургски приятели. Но сега вече копнееше за края на годината, когато това споразумение щеше да загуби силата си. Няколко дена преди рождения му ден те отлетяха за Лондон, където Тим в присъствието на барона получи от ръката на мистър Пени един пакет акции. Това беше по-голямата част от акциите на Хамбургското параходно дружество.

Междувременно мистър Пени бе узнал, че Лефует беше прочел тайния му договор с Тим Талер върху попивателната хартия и след известно начално сконфузване това все пак се оказа добре дошло за него. Баронът все едно трябваше да научи за договора още преди прехвърлянето на акциите.

В самолета, който най-последно отнасяше юношата към Хамбург, той каза на барона:

— Вие бяхте съвсем, както обикновено, любезен и мил към мистър Пени. Не му ли се сърдите, че зад гърба ви откупи от мен контролните акции, които аз наследявам?

Баронът гръмка се засмя.

— Драги ми господин Талер, на мястото на Пени и аз бих постъпил така. Защо тогава да му се сърдя? Битката за контролния

пакет акции, който в момента притежавам, се води постоянно и тайно. Но заради това няма да си издерем очите я! Ние сме като някое лъвско семейство: когато хванем голяма плячка, избухва кратък спор за подялбата, при която най-голямото парче получава старият лъв, а това съм аз. Но щом плячката е разделена, ние отново се превръщаме в сговорно семейство, което никой не може да разедини.

— Селек бей не може ли? — запита тихо Тим.

— Селек бей — отвърна замислено Лефует — представлява може би едно изключение, господин Талер. Той се смята за невероятно хитър, а пък съвсем не е. Това понякога ни създава ядове, но в повечето случаи ни забавлява. Всъщност си го обичаме.

— Ами армията в Южна Америка — не успя да се сдържи да не подметне Тим.

— Така наречената армия, господин Талер, се състои отчасти от наши хора. А оръжията, които Селек бей купува с личните си пари за тези хора идват от един арсенал, който също ни принадлежи. Така парите на Селек бей се вливат обратно в нашата фирма. Кръговрат! Като при водата. Също и парите, които Селек бей хвърля за борбата си против нас в Афганистан, се връщат почти всичките в нашите каси.

— Защо тогава сте приели Селек бей във фирмата? Само защото се разбира еднакво добре и с будистите, и с мохамеданите ли?

— Не само заради това, господин Талер. Него в целия свят го уважават. Едните го ценят, защото се застъпва за бедните и поробените по света, другите — защото е глава на религиозна секта и е много набожен. Аз например го ценя заради неговите извънредно интелигентни възгледи за дявола.

— Какво стана всъщност със сортовия маргарин? — запита Тим без видима връзка.

Баронът обаче схвана връзката веднага и рече:

— Опитът на Селек бей да провали нашите планове с маргарина беше също така едно глупаво негово хрумване.

Сърцето на Тим затуптя по-силно. Знаеше ли баронът, че той бе подписал договора с невидимото мастило на Селек бей? Но Тим не се реши да запита. И все пак Лефует отговори на въпроса му:

— Разбира се, в писалката, с която вие, господин Талер, подписахте, имаше съвсем обикновено мастило. Един от слугите в дома на Селек бей е мой човек. Той навреме подмени мастилото. Но

дори да беше изчезнало вашето име, подписът на настойника си остава. Защото аз подписах всеки договор два пъти, господин Талер: веднъж от името на фирмата, веднъж като ваш настойник.

Тим нищо не каза. Бе се загледал през малкото прозорче на самолета към земята. Кулите, които виждаше там, навярно бяха вече кулите на Хамбург.

Сега той копнееше за това да не бъде нищо повече освен едно неизвестно, съвсем обикновено момче из тия улици. Светът на голямата търговия не беше по силите му.

Тим знаеше, че ще трябва да слезе от надоблачните висини, за да стигне до своя смях. И мислеше за Джони, Крешимир и г-н Рикерт. Вдругиден, един ден след неговия рожден ден, той отново щеше да говори с тях.

В случай че се намираха в Хамбург. И в случай че са още живи.

---

[1] Ленинград — днес Санкт Петербург. — Бел.ред. ↑

ДВАДЕСЕТ И ОСМА КОЛА ЗАВРЪЩАНЕ БЕЗ ПРИВЕТСТВИЯ

Когато баронът и Тим слизаха от самолета някъде по света, Лефует винаги му сторваше път да излезе пръв, понеже обикновено ги очакваха фоторепортери и журналисти. Но тук, на хамбургското летище Фулсбютел, баронът пръв напусна самолета. А и никой не стоеше долу, никой не ги очакваше — никакъв репортер, нито какъвто и да е човек от вестниците. Не ги посрещна дори никакъв директор от местните клонове на компанията. Като поздрав от фирмата обаче засвети насреща им с ярките си бои една огромна реклама върху стената на митницата:

ПАЛМАРО

Първият сортов маргарин в света
Вкусен като маслото; евтин като маргарина
За пържене, печене, готвене и за мазане на хляб

Тим погледна най-напред рекламата, а после и барона, който му се усмихна.

— Учудвате се сигурно на марката, господин Талер? Няма как, през годината установихме, че маргаринът „Тим Талер“ би срещал някои спънки в чужбина. В много страни вашето име е трудно за писане и изговаряне. Освен това в Африка предпочитат да виждат на рекламите черно засмяно момче вместо бяло момче. Също и трогателната приказка за бедното момче се оказа не особено сполучлива, защото нашият маргарин трябва да бъде купуван не само от бедните хора.

Междувременно те бяха минали през митническото гише, където без всякакви въпроси драснаха на ръчния им багаж обикновения тебеширен кръст. Навън баронът махна на едно такси и това отново

изненада момчето — никаква кола на компанията не ги очакваше. Но когато таксито им потегли, Тим съзря в огледалцето за обратно виждане един от детективите от Генуа, който — изглежда напразно — се оглеждаше за друго такси. В колата Лефует продължи обясненията си:

— Нарекохме нашия маргарин „Палмаро“, защото тая дума съществува в подобен вид почти във всички езици на света. Пък и палмата е позната всекиму. На север мечтаят за нея, а на юг тя расте пред вратите на хората.

— Тогава писалката на Селек бей във всички случаи би била безсмислена, нали, бароне?

Лефует кимна. После се наведе към шофьора с думите:

— Избягвайте, докато може, центъра на града — и отново се облегна на седалката: — Какво ще правите с вашите акции от параходното дружество, господин Талер?

— Ще подаря дружеството на господин Рикерт — отвърна Тим, като успя отново да намери едно спокойно и убедително обяснение: — Тогава няма да ме гризе съвестта, че той загуби заради мене мястото си.

Шофьорът изглежда бе минал така близо до бордюра, че го закачи, защото колата леко се поднесе.

— Отваряйте си очите, дявол ще ви вземе! — кресна му Лефует.

— Прощавайте! — измърмори шофьорът.

На Тим изведнъж му се стори, че е чувал тоя глас. Опита се да разпознае в огледалото лицето на шофьора, но то почти изцяло беше закрито от една буйна брада, от тъмни очила и смъкнатата съвсем ниско козирка на фуражката.

Край него внезапно прозвуча звънливият смях. Дори и милото изхълцване накрая не липсваше.

— Вие все още нямате истинска представа за нашата компания — смееше се баронът. — Съвсем не можете ей тъй, защото ви е скимнало, да подарявате някому параходното дружество.

— Защо?

— С вашия пакет акции вие станяхте, както го наричат, мълчалив съдружник. Наистина по-голямата част от чистата печалба на дружеството ще бъде ваша, но то си остава под командата на управителния съвет на цялата фирма, тоест под командата на тия,

които държат контролните акции — аз, мистър Пени, Зенхор ван дер Толен и Селек бей.

— Значи ако господин Рикерт отново стане директор, вие можете по всяко време пак да го уволните?

— По всяко време!

Шофьорът караше сега по-бавно, защото се закашля. Изглеждаше настинал.

Тим обърна замислено лице към прозореца. Колата пътуваше по една тиха уличка край милата и хубава река Алстер. Но момчето не я забеляза.

— Бароне!

— Да, моля?

— Държите ли на акциите от параходното дружество?

Лефует изпитателно го погледна, но нито мускулче не трепваше по лицето на юношата. Шумът на един от оживените булеварди се приближаваше към тях. Най-после баронът се обади с онова равнодушие, което издаваше вълнението му:

— Това параходно дружество представлява мъничката перла, която още липсва в короната на моето морско царство. Общо взето, не е кой знае каква значителна работа, но както казах, би била едно хубаво закръгляне на цялото.

Когато баронът вмъкваше в речта си както сега, дребни и по същество излишни обрати и изрази, означаваше, че говори за важни за него неща. Тим знаеше това и мълчеше в очакване на въпроса, който неизбежно щеше да дойде. Той не закъсня:

— Какво искате срещу акциите, господин Талер?

Тим бе обмислил вече отговора си:

— Дайте ми някоя малка, но солидна параходна фирма в Хамбург, която да не принадлежи на вашата компания.

— Надявам се, че не искате да ми правите конкуренция, господин Талер. Това ще рече да режете клона, на който седите!

— Не, бароне, представям си някоя работа, с която нашата компания не се занимава. Може би крайбрежния превоз в Хамбург.

Баронът се наведе към шофьора:

— Кое, по ваше мнение, е най-доходното предприятие от крайбрежното плаване тука?

Шофьорът помисли известно време и отвърна:

— „ХХП“ — Хамбург-Хелголанд, пътнически превоз. Шест кораба. Целогодишна туристическа линия. Собственост е на семейство Денкер.

— А къде мога да намеря господин Денкер?

Шофьорът погледна ръчния си часовник.

— Сега е сигурно в главната си кантора. На пристанището. Кей шести.

— Откарайте ни до шести кей и ни почакайте. Ако трябва сега да платя...

— Не е нужно — измърмори шофьорът и отново на Тим се стори, че е чувал вече някъде тоя глас.

Близко до пристанището колата бе принудена да почака на едно кръстовище доста дълго зелената светлина на светофара. Тим видя пред себе си кранове и мачти — една гравюра от черни отвесни линии върху гълъбовосиньото септемврийско небе. Макар прозорецът да бе затворен, той сякаш усещаше миризмата на пристанището: мириса на сол, на катран и на гниещи водорасли.

Тая миризма, която засега беше повече работа на въображението му, го изпълни със спомени. От това пристанище той бе тръгнал по петите на барона. Тук бе започнал своя лов, отвел го в една объркваща и непроходима джунгла — лов без плячка. Сега момчето се озоваваше отново в началото. А плячката, която не бе успяло само да застигне, то се надяваше да улови сега заедно със своите приятели.

Един от крановете размахваше из въздуха огромен сандък, на който бе нарисувана палма. Тим бегло я зърна, защото наблюдаваше минувачите. Надяваше се да види сред тях Джони или Крешимир, или господин Рикерт. Та нали те принадлежаха към тая картина от кранове и мачти, към тая гора, в която цъфтяха разноцветни знамена! Но никой от тримата не се появи. А той не знаеше дали изобщо ще успее да ги намери.

Баронът също бе гледал мълчаливо към пристанището, докато чакаха пред светофара. Но той не мечтаеше, а със зорки очи следеше големия сандък с нарисуваната палма — знаеше, че товареха маргарина „Палмаро“.

Из по-нататъшния път мислите и на двамата се отправиха към параходната фирма, която възнамеряваха да купят, към „Хамбург-

Хелголанд, пътнически превоз“. Мислите на Лефует можеха да се съберат в трите думички: „една добра сделка!“.

Мислите и чувствата на Тим бяха по-необхватни. Потиснатостта му се разведряше леко от надеждите, увереността му пък леко се свиваше пред една боязън. Самата параходна фирма му беше напълно безразлична; той държеше само за едно-единствено нещо на тоя свят — за своя смях, за свободата си. Но беше принуден да изтърпи тая книжна битка за богатства, която наричаха сделки. Щом самият не можеше да пренесе нищичко от всичките свои богатства отгатък, в новия живот, нека поне неговите приятели извличаха някаква полза от тях. Тая фирма трябваше да стане част от неговото „благодаря“ — ако изобщо получеше онова, за което искаше да се отблагодарява.

Таксито спря най-после пред кей шести. Двамата слязоха и се отправиха към главната кантора на ХХП, където старият господин Денкер, собственикът, за тяхна голяма изненада ги прие с отворени обятия.

— Ама това е наистина много странно съвпадение, господа! — възкликна той. — Аз тъкмо си мислех, че не е зле да продам фирмата си, и вие идвате в кантората ми. Много странно наистина!

Господин Денкер вероятно не би се учудвал толкова, ако би познал шофьора на таксито, което чакаше пред кея. Но дори и да беше го видял, пак не би го познал, както не го позна и Тим.

А този шофьор оправяше сега брадата си с извънредно предпазливи пръсти. От време на време крадешком поглеждаше в огледалото за обратно виждане. По едно време там се появи друго такси, което спря на стотина метра по-назад, но пътникът му не слезе от него.

Когато баронът и Тим напуснаха кантората на господин Денкер след около час, те бяха пили по три ракии и носеха в джоба си така наречения предварителен договор. Но още на другия ден щеше да бъде изготвен и редовният договор.

Шофьорът на таксито се бе изтегнал, сякаш спеше. Лефует, който беше в добро настроение, си отвори сам вратата. А Тим се качи от другата страна. Шофьорът чак сега като че ли се събуди. И доста сполучливо се престори на изплашен. А когато баронът му нареди да кара към хотела „Четири сезона“, той, извинявайки се, започна дори съвсем убедително да пелтечи.

— Впрочем — запита го Лефует из пътя — вие знаехте ли, че тъкмо са решили да продават фирмата?

— Не — отвърна шофьорът. — Но предполагам. Старият господин Денкер няма вече тия сили, а дъщерите му сигурно са поискали да им изплати дела. Морската търговия на тях не им е достатъчно фина работа. Заинтересувахте ли се от ХХП, ако смея да запитам?

Баронът, все още в сияещо настроение, отвърна:

— Вече я притежавам.

— Брех, дявол да го вземе, това се казва бързина! Та то е почти като в приказката за Лепнещия лебед, ако я знаете, дето щом протегнеш ръката си и вече си се залепил.

Шофьорът стрелна с поглед през огледалото лицето на Тим, което при тия думи отначало трепна, за да замръзне веднага в почти каменна неподвижност. Както вече толкова често, Тим скри зад тая каменна маска едно огромно вълнение.

Най-после шофьорът бе му се открил! Чрез нещо, което трябваше да бъде за барона съвсем незабележимо. Чрез намек за оная приказка, в която принцесата се научаваше да се смее. Този знак Тим тайно бе очаквал през цялото време, знака, че неговите приятели са на поста си.

Лепнещият лебед? Първият сигнал за отново започващия лов!

Тим знаеше вече кой е шофьорът пред него. Нещо запълзя откъм корема му нагоре, но не беше онова нещо, което иска да се смее, а едно чувство, което така затъква гърлото на човека, че то не може да произнесе нито звук. Буца в гърлото го наричат обикновено.

Таксито междувременно бе завило край Алстер и сега спря пред хотела. Шофьорът слезе да им отвори вратата и за пръв път се показва в целия си снажен ръст. За Тим нямаше вече никакво съмнение кой можеше да бъде той.

Щом баронът плати и се обърна към входа на хотела, Тим, който с мъка се съдържаше да не прегърне великана, изхриптя, прегракнал от вълнение:

— Джони!

Шофьорът свали маскиращите го очила, изгледа момчето и рече високо:

— Довиждане, млади господине! — при което му подаде ръка, после отново си тури очилата, качи се в колата и потегли.

Тим усещаше в ръката си някакво мъничко късче хартия, една микроскопична бележчица, парченце някакво, с което обаче се почувства по-богат, отколкото с всичките акции на компанията „Барон Лефует“, включително и нейните контролни акции.

Почти щастлив, той последва Лефует в хотела, в чието фоайе директорът идеше вече насреща им с широко разперени ръце.

— Господин барон, каква чест! — сякаш казваха ръцете му, но преди директорът да бе изрекъл своите поздравления, Лефует постави пръст на устните си:

— Моля, без всякакъв шум! Ние сме тука инкогнито, мистър Броун и син, търговец от Лондон.

Директорските ръце паднаха надолу като прекършени. Мъжът се поклони любезно и сдържано:

— As you like it, Mister Brown! Your baggage is already here.^[1]

На Тим всичко това му се видя много смешно. Прииска му се чак да прегърне директора, защото с един замах малката бележчица бе променила за него света.

Но той не прегърна никого, не се и засмя. Та и как да го стори? Каза само сериозно и учтиво, с придобития в дългите тъжни години навик:

— Thank you very much!^[2]

---

[1] Както обичате, мистър Броун! Вашият багаж вече е настанен (англ.). — Бел.пр. ↑

[2] Много ви благодаря! (англ.). — Бел.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА КОЛА ЗАБРАВЕНИ ЛИЦА

По време на околосветското пътешествие Тим успя да свикне с постоянното надзорничество от страна на детективите. Хората си изпълняваха задачата коректно и незабележимо. Няколко пъти той позна двамата господата от Генуа, но те вече не го безпокояха, защото по време на пътешествието той играеше ролята на послушния придружител на Лефует. Сега обаче с ценната бележчица в джобчето на жилетката Тим виждаше едва ли не зад всяка гънка на завесите по един детектив. И не се решаваше да извади бележката, за да я прочете. Маскарадът на Джони и неговата нарочна сдържаност издаваха, че приятелите на Тим също така са следени.

Най-последно — баронът си беше полегнал за един час — той влезе в банята на своя апартамент, заключи я, седна на ръба на ваната от син фаянс и чак тогава извади бележката от джоба си.

Хартийката не беше по-голяма от четири пощенски марки. Едната ѝ страна беше изписана с толкова ситни букви, че той не успя да ги прочете. Трябваше му лупа, но ако поискаше от хотелската прислуга, детективите щяха веднага да узнаят. Ако си купеше, детективът щеше да попита след него в магазина какво е купил. Как можеше да се сдобие тайно с една лупа?

Тим чу някой да почуква и да влиза в неговия апартамент. Помисли, че е Лефует, пусна водата в клозета да шуми, дръпна съвсем тихо резето на вратата и се върна в хола.

Тук имаше кръгла маса с четири кресла. В креслото, което се намираше точно насреща му, седешеведена някаква възрастна, силно гримирана жена, облечена в смешно пъстри дрехи. Косите ѝ, сухи като слама, бяха навити на къдрички. В креслото до нея седеше един блед, високо израсъл младеж, който вместо вратовръзка бе вързал на ризата си прекалено голяма, прекалено ярка папийонка. На Тим изведнъж му замириса на чер пипер, ким и анасон.

Приликата на гостите с мащехата и Ервин беше твърде далечна. И все пак това бяха те.

Тим стоеше безмълвно в рамката на вратата. Не беше подготвен да срещне тези хора. Достатъчна му бе секунда, за да ги познае, но му беше нужно много повече време, за да открие в променените им лица някои стари черти. И тогава за пръв път в живота си той видя, че това бяха глупави лица.

Чу баща си да казва: „Презирай глупостта, когато тя не е добродушна“. И осъзна сега онова, за което като малко момче някога смътно се бе досещал. И разбра, че баща му беше прозрял тия двамата преди него. Разбра още, че като дете бе опазил смеха си, само защото бе имал такъв баща.

Очите му се навлажниха — не от умиление, а от напрегнато виждане. Лицето на мащехата се разми пред погледа му и на неговото място изплува ликът на онази, която бе го надарила с неговия чуден смях — ликът на майка му. Черни коси и черни, искрящи като звезди очи, мургава като лешник кожа и засмени гънчици в края на устните.

И още нещо проумя Тим в този миг: защо толкова бяха му се харесали картините в Белия дворец в Генуа. От всеки италиански портрет бе го поглеждала сякаш неговата майка. Всеки от тези портрети носеше образа на неговия произход и — той горещо се надяваше на това — на неговото бъдеще.

Мащехата скочи при появата на Тим, притича вдървено на високите си токове към него и направо му се метна на врата. А Тим — завладян от спомена за майка си — едва не я прегърна. Но той не беше повече малкото бедно момче — бе се научил да се справя с неясните и объркани положения. Мълчаливо, но внимателно отстрани мащехата от себе си и тя се отказа от нежностите. Похълца мъничко, заситни към масата, където лежеше чантата ѝ, извади носна кърпичка и потупа с нея изкуствените си мигли.

Ервин също бе се изправил. Той се повлече към доведения си брат, протегна му своята неприятно мека ръка и рече:

— Здравсти, Тим!

— Здравсти, Ервин!

Повече не успяха да си кажат, защото вратата грубо се отвори и баронът влетя задъхан в хотела.

— Какви са тия хора?

Разбира се, баронът се досещаше кои са и Тим знаеше това, но все пак учтиво представи своите неканени гости:

— Позволете да ви запозная с моята втора майка, бароне! А младият господин е моят доведен брат Ервин. — След което подчертано церемониално и с един заучен, галантен жест представи своя настойник: — Барон Лефует.

Мащехата вдигна своята дясна ръка почти до носа на Лефует (изглежда очакваше да я целуне) и изчурулика:

— Много ми е приятно, господин барон!

Лефует не обърна внимание на ръката ѝ:

— Хайде да не разиграваме театър, госпожо Талер! В това, както ми се струва, все едно не ви върви.

Мащехата, която бе зинала вече да отговори нещо рязко, изведнъж смени тактиката си. Обърна се към Тим, огледа го със сладникаво възхищение, отстъпи крачка назад и рече:

— Заприличал си на истински господин от висшето общество, мойто момче! Много се гордея с теб. Четяхме във вестниците всичко за него, нали, Ервин?

Синът ѝ измърмори с нескрита досада нещо като „ммда“. Неговото отношение към нея изглежда си беше все същото. Разглезан и ухажван постоянно от майка си, той си оставаше силно обвързан с нея, защото беше неспособен сам да удовлетворява своите желания в живота. В присъствието на други обаче, тази жена явно му беше неприятна. Той използваше нейната маймунска обич към него и все пак трудно я понасяше.

Тим беше радостен сега, че мащехата го бе изключила от кръга на тая своя обич. Тя щеше да пречупи силите му, да го направи негоден за съпротива в ада на изтеклите години.

За него тая среща се оказа колкото полезна, толкова и необходима. Той отново съзна, че е пробягал някакъв кръг и се е озовал пак в началото, но вече с няколко завъртвания по-нагоре. От жилището в малката уличка бе се изкачил по много завои до този връх и сега виждаше началото на пътя някъде дълбоко под себе си. А мащехата и Ервин бяха си останали на същото място, не направили нито крачка напред. Макар да се намираха тук, в апартамента на хотел „Четири сезона“, на метър от него, те сякаш бяха толкова далеч, че едва долавяше гласовете им.

Мащехата тъкмо казваше:

— Сега вече ще бъдем винаги при теб и ще се грижим за теб, Тим. Нали ти си сега редовен наследник на всичко и утре ще станеш шестнайсетгодишен и...

— И съвсем не пълнолетен! — вметна баронът.

Госпожа Талер рязко обърна глава към него. В очите ѝ се появи оня фалшив огън, който наричат „трескав“ и който Тим добре помнеше. Но той си спомняше за него така, както би си спомнял за влажния блясък на кравешките очи, от които някога сме се плашели, а при една нова среща откриваме, че са глупави и напълно безопасни. „Колко е глупаво да страдаш заради глупостта!“ — мислеше Тим сега.

Баронът обясни с развеселено трепкащи устни защо Тим, макар и навършил шестнайсет, още не е пълнолетен:

— В тази държава, госпожо Талер, мъжът става пълнолетен едва на два̀сет и една година и чак тогава добива права върху наследството си. Вие, предполагам, сте узнали, че аз съм поданик на една страна, където мъжът на шестнайсет става пълнолетен, но това няма нищо общо с вашия завареник. Той, както и преди, е подвластен на тукашните закони. Чак когато навърши два̀сет и една, ще може пълноправно да встъпи в наследническите си права.

Мащехата не прекъсна барона с нито една думичка. Само клепачите ѝ трепкаха неспокойно, а ръката ѝ нервно мачкаше кърпичката. Сега тя запита своя завареник, като с мъка потискаше вълнението си:

— Та ти нямаш ли поданството на барона?

Тим, който бе я разглеждал безучастно, потънал в мислите си, не дочу въпроса ѝ. Само усети, че бе казала нещо, и за да не бъде неучтив, посочи към креслата:

— Но защо не поседнем, така по-добре се разговаря.

Мълчаливо насядаха около масата. Тим праметна крак връз крак и рече:

— Аз никога не съм се питал кой всъщност е сега моят настойник. Когато баронът... — той направи кратка пауза — почина, обявиха, че новият барон ми ставал настойник. И чак сега се сещам, че втората ми майка е трябвало да даде съгласието си. Станало ли е това, или...

Госпожа Талер изведнъж сякаш рухна в себе си, замрънка безпомощно:

— Знаеш ли, Тим, не ни потръгна никак, когато ти ни напусна. Много беда ни сполетяха, закъсали бяхме и тогава...

— Тогава госпожа Талер официално и писмено ми прехвърли настойничеството — допълни Лефует. — Срещу една солидна сума пари, която тя употреби за покупката на някакъв ваниететен театър. А тоя театър изглежда е фалирал.

— Но вината не беше моя, такива бяха времената — изхлипа госпожа Талер и после отприщи своето старо дърдорене без точка и запетая: — Вярночесьдебновсичкосиенаред, аматойнали всепакемое дете апъкниесега простосменаулицата азимоясин и...

Този път Тим я прекъсна:

— Щом си продала настойничеството, не може вече нищо да се промени.

— Продала! Продала! Небъдитакажесток, Тим! Таниебяхме вбеда!

— И колко пари ви трябва сега?

— Такойговори запари? Налисегащеси бъдемзаедно, Тим?

— Не — отвърна юношата. — Няма да останем заедно! Аз се надявам, че днес се виждаме за последен път. Но ако мога да ви помогна с пари, ще го направя с радост. От колко имате нужда?

— Моето съгласие е задължително — рече баронът, но Тим се направи, че не го е чул.

— Ах, Тим! — Отново това фалшиво изхлипване! — Та ти сега си така безкрайно богат, а ние, твоите роднини, като просяци ли да живеем?

Баронът се засмя, но запуши с ръка устата си, преди да се появи издайническото хълцукане накрая. Бе си спомнил навреме, че смехът му е познат на тия хора. Трябваше да се погрижи за това двамата никога вече да не пресичат пътя му. Следователно трябваше да плаща.

— На Ямайка, госпожо Талер — предложи той, — аз притежавам един доходен морски плаж. Главно за американските туристи. Шейсет хиляди долара годишен оборот. Вие знаете, че Ямайка е островът на вечната пролет. Вашето бунгало се намира под палмите край морето.

Тим си помисли: „Баронът приказва като туристически пътеводител. Значи и това може!“. И възприел достатъчно ясно прекъснатия смях, се досети защо Лефует изпращаше толкова далеч

тези хора. Та не се изненада, когато баронът им подари даже и билети първа класа за парахода дотам.

Мащехата все още хлипаше, когато каза:

— Вие сте толкова добър, господин бароне!

Очите на Ервин бяха запламтели при споменаването на Ямайка. Клепачите му трепкаха също както на майка му.

— Ако обичате, елате сега в моя апартамент да уредим веднага работата! — рече баронът, стана и отиде към вратата, която задържа отворена с иронична учтивост.

Госпожа Талер заситни подире му, но още веднъж си спомни за бившия си завареник, обърна се и запита:

— Нали няма да ни забравиш, Тим?

— Струва ми се, че вече съм ви забравил — отвърна Тим, но не много високо, подаде ѝ ръка и добави сериозно: — Желая ви щастие на Ямайка!

— Благодаря, благодаря, момчето ми!

Лицето ѝ започна да се нагажда към някаква усмивка, но преди усмивката да се появи, тя бе вече в коридора. Ервин също подаде ръка на Тим, преди да последва майка си. Тим го задържа и му пошепна:

— Купи ми една лупа! Скрий я под червената пейка край Алстер, точно срещу входа на хотела. Дръж!

Той измъкна всичките банкноти, които бяха в джоба му и ги подаде на доведения си брат.

Ервин огледа банкнотите и запита:

— А тая бележчица за какво е?

— Ах, тя ще ми трябва! — едва не изкрещя Тим, но за щастие викът му се превърна в шепот.

Бележката изчезна обратно в джоба му, а Ервин си тръгна с едно смигване:

— Ще бъда гроб!

Тим кимна и затвори вратата зад своя доведен брат и зад едно отритнато вече минало.

ТРИДЕСЕТА КОЛА

КНИЖА

Учудващо е колко бързо богатите и влиятелни хора могат да уреждат разни формалности, за които малкият човек често пъти се нуждае от цели месеци. Също и бюрокрацията е лесно преодолима от надоблачните командни върхове на висшето общество.

Едно-единствено бюро на компанията „Барон Лефует“, една част на така наречения неин юридически отдел уреди за Тим и барона на другия ден следните дела:

Плажът на Ямайка биде прехвърлен по равно на госпожа Талер и сина ѝ Ервин. (По този повод Тим видя отново двамата за кратко време, при което Ервин му пошепна, че лупата била вече под пейката.) Параходната фирма „Хамбург-Хелголанд, пътнически превоз“, наречена ХХП, премина още същия ден в собственост на Тим Талер. (Досегашният собственик, старият господин Денкер, стисна топло след подписването на договора ръката на Тим и по стар моряшки обичай му пожела успех, като извика три пъти „той, той, той“ и три пъти плю през лявото му рамо.)

Пакетът с акции на Хамбургското параходство, който Тим преди съвсем кратко време бе получил от мистър Пени в Лондон, също смени своя собственик — премина в ръцете на барона. (Задължителният иначе едногодишен мораториален срок отпадна поради това, че Лефует притежаваше контролни акции от цялата компания.)

Накрая трябваше най-после да бъде оформен и договорът за наследството, което Лефует все бе отлагал досега и за което Тим никога не бе запитвал.

Защо баронът така внезапно се реши на това, Тим не знаеше, пък и не искаше да знае. Големите сделки му бяха станали безразлични, както и големите богатства. Единственото важно за него нещо си оставаше сделката за неговия смях. Той се досещаше, че мъничката бележчица в джоба му, която през нощта бе крил под възглавницата си, представляваше ключа към неговия заключен смях и гореше от нетърпение да измъкне лупата изпод пейката. Затова симулираше

страшна умора след сключването на тия три договора, като постоянно се хващаше за челото.

— Ако имате главоболие, господин Талер, да отложим тогава наследствения договор за утре — рече баронът. — Искате ли?

Тим бе достатъчно умен да не каже веднага „да“.

— По-добре е — отвърна той — договорът веднага да бъде сключен, но за съжаление имам наистина ужасни болки в главата, а пък ако договорите трябва да бъдат сключвани с ясна и трезва глава, тогава може би наистина ще е по-разумно да се почака до утре.

Тази хитрост донесе желания резултат. Четенето и подписването бе отложено за другия ден, а на Тим разрешиха (след като послушно глътна две хапчета) да се поразходи край реката пред хотела. („Чистият въздух прави чудеса“ — му бе казал единият от адвокатите.)

Понеже знаеше, че отнякъде наблизко положително го следи детектив, Тим не отиде веднага да вземе лупата изпод червената пейка. Купи си най-напред вестник и с него седна на нея. А къде точно беше лупата, лесно откри.

Докато четеше вестника, той го държеше така, че вътрешният лист да се смъкне надолу през коленете му чак на земята. Наведе се да го вдигне и заедно с него измъкна и лупата. После, скрит зад вестника, бързо я пхна във вътрешния джоб на якето си. (Тим носеше сега най-често дрехи от сив фланелен плат или от плат на дребни карета.)

Четвърт час по-късно той сгъна вестника, остави го на пейката като подарък за някой минавач и се върна в хотела. Заедно с ключа портиерът му подаде и една сгъната бележка. Беше кратката покана на барона: „Ако се чувствате по-добре, елате, моля ви се, в моя апартамент, Лефует“.

Тим се качи при барона. Но преди това влезе за малко в собствения си апартамент, където скри лупата в малката домашна аптечка, намираща се в банята, а бележката нави на тръбичка и я пхна в едно почти празно флаконче от таблетки за главоболие. Чак тогава отиде при барона.

При важни разговори Лефует имаше обичая да държи пред себе си листче с наредени по точки забележки. И сега Тим видя такова листче в ръката му. На него бяха написани една под друга три думи. Момчето не успя да ги разчете напълно, но без съмнение първата представляваше името „Рикерт“.

— Утре, господин Талер — започна баронът, — изтича срокът на нашето малко споразумение, свързано с господин Рикерт. Ако до утре вие не влезете във връзка с вашите хамбургски приятели, господин Рикерт ще бъде възстановен като директор на параходното дружество. Но поради напредналата му възраст той веднага може да бъде пенсиониран с почести и да получи висока месечна рента. За съжаление утре ще трябва да отлетим за Кайро, понеже една египетска фирма предявява претенции към нашето наименование на маргарина „Палмаро“. Значи ако искате да говорите с вашите хамбургски приятели, трябва днес да го сторите. Но тогава нашето споразумение няма да бъде изпълнено и господин Рикерт ще си остане и занапред пристанищен работник.

— Пристанищен работник? — запита уплашено Тим.

— Да, господин Талер, пристанищен работник! Доста е зле. Това никак не е работа за неговата възраст. Затова си мисля, че вие ще го освободите от печалното положение и няма да се свързвате с господата Крешимир, Джони и Рикерт. Или?

Лефует го гледаше с почти страхливо очакване. И Тим знаеше защо: единият от неговите приятели сигурно притежаваше ключа към неговия смях, а баронът се досещаше за това. (Той не допускаше сега дори следа от усмивка на лицето си.)

— Господин Рикерт трябва да стане отново директор — заяви твърдо Тим.

— Тогава значи си оставаме при нашето споразумение, господин Талер.

Юношата кимна. Но това кимване беше чиста лъжа. Той съвсем не мислеше да отбягва своите приятели. Напротив: трябваше още днес да се срещне с тях, защото утре щеше да бъде късно. И все пак господин Рикерт щеше да бъде директор! Но не при барона, а директор на Тимовата параходна фирма, която тази сутрин той получи, на ХХП.

Лефует погледна листчето с бележките си и видимо успокоен, продължи:

— Точка втора, господин Талер, засяга... — Той се поколеба, но все пак изговори думата. — Точка втора засяга вашия смях.

Отново последва един изпитателен поглед, но Тим се бе научил от барона да крие душевните си вълнения зад маската на равнодушието. Дори гласа си бе съвсем овладял, когато запита:

— Какво има относно моя смях?

— Преди една година, господин Талер, в червения павилион на моя замък, аз изпробвах дали и доколко вие все още държите на вашия смях. Дадох ви го назаем за половин час и при тоя малък експеримент научих, че вие все още желаете много силно смеха си. Току-що, без да усетите, отново направих малка проба. Този път резултатът се оказа по-радостен. Вие доброволно се отказахте от срещата с единствените трима души, които знаят за нашия договор и в случая биха могли да ви дадат някои съвети.

Баронът се облегна доволно в креслото си и продължи:

— Очевидно през последната година сте се научили да цените властта, богатството и приятния живот повече от някакъв малък смях.

Тим пак кимна. Но този път това беше само наполовина лъжа. Наистина му харесваше да бъде винаги добре облечен и по всяко време да има на разположение уютни стаи, баня и не малко пари в джоба си. И все пак не държеше чак толкова на тия неща, та да предпочете заради тях да си остане цял живот човек, неспособен да се смее.

— Затова сега ви предлагам — Лефует отново се наведе напред — един допълнителен договор.

— Какъв, бароне?

— За следното, господин Талер: аз ще се задължа да ви осигуря поданството на оная страна, в която от днешния ден ставате пълнолетен и можете веднага да влезете във владение на наследството.

— А аз с какво ще трябва да се задължа?

— За две неща: първо, никога да не изисквате обратно своя смях, и второ, да ми отстъпите половината от наследството включително контролните акции.

— Предложението ви заслужава внимание — продума бавно Тим, за да спечели време. Разбира се, той и не мислеше официално, с подпис и печат, да се отказва за вечни времена от смеха си. Но това Лефует не биваше да знае. Тъкмо днес трябваше да се хвърли малко прах в очите му, за да успееше Тим по възможност, необезпокояван от детективите, да посети своите приятели. Една бележчица и една лупа щяха да му посочат пътя към тях.

Хрумна му добра идея: ако почнеш да се пазари с барона, Лефует щеше още повече да се убеди, че окончателно се е простил със

своя смях, че за него властта и богатството са станали много по-важни. И Тим започна да се пазари.

Пазариха се повече от половин час. Накрая Тим отстъпи малко: три четвърти от наследството и половината от контролните акции.

— Съгласете се, бароне, и още утре в Кайро ще подпишем допълнителния договор.

— Трябва да преспя една нощ с това ваше искане, господин Талер! Утре, в Кайро, ще ви дам окончателния си отговор. А сега... — баронът се усмихна — сега да минем към третата точка! — Той се изправи, протегна му ръка и рече: — Моите сърдечни поздравления за шестнайсетия ви рожден ден! Ако имате някое желание, господин Талер...

Някакво желание? Тим бързо съобрази. Ако този ден му направеше най-хубавия подарък — неговия смях, той сигурно нямаше да притежава вече никакви богатства, защото щеше да даде на приятелите си параходната фирма. Какъв ли подарък да поиска тогава от барона?

— Купете ми един куклен театър, бароне! — хрумна му изведнъж.

— Куклен театър?

— Да. Един такъв, който разсмива децата — все пак неволно се издаде Тим, но баронът го разбра погрешно:

— Ааа! Ясно, ясно! Искате да си купите един мъничък смях и ви е нужен театър, за да можете да си го изберете. Никак не е лоша тая идея! Виж, как не ми е хрумвала!

Тим се почувства така, сякаш някой го бе ударил по главата. Баронът значи допускаше съвсем сериозно, че той е способен след целия свой ужасен опит да открадне смеха на някое малко дете? Тоя човек, помисли си юношата, тоя човек трябва да е истински дявол.

Сега баронът би могъл да забележи смущението на момчето, но той се беше залепил за телефона. Вече се обаждаше тук и там във връзка с покупката на кукления театър и след около половин час щастието му се усмихна. Някакъв малък театър близо до главната гара, който от години едва-едва кретаеше, можеше да бъде получен за внушителната сума, която баронът предлагаше.

— Да идем веднага, господин Талер — каза Лефует. — Ще взема със себе си един нотариус и чековата книжка. Подаръци за рожден ден

трябва да се плащат в брой.

В малката мръсна стаичка, която служеше за канцелария на театъра, отново бе подписан договор. Тим Талер стана собственик на куклен театър. Всичко беше като че ли още по-недействително, отколкото приказките в самия куклен театър.

По изключение двамата се върнаха сега пеша в хотела. Из пътя Тим за пръв път се реши да запита:

— Защо държите толкова много тъкмо за моя смях, бароне, та подарявате за него половината си кралство?

— Учудвам се — отвърна Лефует, — че никога по-рано не сте поставяли този въпрос, господин Талер. Отговорът не е съвсем прост. В няколко думи бих могъл да кажа приблизително само това: докато бяхте малкото момче от бедняшкия квартал, успяхте да преведете и опазите своя смях през толкова много злини, че той се закали и стана твърд като стомана и бляскав като диамант. Вашият смях е несломим, господин Талер!

— Но аз самият мога да бъда сломен, бароне! — възрази Тим много сериозно.

— Именно! — рече Лефует.

Преди младият човек да бе схванал грозния смисъл на тая думичка, двамата стигнаха в хотела.

Директорът подвикна:

— Хелюу, мистър Броун!

Баронът разсеяно му кимна в отговор на поздрава.

— Защо настоявате всъщност толкова за контролните акции, господин Талер? Съгласно договора вие ще трябва да ги отстъпите на мистър Пени?

Тим отчаяно си помисли: „Пак се раздрънка за разни книжа и хартии. Целия ми рожден ден напълни с хартия!“. Влечеше го сега само към едно-единствено мъничко парченце хартия, онова във флакончето от таблетките. Но намери сили да каже:

— Може би държа мистър Пени да притежава по-голямата част от контролните акции, бароне!

— Хъм! — рече замислено баронът. — Аз имам днес още няколко важни съвещания. Какво ще правите през това време?

Тим отново се хвана за челото.

— Все още ме боли главата. Ще взема да полегна.

— Легнете си! — засмя се баронът. — Сънят е най-доброто лекарство. — И си тръгна.

Тим обаче нетърпеливо отключи вратата, влезе в антрето, грижливо заключи след себе си и се втурна в банята.

ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА КОЛА СЪОБЩЕНИЕ, ПЪЛНО СЪС ЗАГАДКИ

В банята Тим запали само лампата над мивката с огледалото. След това извади лупата от домашната аптечка и бележката от флакончето с таблетки против главоболие. Сърцето му сякаш се бе качило чак в гърлото и биеше там до пръсване.

Преди обаче да зачете бележката, момъкът в сивия фланелен костюм още веднъж се увери, че вратата на банята е здраво заключена. Чак тогава застана до мивката.

Лупата трепереше в ръката му, но Тим все пак можеше да разчита увеличените сега многократно букви. А учудването му растеше:

Посети Лепнеция лебед. Спечели това, което постигна принцесата. Пътят е по-прост, отколкото си мислиш. Човекът, който те съветваше да не залагаш на Мусон, ще ти го покаже. Вземи такси, шофьора на което познаваш. Той охранява дома на съветниците. Избери (черния!) час на трамваите. Пази се от плъховете и ги надхитри. Пътят е прост. Но избирай черните стълбища, за да стигнеш до него. Довери ни се и ела!

Тим отпусна лупата и седна на ръба на ваната. Все още трепереше от вълнение, но разсъдъкът му беше бистър. Бе разбрал: съобщението е зашифровано, да не го разбере Лефует, в случай че попадне в ръцете му. Сега оставаше да разшифрова скритите указания. Той отново застана под лампата до мивката и бавно прочете бележката за втори път. „Посети Лепнеция лебед.“ Това бе достатъчно ясно: да отиде там, където е гледал куклената пиеса. В Йовелгъоне, в гостилницата. „Спечели това, което постигна принцесата.“ Това беше още по-просто, но и най-важното, и най-радостното в съобщението:

спечели обратно своя смях! А че е възможно, показваше следващото изречение: „Пътят е по-прост, отколкото си мислиш.“

Но какво ли означава „човекът, който те съветваше да не залагаш на Мусон, ще ти го покаже“?

Налагаше се да поразрови паметта си. И бързо си спомни: Мусон беше някакъв кон. Последният кон, на който той беше залагал. А един човек, когото тогава още не познаваше, го посъветва да не залага на този кон. Крешимир!

Значи Крешимир знаеше как да му върне смеха? Тим се бе досещал за това. Но тая увереност подкоси краката му сега и той отново се видя принуден да седне на ръба на ваната.

Светлината беше достатъчно силна, за да може и тук да чете:

Вземи такси, шофьора на което познаваш. Той охранява дома на съветниците.

Шофьорът беше Джони — в това нямаше съмнение. Но „дома на съветниците“?

Доста дълго си блъска главата, докато най-после се сети, че става дума за общината, където заседава градският съвет. А то беше съвсем близо до хотела! Там значи Джони щеше да го очаква, за да го откара в Йовелгъоне. Но кога — още не му беше ясно.

Избери (черния!) час на трамваите.

Две трамвайни преживелици имаше Тим, които бяха свързани с неговите приятели: отклонения от пътя си трамвай, в който бе седял с господин Рикерт, и летящия трамвай в Генуа, наблюдаван заедно с Джони. Изглежда, имаха се предвид и двете случки, защото думата беше в множествено число. Часът на трамваите? По кое време бяха станали тия неща? Летящия трамвай видяха около обяд, към дванайсет часа. А и първата му среща с господин Рикерт в трамвая бе също по обяд.

Значи в дванайсет часа по обяд! А сега беше... (Тим погледна часовника си) пет часа следобед. За утре ли го викаха? Или е трябвало още днес да бъде на срещата?

Но пред думата „час“ стоеше в скоби и с удивителен знак думичката „черен“. Какво ли означаваше черен обеден час? Отново смисълът, който беше толкова прост, дълго му убягваше. Но накрая и тая гатанка бе разгадана: имаше се предвид черният дванайсети час, тоест полунощ! (А дотогава оставаха още седем дълги часа.) Другото в съобщението отново беше лесно разбираемо:

Пази се от плъховете и ги надхитри. Пътят е прост.
Но избирай черните стълбища, за да стигнеш до него.
Довери ни се и ела!

Тим трябваше да се пази от Лефует и да напусне тайно хотела, може би дори преоблечен. Защото в израза „черните стълбища“ се съдържаше (както в романите от „черната серия“) романтиката на шпионите и преоблечените герои.

Когато окончателно разчете пълната със загадки бележка, Тим се усети лек като птица. В него напираше желание за смях. А най-странното бе, че в тоя миг устните му не се стиснаха силно една о друга както обикновено. Напротив: стори му се, че те се усмихват.

Той скочи в радостна уплаха към огледалото, за да види лицето си. Имаше извивчици в края на устните, също като италианските портрети от Белия дворец в Генуа. Това не беше смях, не беше дори и усмивка в истинския смисъл на думата, но извивчиците в ъглите на устата му безспорно съществуваха. А откакто подписа договора под големия кестен, нито веднъж не бяха се появявали.

Значи в тоя ден нещо се бе променило вече. Надеждата, като четката на художника бе нарисувала по вълшебен начин върху лицето му зачатъка на една усмивка.

Тим скри отново бележката в якето си, угаси лампата в банята и седна в хола, за да размишлява.

През това време баронът се намираше в сладкарница „Алстер“ — недалеч от хотела — и разговаряше с представителя на оная египетска фирма, която бе предявила претенции към марката

„Палмаро“. Фирмата настояваше маргаринът на Лефует да бъде кръстен с друго име, защото тя имала по-рано една стока с такава марка.

Баронът не успяваше да демонстрира по време на спора безгрижието и превъзходството, станали му втора природа, откакто притежаваше смеха. Наистина от тая вече широко рекламирана марка зависеше маргаринът да спечели легионите купувачи, но баронът не биваше в никакъв случай да показва, че това е толкова важно за него. Налагаше се да демонстрира усмихнато спокойствие — тъкмо за такива случаи и с такава цел си бе купил смеха.

Но когато Лефует пусна на подходящо място в преговорите своя детски смях заедно с всичките му звънки трели и комичното хълцукване накрая, изведнъж му се стори, че нещо липсваше на смеха му. А и за партньора му тоя смях беше сякаш неприятен.

Баронът помоли да бъде извинен и отиде в тоалетната на сладкарницата. Там, пред огледалото, възпроизведе смеха на Тим, като внимателно наблюдаваше лицето си. На пръв поглед всичко изглеждаше непроменено. Но при по-внимателно взирание — баронът втори път се засмя срещу огледалото — при методичното проследяване той откри, че му липсваха хубавите извивчици в края на устните. Затова смехът му не изглеждаше непринуден, а почти изкуствен.

У Лефует се надигна едно чувство, което през последните години бе забравил — страхът! И за пръв път от години той усети нещо като угризения на съвестта. Не, разбира се, загдето е направил нещо лошо (за добро или лошо на него му липсваше сетиво), а защото осъзна, че е направил голяма глупост.

Тоя безценен смях на бедняшкото момче, бляскав и твърд като диамант, би могъл да си набави по много по-прост начин! Не като се пазари за него точка по точка с разни ментърджийски договори и не с тия фокуснически способности да се печелят басове, а като...

Внезапно в тоалетната влезе събеседникът на Лефует и видя неговото преbledняло, леко разкривено лице. Той си помисли, че баронът е така разстроен заради марката на маргарина „Палмаро“, а Лефует пък си помисли, че египетският представител тъкмо това си е помислил. Създаде се едно дяволски неприятно положение, а баронът не посмя да пусне отново в ход своя смях, защото изведнъж бе загубил

увереността си в него. Затова, като се престори доста неубедително, че му е прилошало от нещо, той измърмори:

— Утре ще се разберем в Кайро. Нещо не ми е добре. Тая майонеза от омари...

Той напусна сладкарницата и с дълги скокливи крачки — като скакалец — хукна към хотела. Разхождащите се по елегантния булевард „Юнгфернщег“ напудрени дами и важно крачещи господата отбелязваха с осъдително смръщени вежди:

— Така ли се тича по „Юнгфернщег“? Какъв невъзпитан...

Лефует не чу и не видя нищо от това. Той усещаше, че смехът заплашваше да му се изплъзне, досещаше се по какъв начин, затова искаше да спаси каквото още можеше да се спаси, със зъби и с нокти да го запази за себе си. И тичаше по красивия булевард, скачаше, блъскаше се в минувачите, хвърляше се слепешката напред, без да обръща внимание на движението, тичаше, като полудял тичаше към своя хотел. Докато изведнъж наред платното на улицата пред самия хотел сякаш се препъна в нещо, залитна, чу скърцането на спирачки, чу викове на хора, усети нещо горещо да потича по бедрата му и изкрещя, преди да падне в безсъзнание:

— Тим Талер!

Това улично произшествие дойде колкото внезапно, толкова и закономерно като следствие: страхът поражда несигурност. Несигурността обърква. А объркването ражда нещастните случаи. Ето защо баронът съвсем неслучайно попадна пред този автомобил тъкмо когато бе започнал да се бои за смеха си.

Впрочем той имаше по-жилаво тяло, отколкото изглеждаше наглед. Пък и колата в последния миг бе успяла да спре, та не попадна под колелата ѝ. Безсъзнанието му беше резултат на падането.

Двамата детективи, които бяха тичали подире му запъхтени, го настаниха в болничната линейка, която пристигна след пет-шест минути. Придружиха го и в болницата, където той твърде скоро дойде на себе си. Първите му думи обаче си останаха напълно неразбираеми за хората около него. Той каза: „Който последен се смее, най-добре се смее“.

После влезе лекарят и Лефует с отпаднал глас каза на детективите, че нямал нужда от тях.

— В болницата — добави той шеговито — човек най-добре е защитен, защото всички уважават болницата.

Той леко се позасмя, а от това като че ли му стана малко по-добре.

Детективите напуснаха болничната стая и Лефует биде внимателно прегледан. Бе се отървал с няколко натъртвания и слабо мозъчно сътресение. Предписаха му лека храна и няколко дена пазене на леглото. Освен това го посъветваха да не приема никакви посещения.

Въпреки това още същия ден Лефует прие един повече от странен посетител — някакъв дребничък, болнав човечец с очила с телена рамка. Лицето му беше набръчкано като смачкана хартия и костюмът му беше смачкан. Дежурната сестра се учуди, че пациентът, който изглеждаше да е човек от висшето общество, общува с такива хора.

Лефует му отправи няколко въпроса и му даде няколко нареждания.

— Виждали ли сте момчето след оная история на хиподрума?

— Не, господин барон, но...

— По-тихо, драги! Тук съм мистър Броун.

— Тъй вярно, господин... мистър Броун. Искрах да ви кажа, че познавам момчето от снимките по вестниците.

— Това е добре. И все пак поогледайте го още веднъж, ако е възможно. Но незабелязано! Не е изключено да ви познае. Тия телени очила не ви променят много-много.

— Тъй вярно, господине... Броун!

— Значи още веднъж, драги: извънредна предпазливост! Не бива да забележи, че освен частните детективи го следи още някой. Ясно ли е?

— Тъй вярно!

— Втори въпрос...

— Заповядайте, мистър Броун!

— Това е частен въпрос: знаете ли приказката за Лепнещия лебед?

— И още как! Нали трябваше да я изгледам, когато преди две години следях момчето тука в Хамбург, господин ба... роун. Тогава той

отиде с ония, Рикертови, в кукления театър. И пиеската се казваше „Лепнещият лебед“.

— Аха! Това обяснява някои неща.

Баронът притвори за няколко мига очи. Видя се да седи в таксито, видя до себе си Тим и чу шофьорът да казва: „Това се казва бързина! Почти като в приказката за Лепнещия лебед“. После видя лицето на Тим. То трепна и се вкамени. Пред вълнението бе спусната веднага завеса. (Баронът познаваше отдавна това.) Сега разбираше защо шофьорът бе споменал Лепнещия лебед. А след като накара човека с телените очила да му разкаже приказката, знаеше вече много повече.

Към удивителните дарби на Лефует се нареждаше и изумяващата способност на паметта му да запомня цифри. Тя рядко му изневеряваше и сега в паметта му веднага изплува номерът на таксито, който той написа на парче от вестник и го подаде на посетителя си:

— Ако момчето се качи в едно такси с този номер, трябва незабавно да ме уведомите! Попитайте сестрата за телефонния номер тука и си го запишете на същото листче. Ясно ли е?

— Тъй вярно, мистър Броун!

— Моят шофьор да стои с готова за потегляне кола пред болницата. Предайте му това. Но да вземе кола под наем. В никакъв случай не кола на фирмата! А вие моментално ще ми позвъните, когато момчето се качи в таксито с тоя номер. Моментално! Разбрахте ли?

— Тъй вярно!

— Свободен сте.

Човечецът тръгна към вратата, но Лефует още веднъж го повика:

— Тия хора изглежда работят преоблечени. Възможно е и момчето да се маскира. Казвам ви това за всеки случай.

— Бъдете спокоен, ба... Броун.

След като човекът си отиде, баронът стана, закуцука до вратата, заключи я безшумно, облече собствените си дрехи с изключение на обущата, отново отключи и така облечен легна в леглото.

Телефонът иззвъня.

— Как сте, бароне?

Беше Тим Талер.

Лефует запъшка:

— Ужасно, господин Талер! Счупени кости и тежко сътресение на мозъка. Не мога да се движа.

Той се ослуша със затаен дъх в слушалката, но не чу нищо друго освен спокойния глас на момчето:

— Тогава да не ви карам повече да се напрягате. Желая ви бързо оздравяване, бароне, и се грижете за себе си!

— Може да разчитате на това, господин Талер!

Лефует положи бавно слушалката върху вилката. После се облегна на възглавниците и се загледа през прозореца. Навън два гларуса кръжаха в полет един около друг.

„Смехът — помисли си баронът — е като птицата. Но като птица, която не влиза в никакви капани. Една птица, която не може да бъде уловена.“ А гласно добави:

— И никому не бива да се удаде да ме хване!

ТРИДЕСЕТ И ВТОРА КОЛА ЧЕРНИ СТЬЛБИЩА

Апартаментът на Тим се намираше на задната страна на хотела. Затова той не бе чул вика на пострадалия барон, а сред общата залисия му съобщиха за нещастията доста късно. След краткия телефонен разговор с Лефует той бе завладян от чувството, че и това произшествие принадлежи към романтиката на „черните стълбища“ от приключенските романи. Както всичко през този ден. Срамуваше се от това си чувство, като си помислеше за очевидно тежко пострадалия барон, и все пак то изместваше съчувствието му към неговия настойник.

Следващата стъпка, която Тим направи, беше също така от света на приключенските книги. Препоръчаното от загадъчната бележка („Избирай черните стълбища“) и предположението на Лефует („Възможно е момчето да се маскира“) трябваше да бъде изпълнено. Помогна му и това, че баронът през последната година му отпускаше доста щедри суми за джобни пари.

Тим позвъни на камериерката и ѝ предложи триста марки, за да му набави бързо и тайно моряшки дрехи: син дочен панталон, тъмносин пуловер с висока яка и шапка с козирка. Младото момиче — сигурно почитателка на романите от „черната серия“ — се зарадва на тайнственото поръчение. То каза, че си имало обожател, който работел в църковното паракходство, в осем часа била срещата им и той сигурно щял да набави дрехите.

— Добре — каза Тим. — Тогава скрийте нещата в чисти чаршафи и ми ги донесете до девет часа.

— Но, мистър Броун — отвърна момичето (Нали Лефует и Тим бяха отседнали тука като баща и син Броун!), — в никой хотел не сменяват чаршафите вечер! Най-много хавлията.

— Добре тогава, завийте ги в нова хавлия. Важното е да ги получа.

— А какво да кажа сега на оня господин отвънка, мистър Броун?

— На кого?

— Оня, който ми даде сто марки, та да шпионирам какво правите?

— А, на господин детектива! Кажете му, че съм ви поискал хапчета против главоболие, пък вие сте ми показали, че в домашната аптечка в банята има такива хапчета.

— Това е добре, мистър Броун.

— И още нещо: като дойдете в девет часа, сигурно вече работното време ще е свършило. Ще имате ли възможност да облечете за малко служебното си облекло?

— Това и така щях да го направя, мистър Броун. Имам си вкъщи служебна престилка. Ще я облека под палтото. А над бонето ще си вържа една кърпа за глава. Тогава няма да става нужда тука да се преобличам.

— Отлично! — каза Тим с две ясни извивчици в края на устните. — Значи мога да разчитам на вас?

— Абсолютно, мистър Броун! А... аз да разчитам ли със сигурност на парите?

— Можете още сега да ги получите!

Той извади от портфейла си три банкноти по сто марки.

— Доста сте лекомислен! — засмя се момичето. — Такива работи не се плащат предварително. Е, аз няма да ви разочаровам, бъдете сигурен! Благодаря много и довиждане засега!

— До девет! — напомни й Тим, след което заключи и си легна. Макар и да не можеше да заспи, трябваше да си отпочине поне тялото му.

Малко след девет часа камериерката пристигна според уговорката: в черна сатенена престилка и с бяло боне на косите. Хавлията носеше през гърдите си.

— Оня ме запитва защо идвам при вас — пошепна тя. — Казах му, че днес следобед сте ми поръчали за девет часа чиста хавлия за баня.

— Много мило от ваша страна! — рече Тим доста високо, после също зашепна: — Поздравете вашия обожател от мен!

Този път, момичето отговори високо:

— Благодаря ви, мистър Броун! Много ви благодаря! — и си тръгна, като при вратата още веднъж му намигна затворнически.

Момъкът също й намигна.

Обожателят на момичето за щастие нямаше размерите на Джони. Изглежда бе съвсем мъничко по-едър от Тим, но панталоните можеха да се вдигат с презрамките, а за моряшките пуловери е даже шик да бъдат широки и поразвлечени.

В огледалото — особено като нахлупи и фуражката с козирката — Тим едва се позна. Само нежната кожа на лицето му го издаваше. Значи и тя трябваше да бъде променена. Той си нажули бузите с бигора, който намери в банята, и ги намаза с пръст от саксиите. После изми лицето си, за да повтори тая процедура. И още веднъж, и още веднъж. Резултатът се оказа задоволителен: той заприлича на човек, наскоро боледувал от едра шарка. Сега вече от главата до петите дъхаше на моряк.

Трябваше още да си помисли какво да вземе със себе си, защото едва ли щеше да се върне пак в тоя хотел. Тим знаеше, че възвърне ли си смеха, щеше да бъде свършено с богатото наследство.

Реши да не взема нищо друго, освен няколко документа: паспорта си, договора за продадения смях, договора за покупката на параходната фирма ХХП, третия договор, който го обявяваше за собственик на кукления театър, и мъничката загадъчна бележка. Всичко това той напъха в обемистия заден джоб на моряшките панталони и грижливо го закопча.

Беше готов за най-важната постъпка в живота си. (Междувременно бе станало почти единадесет часа.) В последните минути му хрумна да изпуши три цигари една след друга. Така целият замириса на тютюн, а гласът му стана дрезгав. Иначе той не пушеше, но в апартамента му имаше оставена за гости една красива кутия от палисандрово дърво, пълна с цигари.

Сега оставаше да се измъкне от хотела, без да го забележат детективите. (Докато изпуши цигарите, бе станало вече единайсет и петнайсет.) Да слезе през прозореца, беше прекалено рисковано. Следователно детективът в коридора трябваше да бъде измамен по някакъв начин. А Тим вече си имаше план. Написа едно късо писмо до барона, в което му пожелаваше бързо оздравяване, и позвъни на пиколото^[1] на хотела. (Беше единайсет и половина.)

Пиколото, едно момче навярно на годините на Тим, имаше червени коси и чипоносо дръзко лице.

— Бихте ли изиграли за мене малък номер, ако ви дам двеста марки? (Това беше остатъкът от джобните пари на Тим.)

Момчето се ухили:

— Какъв ще бъде номерът?

— Пред вратата ми има един детектив...

— Знаем — рече все така ухилено момчето.

— Искам да му отвлечете вниманието. Вземете това писмо и го сложете така в маншета на ръкава си, че да се вижда. Като ви запита детективът за писмото — а той сигурно ще запита — направете се, че ви е забранено да го показвате. Изтичайте бързо около ъгъла на коридора. Детективът сигурно ще ви последва и ще ви предложи пари, за да му покажете писмото.

— Режа си главата, че точно така ще направи, мистър Броун!

— Именно! И аз ви моля да поспорите известно време с него там, та да мога да изляза и да напусна хотела през задния изход. А писмото той, разбира се, може да прочете.

Чипото носле под червения перчем се размърда весело:

— Значи трябва да го задържа около четири-пет минути. Ще бъде сторено! Тогава ще успея да вдигна цената и вие няма нужда да ми давате толкова пари. Сто марки стигат.

Тим поиска да каже нещо, но момчето го прекъсна:

— Не, не, оставете! Сто марки стигат. Така, както сте се маскирали, сигурно няма да попаднете сред богати хора. Ще трябва да имате дребни пари в джоба.

— Може би сте прав — отвърна Тим. — Много ви благодаря! Ето писмото, ето и стоте марки! А като замъкнете детектива зад ъгъла, няма да е зле да се изкашляте по-високо.

— Всичко ще стане тип-топ, мистър!

Пиколото пхна парите в джоба, а писмото в широкия маншет на униформата си и — напук на служебните предписания — подаде на Тим ръка, съвсем като на приятел:

— Желая ти сполука, Броун!

— Да, от сполука ще имам нужда — отвърна сериозно Тим и стисна ръката на момчето.

Щом то излезе, Тим залепи ухо на вратата. Сърцето му сякаш отново се бе качило чак в гърлото му. След малко чу кашлица, приличаща на лаене. Бе станало единайсет и четиридесет и пет. Той

отвори предпазливо вратата. Коридорът беше празен. Затвори я след себе си, но реши да не губи време за заключването ѝ. С няколко безшумни скока достигна стълбата, която водеше към черния изход на хотела. („Използвай черните стълбища!“)

Измъкна се безпрепятствено. Някаква камериерка, на която той измърмори „добър вечер“, изглежда не го позна.

Навън асфалтът лъщеше под светлината на уличните лампи. Над Хамбург бе започнало да ръми. Някакъв мъж с чадър стоеше на отсрещния тротоар, но бе извърнал глава на другата страна. В светлината на лампите проблясваше никеловата рамка на очилата му.

Сега никакво тичане! Трябваше ей тъй да се шляе, да си подсвирква и се поклаща като моряк в отпуска. Тим се огледа, сякаш се колебаеше накъде да поеме, заподсвирква си и тръгна по посока на кметството. Никакви стъпки не го последваха. Но да се обърне, не се решаваше. Подчертано небрежно, а вътрешно пред спукване от напрежение, той провлачаше краката си в познатата моряшка походка, зави в една тъмна пресечка и... хукна да тича. Спря се чак при пазарището пред кметството. Часовникът на някаква кула бе започнал да отброява часовете. На площада имаше цяла редица таксите. Но само едно стоеше със запален мотор. Той бавно се приближи към колата и позна Джони, който също беше предрешен.

Часовникът тъкмо бе спрял да бие. Бе полунощ. „Черният час на трамваите.“

Тим отвори вратата и седна до шофьора.

Джони каза:

— Извинете, но колата е заета. Вземете следващото такси! — и се обърна към пътника, а обхождаше с търсец поглед площада пред кметството.

— Посети Лепнещия лебед, спечели това, което постигна принцесата — отвърна полугласно момчето.

Джони подвикна изненадано:

— Тим, човече, не можах да те позная!

— Моята камериерка си има един обожател, Джони, той работи в църковната флота.

— Има ли някой след тебе?

— Не вярвам.

Колата се изкачваше вече покрай отделните осветени витрини към пазарния площад Рьодинг, зави там рязко надясно и хвана посоката за пристанищния квартал.

— Някой да е по петите ти, Джони?

— Възможно е, момчето ми. От един час имам усещането, че ме следят. Но то е само едно такова чувство, знаеш ли, някаква определена кола или определен човек, които да ме следят, не можах да открия. Ще минем по странични улици.

Край щурмана вълнението на момчето малко се уталожи. Представяше си това полунощно пътуване с таксито по-драматично. И макар да минаваха сега непрекъснато през тайнствени и тъмни странични улици, това бяха най-спокойните минути за Тим през тоя ден, пълен с черни стълбища.

Джони караше бързо и сигурно. Понякога хвърляше поглед в огледалцето, но никой изглежда не ги преследваше.

Колата, която скоро след това бе тръгнала подире им, караше със загасени светлини.

Няколко пъти Тим се опитва да попита за Крешимир, но Джони го прекъсваше:

— Почакай, докато го видиш сам, Тим! Моля те!

— А мога ли да запитам нещо, което не е свързано с Крешимир?

— Какво искаш да знаеш? (Сега те прекосяваха вече предградията Алтона.)

— Откъде знаеше, че баронът и аз пристигаме с тоя самолет?

Щурманът се засмя:

— Спомняш ли си един човек на име Селек бей?

— И още как!

— Той ни съобщи. Когато вашият самолет пристигна, ние бяхме ангажирали и отпратили всички таксите, та да не може да вземете друго. Това е на моя зет.

— Но откъде знаехте, че ще вземем такси? Обикновено ние пътуваме с колите на фирмата.

— Селек бей знаеше, че пристигате инкогнито. Дори фирмата не е трябвало да научи за вашето пристигане. Идеята да окачим твоята мащеха на врата на барона също беше на Селек бей. Имаше ли някаква полза от нея?

— Не, Джони. Никаква. И Крешимир ако не може да помогне, тогава...

— Тогава ще изям една метла заедно с дръжката, Тим! Но да не говорим повече за това. Почакай още мъничко!

Вече не бяха далеч от Елбското шосе, което водеше към Йовелгъоне. Изведнъж Джони се засмя, сякаш без всякакъв повод.

— Какво ти става?

— Спомних си за сделката ти с барона. Когато замени акциите срещу една параходна фирма. Аз, разбира се, веднага загреях и ви казах за оная фирма, понеже със сигурност знаех, че се продава. Успя ли да я получиш?

— Договорът за покупката е в джоба ми, щурмане.

— Моите поздравления, Тим! Тая ХХП е бомба. Ако имаш нужда от един щурман...

Сега те навлязоха в Елбското шосе и Джони забеляза в огледалото някаква кола без светлини. Той нищо не каза, само увеличи скоростта и непрекъснато изкривяваше очи към огледалото.

Тим рече нещо, но Джони не го чу, защото колата зад тях също бе увеличила скоростта си и постепенно ги застигаше.

Спирачките изквичаха като прасета под ножа на колача. Дясната ръка на Джони предпази момчето да не разбие главата си в предното стъкло при рязкото спиране. Затъмненият автомобил се стрелна покрай тях.

— Скачай! — изрева Джони.

Вече се чуваше някъде напред квиченето на другите спирачки. Щурманът помъкна Тим подире си — през шосето, по една тясна и стръмна стълбичка надолу, през някакви храсти надясно, прекачиха се през един зид, минаха през някаква кръчмарска изба, отново прехвърлиха един зид и пак заслизаха надолу по втора, още по-стръмна стълбичка.

— Какво има? Да не би все пак някой да ни е проследил?

— Пести си въздуха, Тим! Чрез тая маневра спечелихме малко време. Долу чака Крешимир.

Момчето се препъна и залитна, но щурманът го улови и направо го пренесе през последните стъпала. Погледът на Тим зърна някаква осветена табелка, на която пишеше: „Дяволската стълбичка“.

Джони го пусна да стъпи на краката си и свирна с уста. Някъде наблизо изсвириха в отговор.

— Направи веднага каквото ти казва Крешимир! — пошепна Джони.

От тъмното изплуваха две фигури: Крешимир и господин Рикерт. Буцата, която заседна сега в гърлото на Тим, беше този път голяма поне колкото ябълка.

— Дай си ръката, Тим, и се хвани с мене на бас, че ще си получиш отново смеха. Бързо! — Беше милият, познат глас на Крешимир.

Въпреки объркването си Тим улови ръката му:

— Хващам се с тебе на бас, че...

— Стой! — изкрещя се горе на стълбите. — Стой! — Но никой не се виждаше.

Крешимир каза спокойно и твърдо:

— Хващам се с тебе на бас, Тим, че няма да си получиш отново смеха. По на един пфениг!

— Тогава аз пък се басирам...

— Стой! — изкрещя се пак, но Джони пошепна: „Карай, карай!“.

— Тогава аз се басирам, че ще получа смеха си, Крешимир. По на един пфениг.

Джони пресече с длан ръцете им, както беше прието при хващането на бас, и изведнъж около тях настъпи зловеща тишина. Тим изпълни това, което поискаха от него, но все още не разбираше какво всъщност се бе случило и какво трябваше да се случи. Стоеше сред приятелите си безпомощен и безмълвен.

Три скъпи лица, полуосветени от далечния фенер, бяха се обърнали към него. Неговото собствено лице обаче се намираще в тъмното. Белееше се само едно мъничко крайче от челото му.

Погледът на господин Рикерт се бе заковал като омагьосан на това бледо чело. Той вече бе го наблюдавал веднъж по този начин, в същото осветление, в една гостилница, която се намираще само на няколко крачки оттук, по време на представлението на кукления театър.

*Човека ще познаеш,
когато съумее дори
в беди големи
навреме да се смее.*

„Ще се засмее ли сега“ — питаше се боязливо господин Рикерт.

Погледите на Крешимир и Джони също бяха приковани в това осветено чело, единственото, което се виждаше от Тим.

А момъкът гледаше към земята. Въпреки това усещаше очаквателните погледи. Чувстваше се много нещастен, макар нещо да се надигаше вече откъм корема му — нещо леко, кротко, топло като птиченце, нещо като чуруликането на чучулига, което напираше да излезе в простора. Но Тим беше прекалено неподготвен за него и то го обезсилваше. Накрая той изпусна звънливите звуци заедно с хълцукването без да иска, някак против волята си, както не можем да спрем изобщо хълцането. Не той завладяваше отново смеха си, а

смехът завладяваше него. Сега, когато бе настъпил този с години очакван миг, Тим нямаше сили да го посрещне. И не той се смееше, а смехът избликуваше някак самостоятелно и самоцелно, независимо от него. Бе станал жертва на собственото си щастие. И ако тогава в кукления театър бе открил колко са сходни външните прояви на смеха и плача, сега той узна, че и по своята същност смехът и плачът понякога едва могат да бъдат отличени. Смееше се и плачеше едновременно. Целият се тресеше и се оставяше да бъде разтрисан, пуснал на воля сълзите си, които обилно мокреха бузите му. Бе увесил безволево ръце, забравил приятелите си и му се струваше, че повторно изстрада своето раждане.

И тогава се случи нещо много странно: Тим видя през булото от сълзи да се приближават към него три светли лица, а миналото и действителността изведнъж смениха местата си. Той беше едно малко момче пред гишето на някакъв хиподрум, спечелило пари, много пари. И плачеше от радост заради печалбата и от мъка по баща си, загдето не можа да доживее това щастие. А после чу някакъв гърлен, скърцащ глас, който му казваше: „Ей, малкия, когато човек има такъв късмет, не бива да плаче!“.

Тим вдигна очи.

От някое потулено ъгълче на паметта му трябваше сега да изскочи един човек със смачкано лице и смачкан костюм. Но образът на този човек се разми. На неговото място се появи друга фигура, много по-едра и много подвижна — Джони. А заедно с щурмана пак така внезапно се върна и настоящето: нощта пред гостилницата в Йовелгъоне, светлината на стълбата, която водеше нагоре в мрака, и тримата стари приятели, чиито лица колебливо се кривяха между смеха и плача.

Като буря бе връхлетял върху Тим Талер неговият завърнал се смях. Но ето че настъпи затишие, в което Тим си възвърна властта над смеха. Той избърса с opakото на ръката сълзите си и запита:

— Помните ли още какво ви обещах, когато заминах от Хамбург, господин Рикерт?

— Не, Тим.

— Казах ви тогава: Когато пак се върна, ще се смея. И ето, аз мога да се смея, господин Рикерт! Мога, Крешимир! Джони, мога да се

смея! Само... (Нов пристъп на смеха му попречи няколко мига да продължи.) Не мога само да разбера как стана това.

Приятелите му, които бяха се страхували момчето да не загуби от щастие разсъдъка си, се зарадваха:

— Отдавна можеше да си върнеш смеха! — рече Крешимир.

— Не разбирам как.

— Как гласеше облогът, който склучи с мене, Тим?

— Басирах се, че отново ще получа смеха си.

— Точно така! И какво щеше да стане, ако спечелиш баса?

— Тогава щях да получа смеха си. И ето че го получих!

— Но щеше да го получиш дори и ако загубеше баса, нали?

Чак сега на момчето му просветна. То се плесна засмяно по челото и извика:

— Ами да! Ако загубех баса, тогава пак трябваше да си върна смеха! Как не съм се сетил! Можех с всеки човек да се хвана на бас и така или иначе при всички случаи щях да си го получа!

— Чак толкова просто не беше, моето момче — намеси се и Джони. — Ти съвсем не можеше да се басираш с когото и да е. Защото щеше да издадеш, че не притежаваш своя смях, а това ти нямаше право да правиш. Ти можеше да се басираш само с оня, който сам бе отгатнал какъв е договорът ти с Лефует, само с Крешимир.

— Но пък с мене — допълни Крешимир — басът беше напълно сигурен.

Сега, когато Тим бе се излекувал от болката си по своя смях, когато отново стана здрав и трезвомислещ, той изведнъж видя колко просто е било всичко. Объркан и отчаян, години наред бе използвал „черните стълбища“ вместо простия и прав път. Беше кроил сложни планове, в които се играеше с милиони, а получи смеха си по много по-евтин начин. За по-малко пари, отколкото струваше една лъжичка маргарин. Само за един пфениг!

Толкова евтин е смехът, когато човек поиска да го заплати с пари. Но истинската му стойност не може да се измери и с милиони. Смехът беше казал Селек бей, не е търговска стока. Смехът трябва да се заслужи.

---

[1] Пиколо — момче за поръчки в големите хотели (итал.). — Бел.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА КОЛА ОТНОВО НАМЕРЕНИЯТ СМЯХ

Ръменето беше преминало в тънък дъждец, но никой от четиримата не го забелязваше. Не бяха доловили и шляпащите стъпки по каменните стъпала. Сега, млъкнали за миг, те изведнъж чува шляпането и се обърнаха.

По тясната стълбичка из мрака слизаше някаква кокалеста, олюляваща се фигура. Дълги крака в черни панталони израснаха първи в светлинния конус на фенера, бледи дългопръсти ръце изплуваха след тях, после бял нагръдник на риза, а над него — продълговатият овал на едно лице. Фигурата се спря, осветена в целия си ръст, под табелата с надписа „Дяволската стълбичка“ и се облегна изнемоощяла на зида от дялан камък.

Беше баронът.

От гърдите на Тим отново заизвира чуруликането на чучулигата. „Черните стълбища!“ — звънна насмешливо в главата му. Та това беше само някакъв дявол от кукления театър, една подвижна кукла, която беше толкова смешна, че дори заслужаваше съчувствие!

Но Тим Талер, момъкът, който отново можеше да се смее, потисна песента на чучулигата в себе си и не се разсмя.

Баронът бе седнал на стъпалото и гледаше със стиснати устни и тебеширенобяло лице към мъжете в долния край на стълбицата.

Тим се изкачи при него.

— Трябва да се върнете в болницата, бароне!

Лефует го изгледа отдолу нагоре с твърдо заключени устни.

— Бароне, не бива да седите на камъните!

Най-послед той отвори уста. Гласът му беше пресипнал:

— На какво се басирахте, господин Талер?

— По на един пфениг.

— За един пфениг? — Лефует скочи нагоре, но залитна, облегна се на стената и изкрещя почти като жена: — А можехте да се басирате за моето наследство, глупаци такива!

Шофьорът, когото Тим познаваше, заскача надолу по стълбите.

— Господин барон, не бива, вие сте болен!

— Оставете ме да поговоря две минути с младежа! После ще ме закарате в болницата.

— Не отговарям, ако ви се случи нещо! — рече шофьорът, връщайки се няколко стъпала нагоре, където и застана, сякаш на пост.

Като часовой, като една мълчалива охрана се изправиха зад момчето и неговите приятели.

— Може ли да се облегна един миг на вас, господин Талер?

— Заповядайте, бароне, имам достатъчно сили — придружи той думите си с един съвсем кратък смях.

Баронът се облегна на рамото му.

— Вашето наследство, господин Талер...

— Отказвам се от него, бароне!

Лефует се сепна, но веднага се овладя.

— Това е разумно от ваша страна и опростява нещата. Паракходната фирма ще ви осигури известно състояние.

— Фирмата, бароне, ще подаря на моите приятели.

Очите на Лефует така се разшириха, че това се забелязваше дори и през тъмните очила.

— Но тогава нашият договор не ви донесе полза, господин Талер! Вие сте толкова беден сега, колкото и в началото. С един фалирал куклен театър в ръце.

Тим си позволи сега да пусне мъничко от своя звънлив детски смях:

— Прав сте, бароне. Аз стоя отново в началото. Но това, което притежавам, доби през последните години за мен по-висока цена, отколкото всичките акции по света.

Баронът усети под ръката си трепета на рамото му. И чу новите тонове в неговия смях — по-дълбоки звуци, контрапункти, които придаваха кадифено мек и тъмен фон на звънките трели. Тогава Лефует се обърна и махна на шофьора, който се спусна усърдно по стълбите и праметна едната му ръка през раменете си. Така двамата се заизкачваха по стъпалата.

Тим извика:

— Бъдете здрав, бароне! И много ви благодаря за всичко, на което ме научихте.

Лефует не погледна назад. Шофьорът го чу да мърмори: „Здрав, здрав! Никога не можеш да бъдеш здрав без него!“.

Тим ги проследи с очи, докато тъмнината го погълна. Приятелите му бяха дошли при него. И те гледаха подир Лефует.

— Червив е с пари, но си е беден, дяволът.

После и те се заизкачваха по стълбата. Чуха как някакъв мотор забръмча, шумът се надигна, засили се, после отзвуча и се изгуби. Излязоха на Елбското шосе. На отсрещната страна стоеше таксито.

— Откарайте колата в моя гараж, Джони — рече господин Рикерт. — Ние ще дойдем пеша, ей го къде е!

— Но още ли живеете във вашата бяла вила, господин Рикерт? Баронът ми каза, че сте станали работник в пристанището.

— Такъв съм, Тим. Но утре ще ти разправам. Надявам се, че нямаш нищо против да бъдеш мой гост?

— Напротив, господин Рикерт! Нали трябва да видя вашата майка и да ѝ докажа, че пак мога да се смея. Или... (Той обърна глава на другата страна.) Да не би тя...

— Всичко е наред, Тим. Жива и здрава е и е все така бодра. Да вървим.

Входът на вилата беше осветен. Бялата врата с кръглия балкон над нея с лъвовете от светъл пясъчник от двете ѝ страни грееше като светъл остров в морето от тъмнина — един приветлив, гостоприемен бряг след бурно пътуване.

Тим едва преглътна вълнението си, когато наближи добродушните лълове. А като се отвори вратата и от нея излезе старата жена (пълничка, с бели къдрички, подпряна на тънко бастунче), Тим трябваше много да се стегне, за да не се хвърли разредан на врата ѝ. Това, което успя да изрече, застанал пред нея, беше някакво заекване между плача и смеха. Навярно означаваше: „Е, какво ще кажете сега, госпожо Рикерт?“. Но никой човек не би могъл да различи тия думи. А и никой не си направи труда, защото сега старицата взе нещата в свои ръце:

— Всичко наред ли е, Крюшан? — А щом синът ѝ кимна утвърдително, тя въздъхна с облекчение и рече: — Това трябва да се отпразнува, деца! Но момчето ще си легне сега! Съвсем е съсипано!

Стана това, което заповяда госпожа Рикерт: Тим, все едно искаше ли или не, се отправи към леглото, където потъна почти

веднага в оловно тежък сън.

На другия ден старата жена се погрижи да останат сами, когато той се събуди. А това лесно се уреди, защото момчето се пробуди чак следобед.

Двамата седнаха пред една богата късна закуска. (Закуската беше за госпожа Рикерт такова желано удоволствие, че тя си го позволяваше по два пъти на ден.) И сега Тим трябваше дума по дума и съвсем точно да разкаже всичките свои преживелици след отпътуването си от Хамбург. И той го направи с видима наслада.

Размахваше един вестник и крещеше:

— Sensazione! Sensazione! Il Barone Lefuet e morto! Un ragazzo di quattordici anni adesso il piu Ricco uomo del mondo! Sensazione!^[1]

„Какъв хубавец е станал! — мислеше си госпожа Рикерт, като го гледаше. — И колко добре говори на чужд език!“

Разказваше на старата жена приключенията си, сякаш ставаше дума за някоя комедия. Сега, когато отново можеше да се смее, много неща, които по-рано бяха ужасни, му се виждаха смешни. Той разказваше за налудничавите облози с Джони, за трагичния край на полилея в хотел „Палмаро“, за картините в Генуа и Атина, за заговорите в замъка, за Селек бей, за историята с маргарина, за околотското пътешествие, за завръщането им в Хамбург, за мащехата и за Ервин и за черния час на трамваите.

Тогава дойде редът и на старата дама да разказва. И тя започна с голяма радост:

— Знаеш ли, Тим, като не се върна от Генуа и като се появи тука отначало господин Крешимир, а после и големият Джони, тогава аз веднага почнах да се досещам. Не искаха да ми кажат какво е станало, щото имам някакъв дефект на сърдечните клапи. Но аз си го имам повече от осемдесет години, та постепенно си свикнахме един на друг — дефектът и аз. Е, почнах аз тогава мъничко да поподслушвам и да шпионирам, намерих после и писмото, дето си го писал от Генуа, и така научих нещичко повече, нали?

Старата жена, която гледаше сега на момчето като на млад мъж, продължаваше да се старее да говори на литературен немски език, което явно я измъчваше, защото тя си бе свикнала на своето хамбургско наречие.

— Аз винаги шпионирах, когато Крюшан с господин Крешимир или с големия Джони нещо заговорничеха. Те почнаха да идат много често, щото нали работеха на доковете. Друга работа не можеха да намерят, не им даваха просто. Дяволска история беше! Пък и то си се оказа такъв дяволска история, нали? Секи случай аз сичко се научавах, квото те си шушнеа. Знаех и че синът ми е загубил мястото си като директор, макар да го криеше от мене.

— Наистина ли е станал докер в пристанището? — прекъсна я Тим.

— Амчи да, момчето ми, такъв беше. Може би знаеш как е у нас в Хамбург? Сичко уж ного почтено, ако моеж тва да го разбереш, но ако някой бъде уволнен от сериозен пост и почнат разни шушу-мушу около него, пък ако ще и явни глупости да се дрънкат, никой после не го приема на работа в кантората си. Разбираш ли?

Тим кимна.

— Е, аз си имам състояние. Повечето в книжа.

— В акции ли? — запита Тим.

— В акции, момчето ми. И ти май разбираш вече нещичко от тия работи, а? Значи, както ти казах, син ми можеше и изобщо да не се хваща на работа като докер, щото съм богата. Но кво да го правиш, такъв чилиак е той, че все тебе да работи. А и без пристанището направо се вкисва. Затова и отиде като докер. Пък се преобличаше на доковете. Иначе винаги: тип-топ от къщи и тип-топ — обратно. Че да не разбира, дето се е хванал като обикновен работник на работа. Но нали има и телефони, как няма да разбира?

Тим се засмя на разказа на старата жена и госпожа Рикерт се смееше заедно с него:

— Аз съм си една дърта гъска, една глупава гъска, ама... чак пък толкова глупава и не съм! Аз и първа си побъбрих с господин Селек бей, когато той се обади по телефона. Е, и тогава господата заговорници най-после решиха да ме посветят в работата. Аз, разбира се, се праех на утрепана, уж бъкел не знаем и се пулех, и пицях: Ама това е нивъзмооожно! И така нататък. Секи случай, посветиха ма. И аз написах и бележката за теб. С лупата. Тва като ученички цели месеци сме се бъртели да го праим. Екстра го правех. Веднъж бях написала един цял роман на две страници от листа за писма. Без майтап!

— Ама тва е нивъзмооожно! — засмя се Тим.

— Ааа, ама ти си правиш сеир с мене, разбойнико!

На входната врата се позвъни и госпожа Рикерт помоли Тим да види кой е. Беше червенокосото куриерче от хотела, което изпотено стоеше сред седем куфара.

— Поръчаха ми да донеса вашия багаж, господин Талер! — захили се то.

— Вчера още ме наричахте мистър Броун, откъде знаете изведнъж кой съм?

Отново хилене.

— Вие май не четете вестници?

— А, така ли? — смути се Тим и посегна към джоба си.

Но червенокосият го възпря с ръка.

— Задръжете си мангизите, господин Талер! Аз мога да издрънкам от вестника цял куп пари, ако му разкажа как вчера вечер въртах детектива за носа. Разрешавате ли?

Тим се засмя.

— Прави това, което не можеш да не направиш!

— Голямо благодарско! Да внесе ли куфарите?

— Благодаря. Аз ще си ги внесе. Само не разправяй на вестника черни романи!

— Па то не е и нужно! Работата и така си беше достатъчно пълна с напрежение. — Той отново подаде на Тим ръка. — Все така да ти върви, Тим!

— Благодаря! И на теб ти желая успехи при вестника.

Между кротките каменни лъвове два засмени хлапака сърдечно си подадоха ръце. После червенокосият перчем отфуча с колата на хотела, а Тим внесе куфарите в къщата.

Още същия ден той и тримата мъже отидоха при един нотариус, който беше приятел на старата госпожа Рикерт. Там параходната фирма „Хамбург-Хелголанд, пътнически превоз“, съкратено наречена ХХП, биде прехвърлена по равни части на Джони, Крешимир и господин Рикерт. Вярно че прехвърлянето не влизаше веднага в сила, защото имаше да се преодолеят още цял куп формалности. (Тим не беше вече пълният с милиони наследник.) Но нотариусът ги увери, че най-късно до две седмици всичко щяло да бъде уредено.

Отначало приятелите на Тим упорито се съпротивляваха против подаръка, но когато Тим ги заплаши, че тогава просто ще подари

фирмата на някое друго, те отстъпиха. И съвсем не без удоволствие. Господин Рикерт беше все още достатъчно силен и свеж, за да поеме кантората на стария господин Денкер на кей номер шест, а Джони и Крешимир с двойно по-голяма радост биха работили като щурман и стюард на собствени кораби, отколкото на чужди.

Когато четиримата напуснаха канцеларията на нотариуса (тя се намираше близо до главната гара), Джони запита:

— А ти с какво ще се заемеш сега, Тим?

Тим посочи с ръка надясно.

— В оная стара къща има един куклен театър. Той е моя собственост. Ще направя от него пътуващ театър.

— Но затова ще ти трябва автобус — каза Крешимир.

— И една преносима сцена — допълни Джони.

— А това — заключи господин Рикерт — ще ти го купим ние, мойто момче. И никакво възражение! Иначе ще ти върнем параходната фирма.

— Приемам! — засмя се Тим, после добави сериозно: — Колко е хубаво, че ви имам вас тримата!

— И Селек бей — рече господин Рикерт.

— Да — потвърди Тим. — И Селек бей. Би трябвало всъщност да му пратя една телеграма.

А старият човек в Месопотамия се усмихна, когато я прочете:

по дяволите с маргарина стоп смях може да получиш
и гратис стоп получих си го обратно стоп за помощта
сърдечно благодаря стоп тим талер

В този ден приключи една история, която в съобщенията на вестниците едва започваше. (Доколкото журналистите бяха я схванали, а пък повечето от тях не я разбираха.)

Господин Рикерт стана отново директор на параходна фирма, Джони щурман, а Крешимир — стюард.

За барон Лефует вече рядко се чуваше нещо. Говореха, че прекарвал цялото си време самотен и угрижен в своя замък в Месопотамия. Изглежда бе почнал да се бои от хората. Но продължаваше да върти блестяща търговия и да трупа пари.

Сведенията за Тим са твърде оскъдни. Сигурно е, че двамата със старата госпожа Рикерт бяха съчинили една куклена пиеса, която се казваше „Продаденият смях“. След това той изчезна от Хамбург и никой репортер така и не успя някога да научи накъде бе го отвял вятърът.

Но още две следи се появиха от Тим. На гробището в един от големите градове на Средна Германия в подножието на един мраморен надгробен паметник някой бе положил венец, на чиято лента пишеше: „Върнах се, когато можех пак да се смея. Тим“.

Последният знак, че Тим Талер е още жив, дойде от едно сладкарско дюкянче. Там преди много години се появил някакъв любезен млад господин, когото сладкарката изглежда не познавала. Когато тя го запитала какво желае, младият мъж изведнъж направил зловеща гримаса и изръмжал:

— Ще ограбя директора на водноцентралата, госпожо Бебер!

— Тим Талер! — писнала изненадано сладкарката.

Но младият мъж сложил пръст на устните си и рекъл:

— Шът! Не ме издавайте, госпожа Бебер! Аз се казвам Енрико Грандичи, собственик на най-веселия театър в света, кукления театър „Маргариновия сандък“.

— Какво съвпадение! — викнала госпожа Бебер. — Тъкмо вчера случайно го посетих. Някакъв непознат ми изпратил един билет за него. То ще рече... (Тя изглежда Тим отстрани) че може да е бил и познат, а?

— Възможно е — рекъл младежът с весели извивчици в края на устните.

— Даваха историята за продадения смях — продължила госпожа Бебер. — Хубава пиеска! Като я гледаш, за много неща можеш да се поразмислиш.

— А вие какво си помислихте, като я гледахте, госпожо Бебер? — запитал младежът.

— А че, Тим, да си призная честно, отначало тая работа ми беше малко страшничка, зловеща такава. Ама накрая много се смях. И тогава си помислих: където човек се смее, там дяволът губи силата си.

— Хубаво казано, госпожо Бебер — отвърнал младежът. — Точно така трябва да се отнасяме с дявола. Тогава той ще си счупи рогата.

---

[1] Сензация! Сензация! Барон Лефует е мъртъв! Едно четиринадесетгодишно момче сега е най-богатият човек на света! Сензация! (итал.). — Бел.пр. ↑

Издание:

Джеймс Крюс

Тим Талер или продаденият смях

Редактор: Митка Костова

Илюстрации: Пламена Тодорова

ИК „Пан ’96“, София, 2001

ISBN 954-657-313-2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.